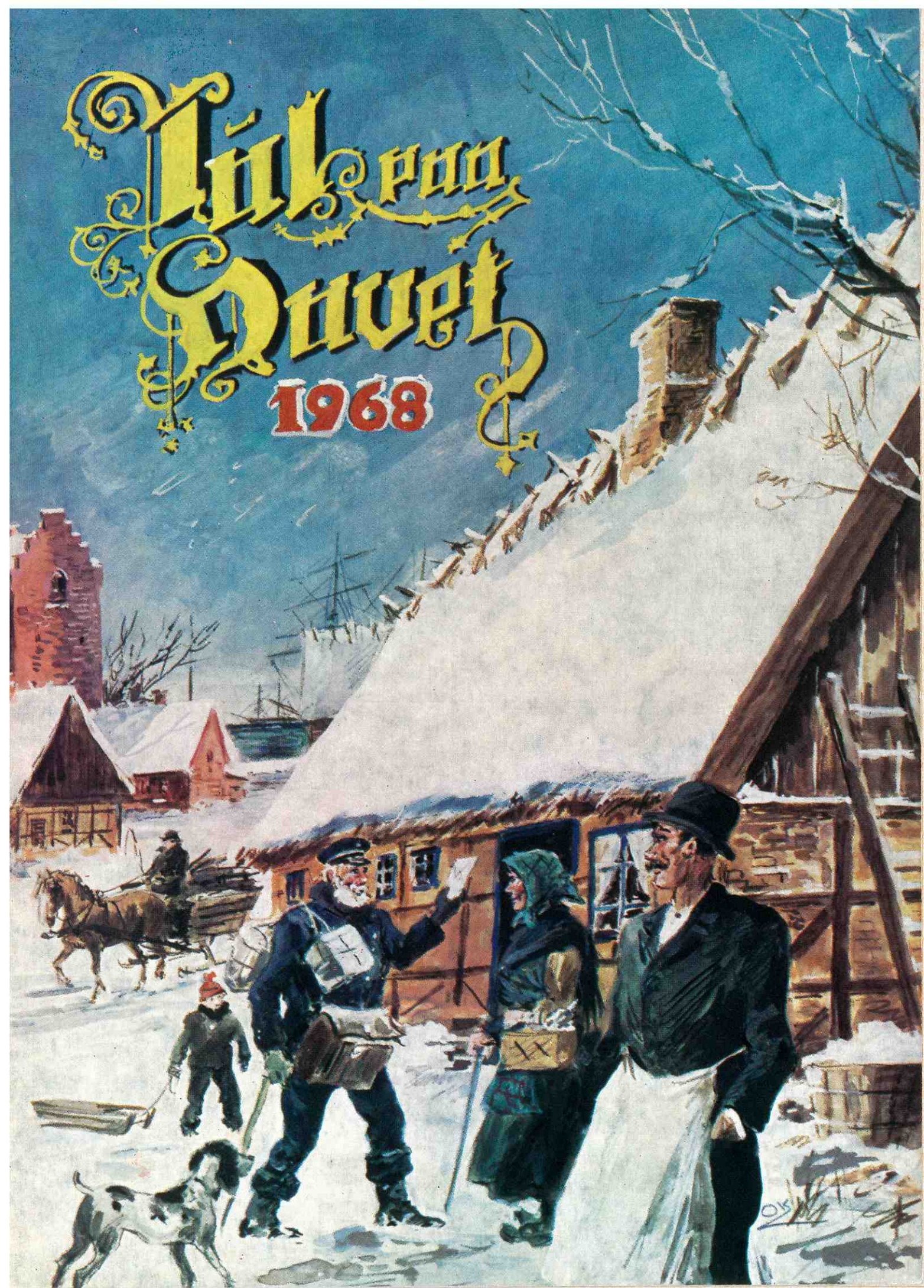
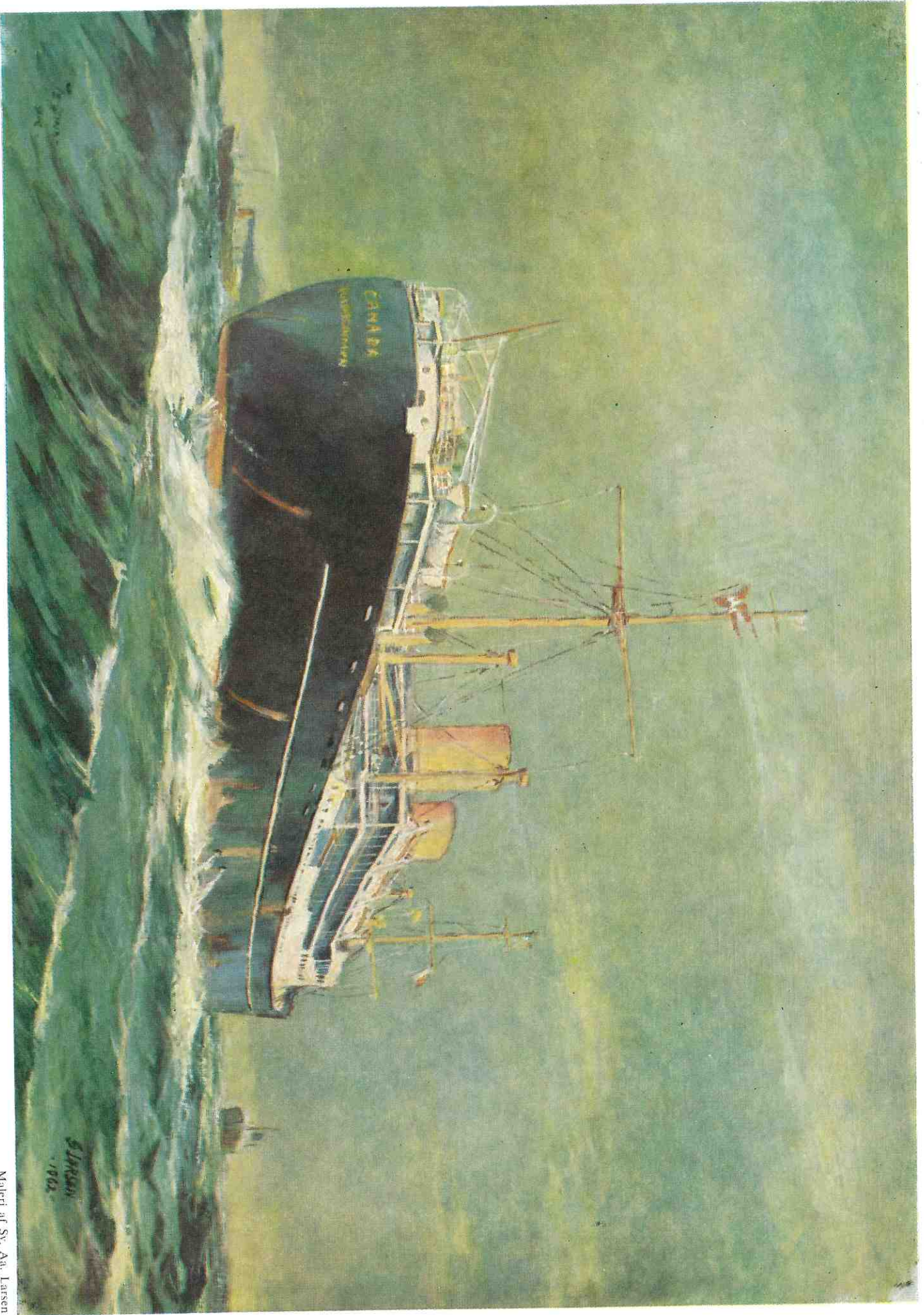

Til på Huset 1968

Reproduktion: Brdr. Barentzen

ØK's »Canada« ud for Vancouver

Maleri af Sv. Aa. Larsen

VIKINGENS JULENUMMER

Nr. 12 A

Jul
Paa Havet
1968

REDAKTION: AXEL BÆRENTZEN

VIKINGENS FORLAG · KØBENHAVN

Behrnt bogtryk+offset

Brev fra min elskede

Et Brev mig Budskab bringer
tværs gennem Rum og Tid,
og Elskovstonen klinger
deri saa øm og blid.

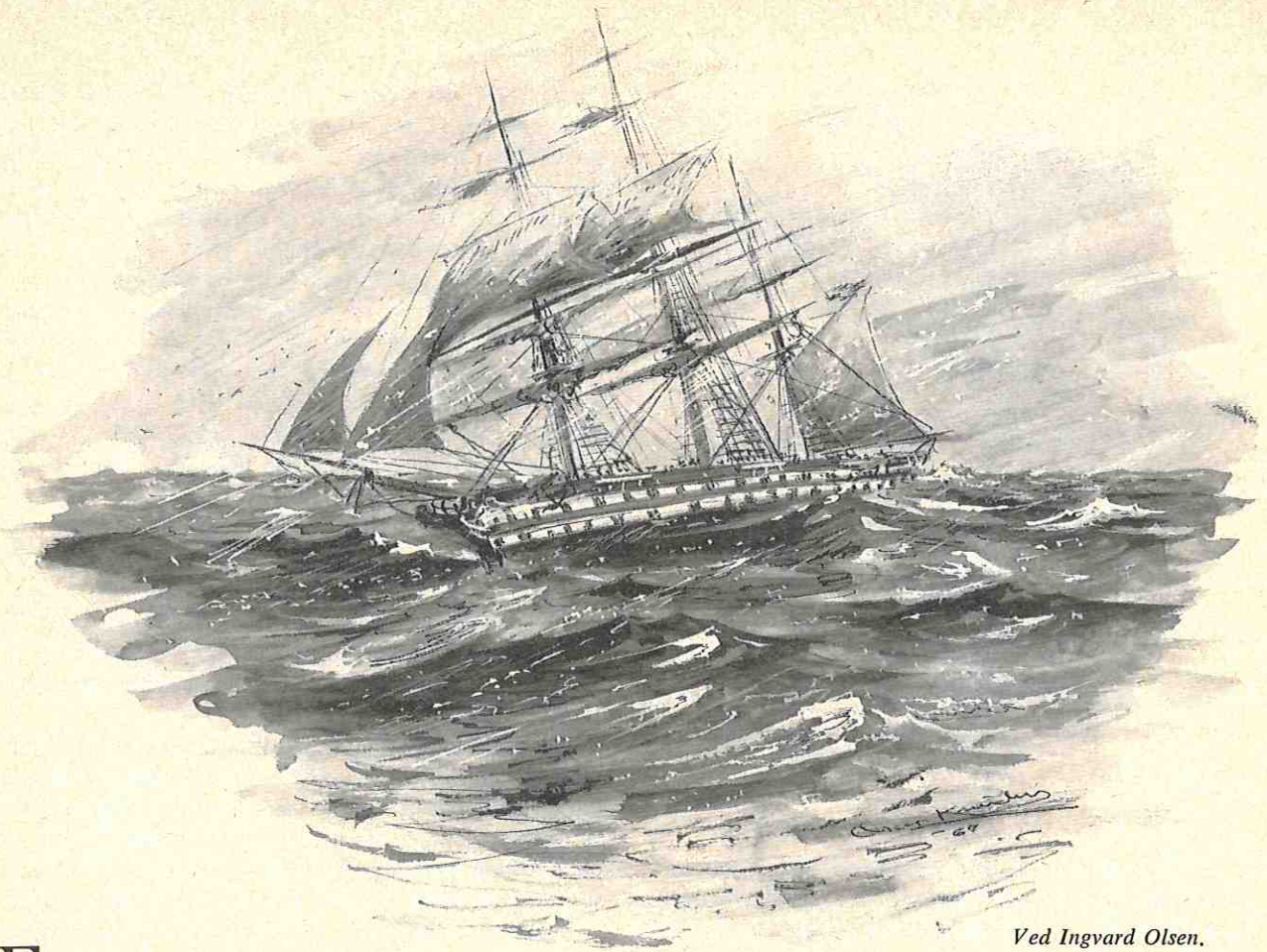
Som dengang det blev skrevet,
din Tanke for mig staar.
Jeg ser dig – Gennem Brevet
din Kærlighed mig naar.

Naar Hverdagsord du sender
om Børn og Sorger smaa,
om Glæder og om Venner
og hvad, du savne maa,

da føler jeg, at Brevet
har bragt dig nær til mig.
Hvert Ord, som du har skrevet
til Hjertet finder Vej –

Husk da hver Gang, du savner
mit hjertevarme Kys:
Med disse Vers jeg favner
dig, er jeg end til Søs. –

Knud II. Poulsen

Ved Ingvard Olsen.
Ill. af Osc. Knudsen.

Fregatten

„Perlen“s forlis på Skagens Rev

En dårlig begyndelse på et Vestindien-togt

Efter at krigen mellem England og Danmark 1807–1814 var endt, og englændernes okkupation af de Dansk-Vestindiske Øer dermed ophørte, besluttede den danske regering at udsende den nye fregat »Perlen« til Vestindien og tillige to transportskibe med 400 soldater til øernes besættelse.

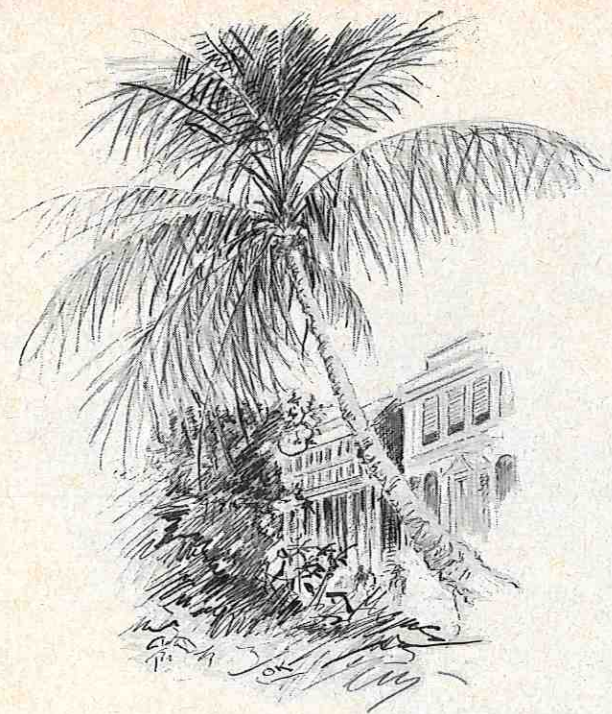
Chef for fregatten, der var armeret med 26 stk. 18-pundige og 4 stk. 6-pundige kanoner samt 6 stk. 18-pundige karonader, blev kaptajn A. Nissen, hvis sejlordre gik ud på, at han skulle overføre generalguvernøren, generalløjtnant von Oxholm, som ville gå om bord i en engelsk havn, til Vestindien og derefter krydse i de vestindiske farvande indtil begyndelsen af marts det efterfølgende år og dernæst vende hjem.

Kommandoen hejstes den 3. oktober 1814, og fregatten manøvrerede derefter på inder- og yderreden og var hurtigt sejlklar, hvorimod de to transportskibe først kunne være det hen i november, hvilket gav anledning til, at fregatten kom af sted uden disse.

Englænderne ønskede at tilbagelevere øerne sna-

rest, da de skulle bruge deres besættelsestropper andet steds, og for ikke at risikere at de drog bort, inden dansk militær var ankommet, hvorved det store antal slaver let ville kunne få frit spil, besluttedes det at lade fregatten afgå uden transportskibene, men med 80 mand af de til Vestindien bestemte tropper, tage guvernøren om bord i England og hurtigst muligt bringe ham til Vestindien, hvor tropperne straks skulle landsættes og fregatten derefter krydse i farvandet for at møde de to transportskibe og beskytte dem mod amerikanske kapere, der efter sigende opholdt sig her for at skade englænderne. Men fregatten nåede aldrig hverken England eller Vestindien, men kun til Skagen, hvor den fandt sit endeligt på revet.

Fregatten stod Sundet ud den 16. november for en stærk sydostlig kuling, der i løbet af natten tiltog med overmåde svære byger, så man måtte give mærs- og undersejl op og dreje til vinden VSV hen; efterhånden tiltog stormen voldsomt, og fregatten slingrede således i den oprørte sø, at mandskabet ikke kunne komme på ræerne.

Hen på morgenen gik forstangen over bord; omsider fik man stagejlet bjerget, hvorimod foremærsejle, krydssejl og fokken skørede og fløj fra ræerne. Herefter sattes stormstagejlene, men midt på formiddagen gik storstangen og krydsstangen med ræerne over bord og måtte kappes tillige med det nedhængende gods. Hen på eftermiddagen nedhales store- og fokkestagejle og drejedes til for aben*), og kl. 11 om aftenen ankredes på 12 fod vand mellem Halmstad og Kullen.

Et par dage senere littede fregatten, arbejdede sig de følgende dage syd efter og ankrede i Nivåbugten, hvor den fik reservegods om bord, hvorefter den atter gik ind på Københavns red og kastede ankeret efter den bevægede begyndelse på toget.

I løbet af tre dage var fregatten sejlklar igen, og om morgenen den 5. december stod den atter Sundet ud for en frisk sydøstlig vind og med stærk søndenvande. Hen på eftermiddagen toges alle reb i krydssejlet, 2 reb i foremærsejl og 1 i storemærsejl, og som følge af tiltagende vind gjordes kl. 9 om aftenen foremærsejl og krydssejl fast.

Tre timer tidligere havde man pejlet Niddingen Fyr i NO $\frac{1}{2}$ O i en gisset afstand af 1 $\frac{1}{2}$ –2 sømil, og noget over midnat skimtedes fra dækket Skagens Fyr, hvortil afstanden gissedes til 2 à 3 mil, i V.t.N $\frac{1}{2}$ N.

Kl. 2 varskoedes fra toppen en sejler i læ, men det viste sig senere at være et vrage, og samtidig huggede fregatten i grunden, som formodedes at være Skagens Sydostrev, skønt man syntes, at skibet var i en betydelig afstand fra fyret. Fregatten arbejdede meget hårdt i grunden og blev i den svære brænding kastet om på siden, hvilket resulterede i, at fokke- og stormasten gik over bord.

Der blev nu affyret tre skud, og da snebygerne tog noget af, så man meget tydeligt Skagens Fyr ret tværs. I fregatten var efterhånden 4 fod vand, som det var umuligt at lænse med pumperne, og efterhånden steg det så meget, at det tidligt på formiddagen stod op mod banjerdækket agter.

Efter at der var kommet fartøjer fra land til stede, landsattes først de til Vestindien bestemte soldater og derefter mandskabet, og da det hen under aften tegnede til endnu slettere vejr, gik også chefen og officererne i land. De følgende dage bjergedes forskelligt gods fra fregatten, dog ikke større ting, da den ret hurtigt sandede til, hvorefter besætningen sendtes til København.

Her blev der straks afholdt meget omfattende forhør ved Søetatens kombinerede ret, hvorefter der blev nedsat en general-krigsret bestående af general-auditøren, 5 kontreadmiraler, 2 kommandører, 2 kommandørkaptajner og 3 kaptajner til mod skibschefen og overstyrmand Winde at påkende deres skyld i fregattens forlis.

Da denne passerede Niddingen, ville næstkommanderende, som havde vagten, tage en udsejlet distance heraf, men forstyrredes i at tage den anden pejling af chefen, der bad ham ikke bekymre sig herom, da han selv og overstyrmanden nok skulle sørge for navigationen; dette var for så vidt i overensstemmelse med søkrigsartiklernes påbud, men det havde næppe været nogen skade til, om chefen havde ladet næstkommanderende gøre sit bestik færdigt og måske derved undgået forliset.

Efter sagens behandling udtalte generalauditøren, at det var en fejl, at der kun var taget én pejling af Niddingen Fyr, medens der burde været taget to og et samtidigt lodskud, da man på dette tidspunkt burde have været klar over, at man var længere fra fyret, end man troede, hvorimod der intet var at sige til kursen fra Niddingen og nord efter. Han fandt det dog forkert, at der slet ikke var blevet loddet, hvilket ville have skabt klarhed over, hvorvidt man var den danske eller svenske kyst nærmest; det anførtes til lige, at i den halve time, man havde Skagens Fyr i sigte, forandredes pejlingen så meget, at man måtte have næret tvivl om, at man var det nærmere end formodet, og som følge heraf enten burde have taget et lodskud eller gå over anden bov.

Retten erkendte dog også, at man ikke kunne laste skibschefen eller overstyrmanden for forsætlig efterladenhed i opfyldelsen af deres pligter under de foreliggende omstændigheder. De havde begge været på dækket det meste af tiden og udvist en sådan aktivitet, som man med rimelighed kunne forvente af dem, men deres fejl bestod i, at de havde handlet under forudsætninger, om hvis rigtighed eller urigtighed de ikke havde forvisset sig tilstrækkeligt; dette gjaldt bl. a. strømmen, om hvilken de stadig troede, at den var den samme som ved Helsingør, nemlig søndenvande, medens de efter strandingen erfarede, at den havde ændret sig til stærk nordenvande.

*)Mesanstagejle eller »store-gaffelsejle«.

Strandfogeden, opsynsmanden og bonden P. Chr. Dahl, Holmslands Klit

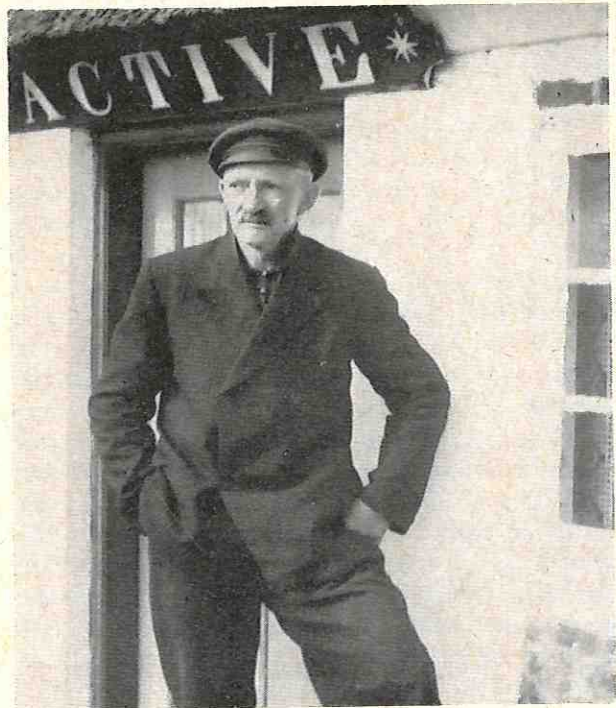
Ved redaktør JØRGEN PEDERSEN

Når man har mange venner blandt fiskere og redningsmænd langs den milelange vestkyst, kan det selvsagt være ret så svært at skulle plukke et enkelt eksemplar ud af buketten og præsentere ham. Imidlertid har »Jul på Havet«s redaktør ønsket en profil – hentet fra Vestkysten – som har levet hele sit liv til tonerne af havets dur og mol, samlet døde eller døende, forliste sømænd ind fra havets grådige fangarme. De døde kørte man forsigtigt hjem i fjællevoggen, lagde dem ofte side om side med slægtens varsome hænder i gårdens storstue, medens de, der endnu havde liv i blikket, af mor blev lagt i en varm seng og behandlet, som var de drenge af huset.

Alt dette er hændt på strandfogedgården »Gl. Bjerregård«, der ligger på Holmslands Klit i de havbjerger, som digterpræsten Kaj Munk skriver, »at havet har avlet med landet«. Her bor bonden, strandfogeden og opsynsmanden P. Chr. Dahl. Til gården hører et areal på ca. 300 tdr. land fordelt på lave, vide fjordenge og klitarealer, der strækker sig mod syd til Nymindegab. Gården har en egen patina over sig. Den har ligget her siden 1790, altid med strandfogeder som ejere, de sidste hundrede år tillige som opsynsmænd ved den stedlige raketstation. »Gl. Bjerregård« har hævde og tradition, dens 14 stuer fortæller gæsten det – i de fleste er der minder fra strandede skibe; her en sofa, dér et bord, og selve gårdens tømmer er drevet i land på egen strand. Det er kvalitetstømmer, pitchpine, saltmættet, og der er ingen orm, der tærer i den århundredgamle gårds træværk.

Under de lave længers tagrør, der er hentet fra eget skær, findes navnebrædder fra skibe af mange nationer, og strandfoged P. Chr. Dahl ved at fortælle om lykke eller ulykke i forbindelse med de enkelte navne.

Nu er også han forhenværende. Han fyldte 75 år den 8. juli 1968 og har overdraget gården med strandfogedbestallingen til en søn, sådan som han i sin tid fik den fra faderen. P. Chr. Dahl bærer guldørenringe, der er en sjælden prydelser for mænd nu til dags, men dem fik han i arv fra sin bedstefar med ordene: »Vil du bær' dem, mo do fo dem.« Og det ville altså P. Chr. Dahl. Man kan godt sige, at Dahl er præget af de omgivelser og oplevelser, han har haft på stranden. Da de mange kuttere af Esbjerg-flåden forliste i storme, der rasede i tyverne og i trediverne, oplevede han at finde vraggods fra kuttere, som han havde en

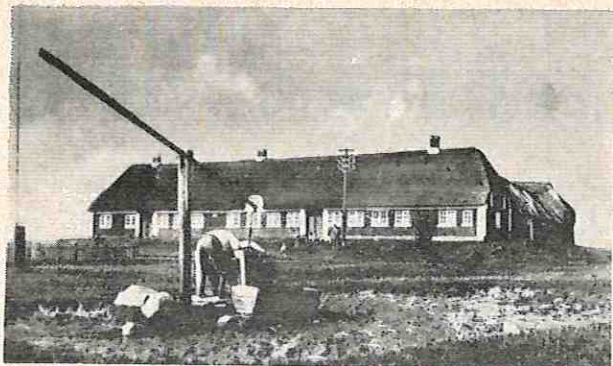

P. Chr. Dahl – en markant vestjysk skikkelse.

svoger og slægtninge med i. Det var, som han siger, tunge meldinger at bære hjem.

Men mit ærinde hos Dahl er at få en strandingshistorie – hans beskedenhed kommer dog som ventet i vejen. Skal der fortælles om bedrifter, da bør andre fortælle dem, mener han, for der er mange redningsmænd på vestkysten, der har reddet flere menneskeliv end dem, der er reddet ved Bjerregård. Men endelig, da den gamle strandfoged får ild i piben, kommer også munden på gled:

– Det var en septemberdag for mange år siden. Jeg husker det hele så tydeligt. Strandvagten fra Haurvig meldte at have set lys fra havet om morgenen. Et skib kom drivende fra nordvest. Det førte næsten ingen sejl, og det så ud til at ville strande. Sidst på formiddagen skete det. Der blæste en hård kuling, og der var megen søgang, for dagen før havde det været regulær storm. Redningsbåden ved Haurvig var parat, men den kunne ikke gå ud på grund af vejret, og der blev slået telefonalarm til Fyr- og Vagervæsenets damper »Nordsøen« i Esbjerg; men folkene fra både

»Gl. Bjerregård« – P. Chr. Dahls domicil.

Haurvig og Bjerregård raketstationer holdt sig klar på stranden.

Ved 3-tiden om eftermiddagen, mens skibet lå forankret ca. en kvart mil fra land, opdagede vi til vor skræk, at folkene derude satte en båd ud og gik i den, fem personer. Vi var mange, der stod på stranden og ventede, men vi var alle tavse. I spænding så vi, at båden klarede sig over den yderste revle og så ud til at skulle have heldet med sig – men på inderste revle, vel 100 alen fra land, kæntrede den, og vi kunne stå og høre, at de skreg derude. Et øjeblik efter så vi tre mand på bådens køl og en fjerde i søen. Den femte, som senere viste sig at være kaptajns kone, var væk.

Der blev skudt en raket ud, og den ramte, som den skulle. En af dem fik en tårn af linen om den ene støvle, og også en anden fik tag om linen. De blev bjærget ind, og den tredje blev fisket op i havstokken lige efter. Så skød redningsmandskabet en ny raket ud efter den fjerde, der drev af for vejret. Linen faldt til luvart for ham, drev hen over ham, og han fik fat i den med tænderne. Jeg kan huske, at man måtte vriste hans mund op med en pind, da han blev trukket ind på stranden. Nummer fire var livløs, da han blev trukket ind på stranden, men han kom dog snart til kræfter. Da han kom op til byen, troede han selv at være svømmet ind fra skibet. Men kaptajns kone druknede. Hun kom ind her syd for en halv times tid senere og havde benene i vejret, fordi hun havde fået redningskransen trukket for langt ned om sig. Jeg husker fra strandingsstedet, at hendes mand, kaptajnen, som kunne nogle brokker dansk, ikke ville gå fra stranden, før hun var fundet. Han blev ved med at sige: »Skuden væk, konen væk!« Det var for os alle en tragisk oplevelse. Nå, de fire var da reddet – jeg

kan endnu se for mig den raketline, som havde været skudt over kølen på den kæntrede båd. Støvlen sad endnu fast i den. »Nu har vi gjort vort søndagsarbejde«, var min bedstefars kommentar til den begivenhed. Mange er fulgt siden. Det omtalte skib var den tyske galease »Carl & Konrad« af Wyk ved Før på rejse fra Hamborg til Norge med pibeler.

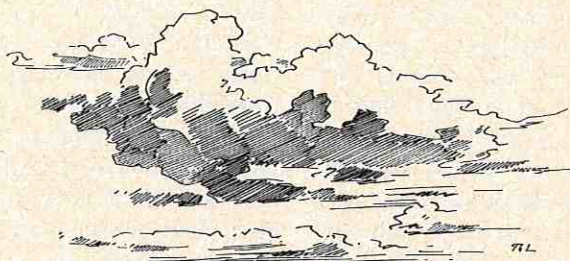
Kaptajns kone hed Margrethe Benedichsen, og hun blev begravet på Haurvig kirkegård. Året efter kom hendes mand med en marmorsten til graven. Hendes grav er den pæneste på kirkegården deroppe.

Her er kun fortalt om en enkelt af de begivenheder, der har været med til at forme strandfoged og opsynsmand P. C. Dahl's karakter, der indebærer venlighed og ordholdenhed. Sådant kender vi ham. Men træder nogen hans kære Holmslands Klit for nær – det skete under krigen, da tyskerne lagde landminer på hans forstrand og skændede hans kære klitter på flere måder – da er han alt andet end blid. Han er selv ordholdenheden i mindste detalje, og han vender ryggen til folk, der synes at mangle disse egenskaber – og handler derefter.

Engang blev han således truet med ekspropriation til at afstå 50 tdr. land af sin jord med det udtrykkelige løfte, at arealet ikke måtte anvendes til andet end reservat. Siden blev det anvendt til alt andet, så en formidabel grusindustri fra hans dyrebare kyst blev følgen.

På Oxbøl-ekspropriationerne til militær anvendelse tør man kun tænke, når man er i P. Chr. Dahls nærhed, hvis man ønsker at undgå en veritabel eksplosion. Han er en meget agtet og afholdt skikkelse på klitten. Hans kone, Kirstine, mistede han for år tilbage. Hun var for sin mand og to sønner det bærende midtpunkt i »Gl. Bjerregård«. Hun var også en uforlignelig »mor« for de mange søfolk, der mellem år og dag er sluppet ind på den frelsende kyst fra det nådeløse hav, der stadig larmer sin dybe tone bag »Gl. Bjerregård«s længer.

Her på denne borg har Dahl-slægten levet et rigt, men nøjsomt liv og derigennem været med til at væve et kulturmønster i det at bjærge liv, som ved skæbnens ugunst stedtes i nød. P. Chr. Dahl er en af de store i rækken – vel nok også fordi han i arv fik mange gode menneskelige egenskaber, som der så rigeligt fra mange sider gennem årene er øst af – ikke blot på Holmslands Klit, men også videre omkring. Han rager op, hvor han viser sig, og hans ord har vægt.

Julestemning med tovværkskunst

Ved KAJ LUND

SØMANDEN OG STJERNEN

»Vikingen«s serie om tovværkskunst har i de seneste numre behandlet pynteknobenes dekorative mangfoldighed. For begyndere i kunsten anbefales det især at læse afsnittet i nr. 7/1968, hvor der gives udførlig vejledning i begyndelsesgrundene. Med henblik på forberedelsen til julen har vi valgt her at behandle et knob, som er sæsonen særligt vedkommende, og som i forbindelse med anden tovværkskunst er specielt egnet til håndforarbejdede julegaver.

Stjerneknobet.

Det er intet under, at stjerneknobet og dets varianter hører til de særligt populære pynteknob. Specielt med 5 og 6 parter er det meget smukt. Hertil kommer, at det er forholdsvis nemt at fremstille.

I sin struktur adskiller det sig fundamentalt fra den store masse af kordelknob, men i nogle af dets varianter kan det kombineres med andre knob. Det kan som de fleste andre fremstilles til anbringelse i enden af et arbejde eller et stykke inde på dette. Der kan benyttes et hvilket som helst antal parter fra 3 og opefter. Det trekantede knob med 3 parter og det fir-kantede med 4 parter anvendes forholdsvis sjældent. Af hensyn til forenklingen er der dog ved illustrationerne til dette afsnit fortrinsvis benyttet 4 parter til at vise selve udviklingen af knobbet og dets varianter. I stedet bringes eksempler på færdige knob med større antal parter.

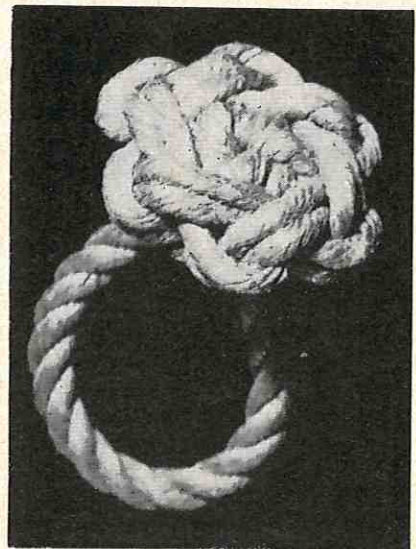
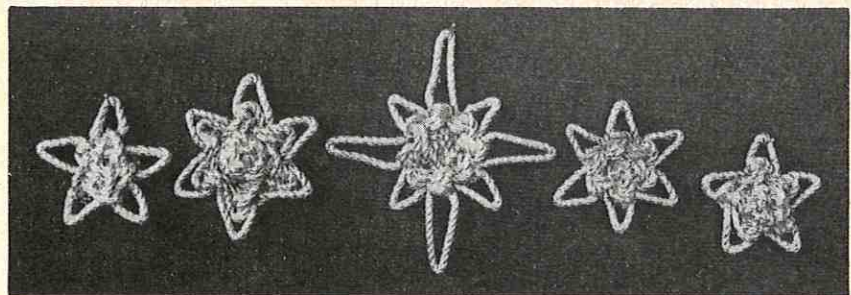

Fig. 2. Servietring af 5 mm line.

Fig. 3. Jule-stjerneknob.

Almindeligt stjerneknob (fig. 4).

A). Kordelerne spredes i stjerneform vinkelret ud fra stammen. Med kordel a er udført et venstreslået halvstik, og tampen af kordelen til venstre for a (d) er ført nedfra op gennem øjet af a.

B). Med kordelen til højre (b) er ligeledes udført et halvstik, og tampen af a er ført nedfra op gennem b's øje.

C). På samme måde er dannet et halvstik med c, og tampen af b er ført gennem det nye øje.

D). Bugten af kordel d er vredet rundt, så der dannes et øje, og tampen af c er ført op gennem dette.

E). Når alle parter er halet jævnt tot, skal resultatet se således ud fra oven.

F). En venstreslået kroner er påbegyndt. Kordel d bøjet skarpt til venstre inden om kordel c.

G). Kordel c er lagt til venstre tværs over kordel b.

H). Det samme er gjort med alle kordeler, så der dannes en krone.

I). Kordel d er lagt rundt om c og tilbage om sin egen part, så tampen nu viser ind mod centrum.

J og K). Med alle kordeler er på samme måde lagt et halvstik om den part, de lige er passeret under. På dette trin har man den enkleste form for et stjerneknob som vist på de følgende tre billeder.

L og M). Fireslået enkelt stjerneknob set fra siden og fra oven. Tampene er samlet med en takling og skåret af.

N). I stedet for at afskære tampene er kordelerne slået sammen, så knobet kommer til at virke som stopper et stykke inde på tovværket.

O). I reglen fordobler man dog parterne på knobets over- og underside. Med udgangspunkt i J-K er fordobling her påbegyndt. Prenen danner åbning for kordelen d ved siden af dennes ledende part (ld i fig. J).

P). Parten d er lagt til højre parallelt med og inden for nabokordelen (se fig. J) og følger denne ned gennem de to halvstik.

Q). Første led af fordoblingen er udført med alle kordeler. På dette stadium kan knobet afsluttes med afskæring af tampene.

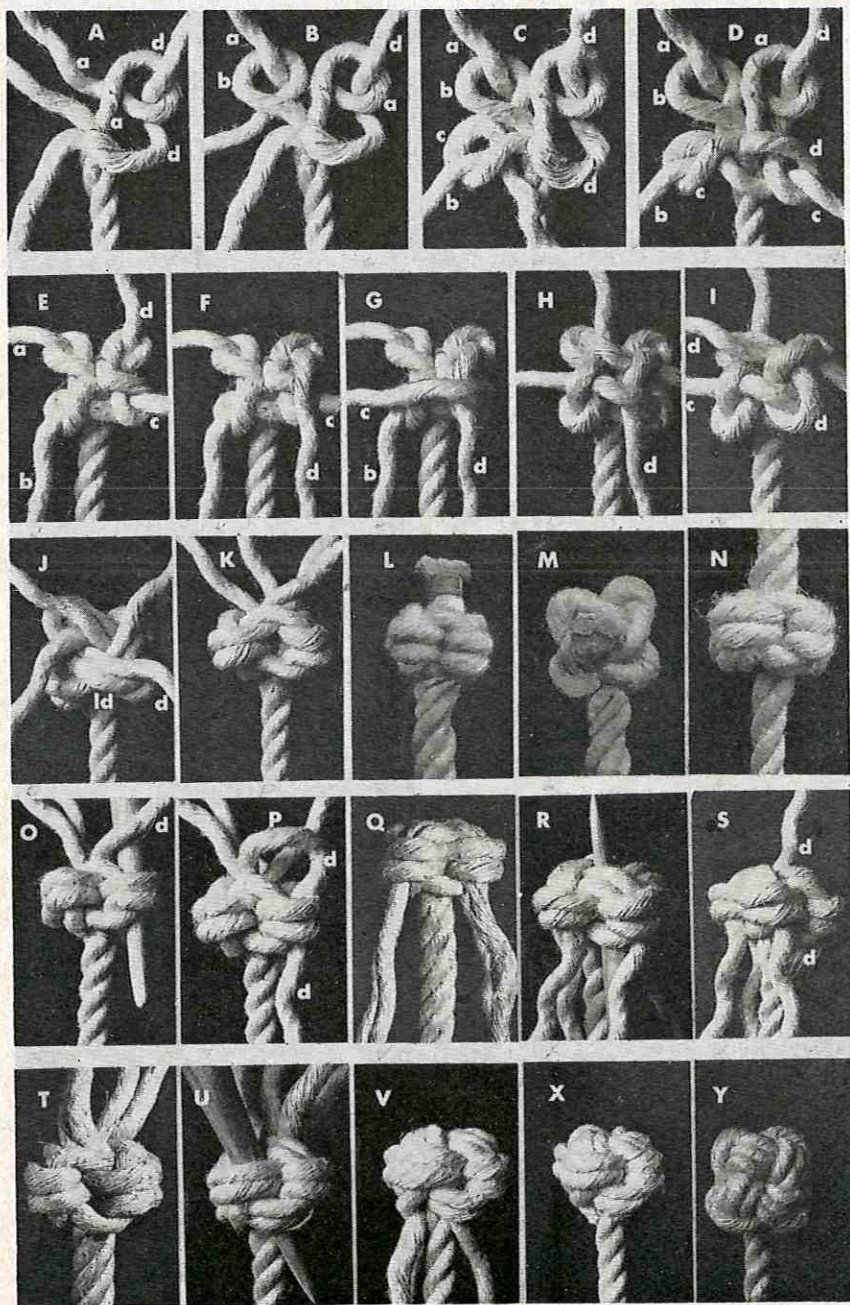
R). Prenen danner åbning for næste led i fordoblingen.

S). Parten d følger fortsat parallelt med og inden for naboen på knobets underside og op gennem de to halvstik til venstre. Derved kommer den op i knobets centrum.

T). Det samme er udført med de øvrige kordeler. Skal knobet benyttes et stykke inde på arbejdet, kan det nu hales fast og regelmæssigt sammen, og man kan arbejde videre med kordelerne, f.eks. som i N. Skal det derimod anvendes i enden af et arbejde, fordobler man oversidens parter endnu en gang.

U). Parterne lægges parallelt med og inden for parten nærmest til højre, men følger dem kun ned igennem det øverste halvstik. De fortsætter skråt ind mod knobets midte og kommer ud for-

Fig. 4. Udviklingen af almindeligt stjerneknob.

neden ved tampen. Her danner prenen åbning for den første kordel.

V). Alle parter er ført igennem til tredobling af oversiden. Knobet er arbejdet fast og regelmæssigt sammen, og tampene kan afskæres tæt ved undersiden.

X og Y). Det færdige, fire-slåede stjerneknob med tredoblet overside.

Varianter og kombinationer (fig. 6).

A og B). Syvslået stjerneknob med krone. Med udgangspunkt i stadiet fig. 4 T er lagt en krone til højre. Hver af parterne lægges over de to næste kordeler til højre. Derefter fuldføres knobet som i fig. 4 (U og V).

C og D). Seksslået stjerneknob suppleret med fordoblet krone. Udgangspunktet er fig. 4 T. Parterne er kronet til højre (hver part over én nabokordel). Kordelerne er derefter ført tilbage

over den nabo-kordel, som de netop er kommet under, og passerer ned gennem knobets centrum, så de kommer ud forneden tæt ved stammen. Den dobbelte krone er her hævet lidt over stjernen.

E og F). Samme system er anvendt i denne femslåede stjerne med fordoblet krone. Her er kronen imidlertid trukket helt ned i knobet i plan med stjernens overflade.

G og H). Femslået stjerne med fordoblet stopperknob. Med udgangspunkt i fig. 4 T er lagt et fordoblet stopperknob til højre. Parterne er ført et lille stykke til højre og derefter ned gennem knobet, så de kommer ud for neden tæt ved stammen. Ved færdiggørelsen arbejdes først stjerneknobet fast sammen, derefter stopperknobet og til slut hales tampene tot og afskæres.

I og J). Treslået stjerneknob afsluttet med et fordoblet sjoeverknob. Tampene er ført ned gennem stjerneknobet tæt ved stammen og afskåret under knobet.

K og L). Otteslået stjerneknob med tredoblet overside.

Stjerneknob med enkelt kant (fig. 5)

Denne flade variant påbegyndes som det almindelige stjerneknob:

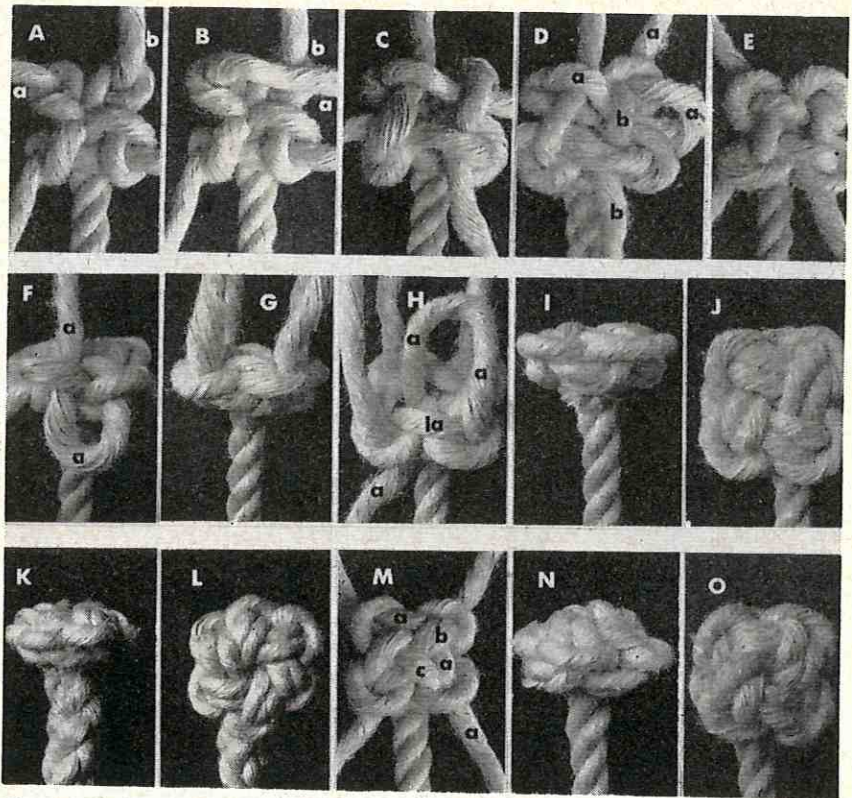

Fig. 5. Udviklingen af stjerneknob med enkelt kant.

A). Udviklingen til dette trin svarer til fig. 4 A-F.

B). En krone påbegyndes. Kordelen a lægges til højre tværs over b.

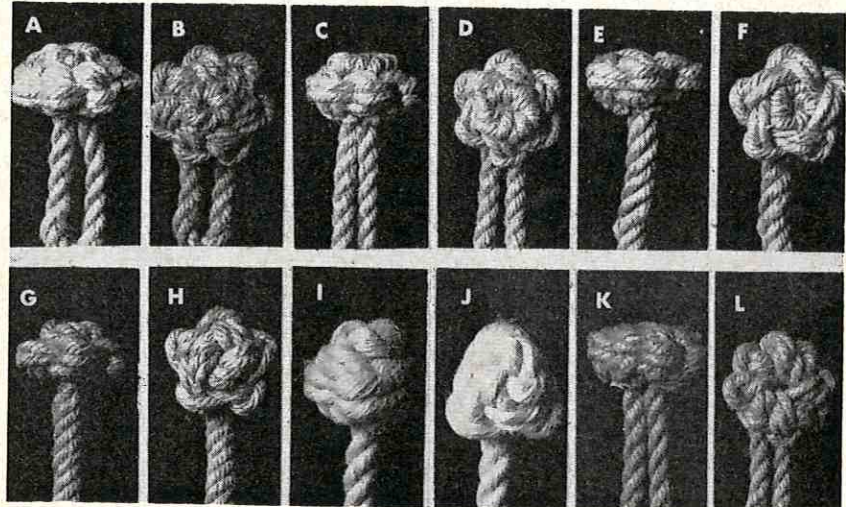
C). Alle fire kordeler er lagt til højre. Kronen er fuldført.

D). Kordel a er ført ned gennem det øje, som kordel b kommer op igennem.

E). På samme måde er de øvrige kordeler ført ned gennem øjet nærmest til venstre for det, de kom op af.

F). Undersiden skal nu fordobles. Kordel a følger sin ledende part og føres gennem nærmeste øje til venstre op til knobets overside.

Fig. 6. Varianter og kombinationer.

G). Det samme er sket med de øvrige kordeler.

H). Til slut skal oversiden fordobles. Dette er påbegyndt med kordel a, som følger sin ledende part (la) ned gennem øjet nærmest til højre.

I og J). Det færdige, fireslåede stjerneknob med enkelt kant. Tampene er afskåret på undersiden.

K og L). Seksslået stjerneknob med enkelt kant.

Tampene er splejset ind i stammen som ved spansk takling.

M). En variant. I stedet for som i D at føre kordelerne ned gennem nærmeste øje til venstre er de her ført gennem næste øje til venstre. Kordel a er altså ført forbi b og ned gennem øjet, hvor c kommer op.

N og O). Resten af processen som det foregående.

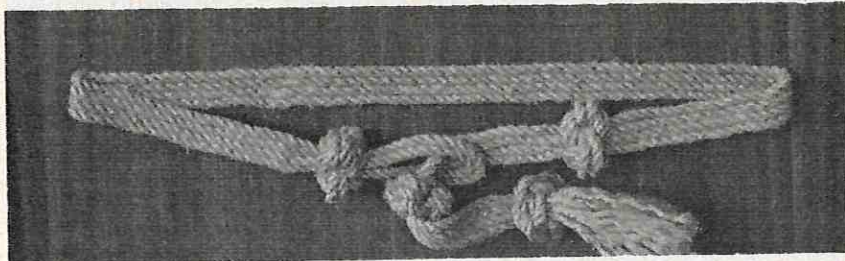

Fig. 7. S sammensyet bælte.

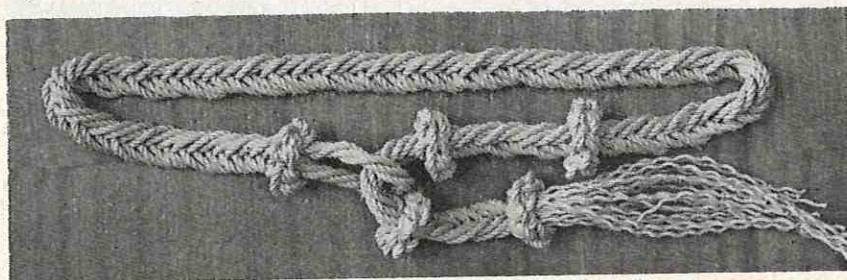

Fig. 8. Bælte af 9 garns platting.

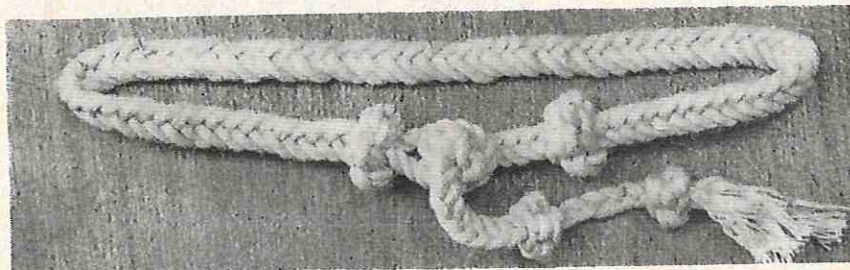

Fig. 9. Bælte af platting med 6 kordeler.

Fig. 10. Servietringe af platting med stjerneknob.

Servietring af linegods (fig. 2).

I fuld størrelse gengives en ring formet af 5 mm hampeline, samlet med en båndsel til en ring. Med de 6 kordeler er lagt et stjerneknob afsluttet med nedsænket krone.

Jule-stjerneknob (fig. 3).

Her vises blot nogle få eksempler på de mange variationsmuligheder, som stjerneknobet byder på. Her er med 1½ mm garn lagt et stjerneknob, eventuelt kombineret med andre pynteknob. Før afskæringen af tampene er nogle af knobets bugter trukket langt ud. Med spidstangen reguleres de til ensartet størrelse. Tampene sikres mod at trække sig ud ved at give dem lidt lim, før de skæres kort af. Derefter dyppes knobet i lak, og før det er helt tørt, kan de lange bugter formes til spidser. Til slut en omgang guldbronze.

Bælter med stjerneknob (fig. 7-9).

Bæltet fig. 7 er fremstillet af 7 mm hampeline (to parter ca. 3,6 m lange). De er samlet på midten ved sammensyning to og to ca. 12 cm. De bøjes sammen til et øje og samles med et lille båndsel. Med de fire parter er udført et stjerneknob, hvorefter de fire parter er samlet ved syning i siksak 65 cm. Her følger yderligere fire stjerneknob med 8 cm mellemrum. Efter det sidste stjerneknob, som har enkelt kant, er tampene trevlet op til kvast.

I bæltet fig. 8 er vist en almindelig platting med 9 parter af 4 mm hårdtslået hamp, 180 cm lange. Arbejdet er påbegyndt med fire dobbelte parter, 3,6 m lange. På midten er de snoet til fireslået tov og samlet til et øje med

et bændsel. Derefter er lagt et otteslået stjerneknob med enkelt kant. For at få et ulige antal til regelmæssig plating er indlagt et ekstra garn. Efter 65 cm plating følger fire stjerneknob som det første med 7 cm plating mellem hvert. Den niende part løber gennem centrum af knobene uden at deltage i opbygning af disse.

Kordelbæltet fig. 9 er fremstillet af en ende 10 mm treslået hamp, ca. 3,5 m lang. Den er lagt dobbelt på midten og samlet med bændsel til et øje. Kordelerne er slået op og brugt til et seksslået stjerneknob. Derefter er lagt almindelig plating med de 6 parter i 72 cm længde. Efter et nyt seksslået stjerneknob udtages en af kordelerne, og der fortsættes 7 cm i almindelig plating med 5 parter fulgt af et femslået stjerneknob. Atter udtages et garn, og der fortsættes med fireslået plating, fireslået stjerneknob, treslået plating og treslået knob. Tampene optrevles til kvast.

Servietringe med plating og stjerneknob (fig. 10).

Stjerneknob fra treslået op til nislået er her benyttet til at camouflere samlingen af plating til små ringe. Den egentlige samling sker bedst med en solidt syet takling, eller man lægger med sejlgarn et halvstik med lås omkring alle parter. Skal man ikke anvende alle platingens parter til pynteknobet, bortskæres de overflødige parter tæt ved taklingen og sikres eventuelt ekstra med en dråbe lim. Derefter lægges pynteknobet.

Klokkestreng med stjerneknob (fig. 11).

De tre øverste, udført af J. Banke Jørgensen, er lagt med 3 mm bomuldslin.

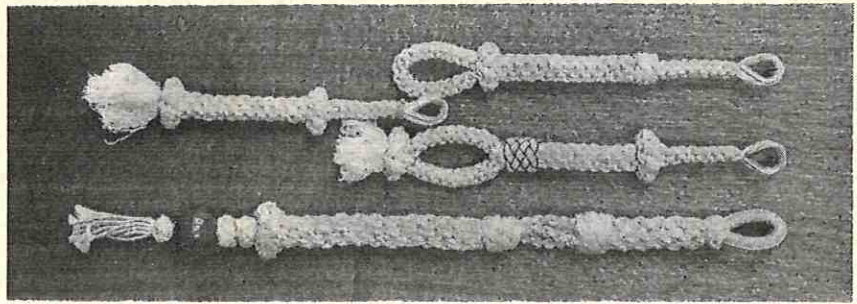

Fig. 11. Klokkestreng med stjerneknob.

Den øverste er påbegyndt med dobbelt garn, der er snoet sammen på midten og lagt omkring en lille kovs og samlet med et bændsel. Med 4 parter er fortsat i enkelt kronplating 5 cm, hvorefter der er tilsat yderligere 4 garn (overgangen er skjult under et tyrkerknob). Med de 8 parter fortsættes i kronplating med dobbelte parter 11 cm. Her efterlades de 4 parter foreløbig, og med de øvrige fortsættes i enkelt kronplating 11 cm. Det tynde stykke bøjes om til øje, og alle 8 parter samles med en takling. Denne skjules under det afsluttende otteslåede stjerneknob.

Næstøverste klokkestreng er påbegyndt på samme måde. Efter tilsætningen af 4 garn er straks lagt et stjerneknob med 8 parter. Derefter lægges 10 cm plating og yderligere et stjerneknob, hvis tampe trevles op til kvast.

Næstnederste klokkestreng er påbegyndt som den foregående. Efter 10 cm plating med 8 parter deles den i to med 4 parter i hver. Overgangen er dekoreret med et tyrkerknob. Efter 6 cm samles alle 8 garn i et stjerneknob, der slutter med en kvast.

Den underste klokkestreng, der er udført af matros Georg Christiansen, er fremstillet af 3 mm snoet bomuldslin (hvid tvist nr. 12/36). Fem parter er lagt dobbelt og samlet med bændsel til øje. Med otte par-

Fortsættes side 58

Fig. 12. Barometer med 120 stjerneknob.

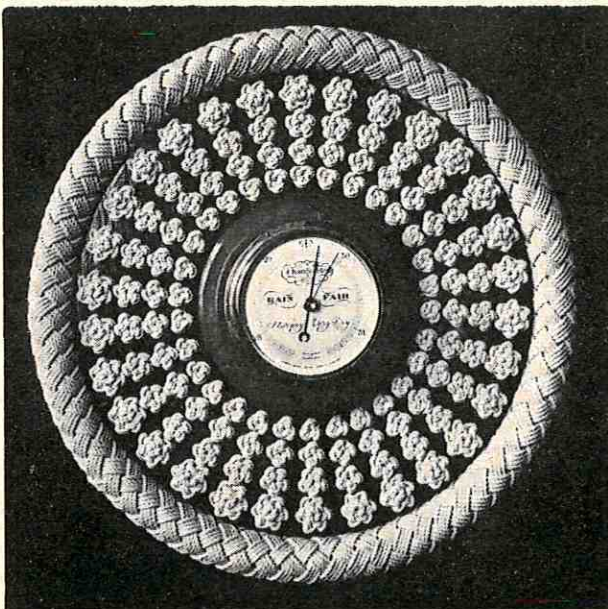

Fig. 13. Kamholder.

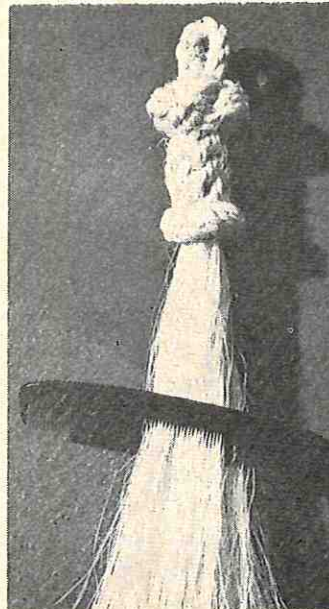
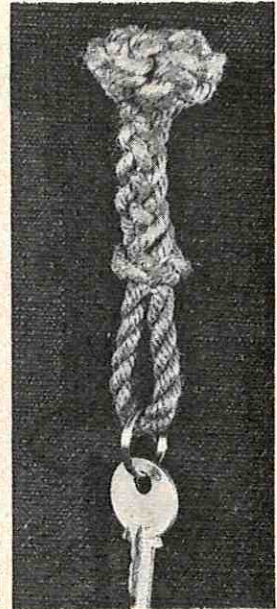

Fig. 14. Nøgleholder.

Tekst og tegninger:

OSCAR KNUDSEN

Det lille tog, han var kommet med,
holdt endnu på sporet og pulsede
røg ud af skorstenen . . .

Med S/S „STYX“

som blindpassager

John Leighon, 37 år, korrespondent ved „Sunday Express“ – i øjeblikket i Det fjerne Østen – masede sig vej gennem mylderet for at finde sig en plads i den store, overfyldte ventesal.

Han var dødtræt. Det lille sår i panden generede ham, og han var irriteret over, at han ikke rigtigt kunne huske, hvor han havde fået det fra.

Han gned sig ærgerligt over flængen. I det forbandet fugtige tropeklima herude lægede sårskader langsomt, og han havde mistet sin lille medicintaske med sulfapulveret et eller andet sted – han kunne i øjeblikket ikke rigtigt huske hvornår. Der var i det hele taget meget, han ikke kunne huske lige nu.

Det lykkedes ham at klemme sig ned på en plads på de hårde træbænke mellem en flok marinesoldater, der sad nærmest ved døren, så han kunne se ud i den grå, disede regnluft. Varmen var trykkende, og det var vanskeligt at få øje på andet end de slørede konturer af nogle lange skure på den anden side banelegemet.

Det lille tog, han var kommet ind med, holdt endnu hvæsende på sporet og pulsede røg op af skorstenen. Andre togstammer rangerede skramlende frem og tilbage, klokker klemte, og en malayisk togbetjent med et viftende flag i hånd hagede sig fast på trinbrættet med den frie arm. Toget havde været mere end stopfyldt hele vejen fra Pang-Yang. I alle korridorer havde der siddet eller stået soldater, der lå og sov på deres bylter og nødtvungent klemte sig sammen for at give plads for den strøm af nye passagerer, der prøvede at komme med. Enkelte civile skilte sig ud fra alt det militære udstyr. Et øjeblik strejfede den tanke ham, at han var kommet med et forkert tog. Han stirrede fortabt ud i den plaskende regn og de drivende tåger. Omridsene af nogle enkelte palmer tegnede sig spøgelsesagtigt bag det lave krat.

Han kunne mærke havet, og han indsnusede begærligt lugten af tjære og saltvand. Det skulle blive rart at komme ud på havet, væk fra den plumrede, halv-rådne stank fra junglen bag stationsterrænet og de

mange uvaskede soldater, der fyldte op overalt. Han lyttede til tågehornenes hæse brøl fra den nærliggende havn og lod blikket strejfe hen over de blege, trætte ansigter på mændene omkring sig. De fleste hang tavse og sløve og forsøgte at gøre sig det lidt bekvemt. Hos en gruppe marinere i nærheden af hans plads gik snakken mere livligt, og han lyttede intenst, for stemmerne kom ligesom langt borte fra og blev nu og da til en næsten uhørlig, lav mumlen. Af og til fangede han en sætning og forstod så meget, at de var gået ned med et stort troppetransportskib, der var blevet sænket samme morgen tidligt. En serie velrettede torpedotræffere havde bogstaveligt væltet kæmpen, der sank meget hurtigt, og endnu inden bådene var kommet i vandet. Der havde åbenbart ikke været sårede imellem de overlevende, for alle var tilsyneladende sluppet helskindet fra det.

Han kikkede sig omkring. Heller ikke mellem soldaterne eller de civile var der bandager eller andre tegn på overlast at se, så det måtte vel dreje sig om orlovsfolk, der ikke var krigsskadede. Han gned sig i panden, for skrammen irriterede ham stadigvæk; han måtte have stødt sig på et eller andet i forvirringen omkring det ildoverfald om morgenen i Pang-Yang. Folk havde smidt sig ned og søgt dækning, medens byger af maskingeværpatroner havde smældet om ørerne på dem. Han huskede, at han selv var faldet ned bag nogle benzintromler, og at han havde ligget og funderet over, hvornår en af dem mon røg i luften! Så snart angrebet var overstået, havde han hentet sine ting på det lille hotel bag posthuset og var gået til banen for at skaffe sig oplysninger om, hvornår M/S „Cynthia“ afsejlede. Også dér havde der været stimmel og forvirring, men han havde da fundet frem til et opslag, der angav, at skibet gik fire timer senere, men at man måtte regne med forsinkelser det meste af dagen på grund af operationer til søs uden for havneindløbet.

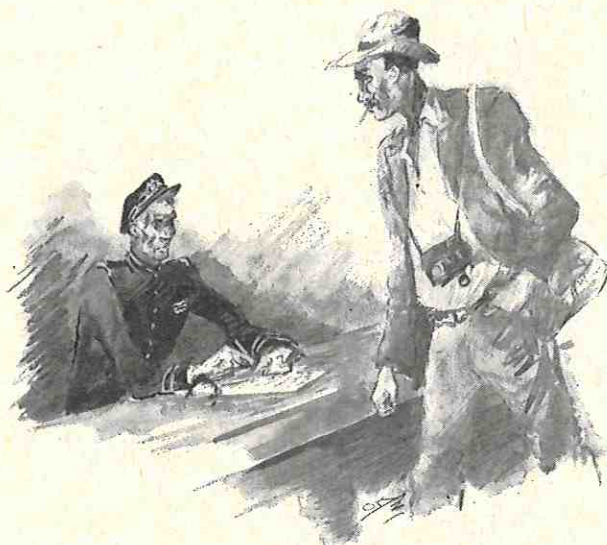
Han fiskede en krøllet pakke cigaretter op af lommen og tændte sig en. Han inhalerede kraftigt og skævede til sin sidemand på bænken: En ung, blegsottig fyr i en krøllet camouflagedragt. Halvt modvilligt stak han pakken hen til ham for at byde. Den anden smilede blegt og rystede på hovedet. Hans øjne flakkede uroligt, så Leighthon fik fornemmelsen af, at han nærmest blev forvirret og usikker. Chock? Ærgerlig stak han pakken i lommen. Ham kunne man ikke få en sludder med, og han gad egentlig heller ikke selv, når det kom til stykket.

Endelig blev der røre i lokalet. En lang, ranglet fyr i en sort uniform med blanke knapper banede sig vej ind i ventesalen med en liste i hånden.

Han messede monotont: „Passagerer til S/S „Styx“ følger med mig – De må samle Deres bagage og stille op i rækker på fire – skibet kommer ind i løbet af en halv time“.

Højtalere ude på perronen bjæffede ordrer ud med korte mellemrum, og der blev livligt i den kompakte masse, der hidtil havde klumpet sig sammen i sløv

venten. Leighthon trængte sig frem til den uniformerede og stak sin billet op under næsen på ham: „Jeg skal med „Cynthia“, hvor meget er den forsinket?“ spurgte han tvært. Manden kastede et skævt blik ned på billetten. Han blev puffet fra alle sider og svajede frem og tilbage. En fløjte skar skingrende gennem larmen af trampende fødder, og en metallisk stemme kommanderede: „Formér kolonne – formér kolonne – afmarch om ca. ti minutter!“

Leighthon bankede irriteret i bordet. Adspredt så manden omsider op.

Kontrolløren rystede opgivende på hovedet: „De må være kommet med et forkert tog – De har jo returbillet Pan-Yang-Australien, 3 måneder – vi tager ikke mod returbilletter her, Sir.“

„Jeg er kommet med den ordinære forbindelse, og har købt billet for over fjorten dage siden,“ indvendte Leighthon arrigt, „vær venlig at skaffe mig at vide, hvornår „Cynthia“ kommer ind,“ snerrede han.

Den anden gentog skødesløst, mens han opmærksomt holdt øje med den lange kolonne, der efterhånden var kommet på plads, klar til afgang: „Returbilletter har ingen gyldighed fra dette område, Sir, – vær venlig at give plads, så mændene kan komme frem, Sir.“ Han vendte sig ligegyldigt bort: „Afmarch – til venstre på perronen.“

Leighthon kunne høre alle de kendte lyde, der fortalte, at et stort skib var ved at lægge til kaj. Raslen af spil og kæder og korte kommandoråb, da landgangen blev sat. Dampfløjten tudede et par gange, og soldaterne satte sig i gang. En del af dem så lettede og oplevede ud, da ventetiden nu var overstået, og efterhånden tømtes ventesalen, medens de lange rækker trampede ud og forsvandt i regntågen uden for, som om de gled ud i det store intet.

Leighthon smed ærgerligt sin cigaret fra sig og tværede den ud med hælen. Han hev sit internationale pressekort op af inderlommen sammen med pas og legitimationspapirer af forskellig art.

Kontrolløren havde sat sig ved et af de lange borde.

Han skød kasketten bag i nakken og tørrede en imaginær sved af panden med bagsiden af hånden. Han begyndte at krydse listen af. Leighon var åbenbart luft for ham.

Leighon bandede indædt for sig selv. Meget havde han været ude for under sine mange rejser over hele kloden, men denne her flække med de lange, grå skure under en trøstesløs silende regndis var noget af det elendigste, han havde været ude for i mange, lange tider. Han var tør i halsen og blev klar over, at han vist trængte svært til en drink. Han kom i tanker om, at han ikke havde set et eneste opslag om en bar eller restaurant, da han ankom til stationen. Men manden derovre ved bordet kunne formodentlig vise ham vej til et eller andet lokale for forfriskninger. Eller det var han måske heller ikke i stand til?

Han skred over til bordet. Den anden så ikke op, men den magre, gulblege hånd med blyanten krydsede ned over den lange liste, der syntes at indeholde tusinder af navne.

Leighon bankede irriteret i bordet, og manden så adspredt op. Leighon anstrengte sig efter evne for at lade være med at fare op. „Bar – drink?“ spurgte han. Svaret var en hovedrysten – og manden fortsatte med sin liste, som om der var blevet spurgt om noget, der absolut ikke ragede ham.

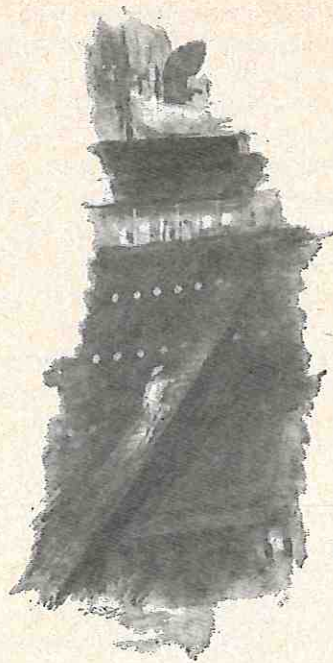
„For Fanden mand! De må vel selv trænge til en opstrammer – ryst ud med, hvor det foregår, så giver jeg s'gu da en omgang.“ Et skævt smil, snarere en grimasse, for over det blege, benede ansigt. Leighon lavede helt op.

„Nå, dér stak det,“ tænkte han lettet. „Det var altså det, fyren havde ventet på. Hvorfor var det ikke faldet ham ind før?“

„Restaurant og bar findes ikke på denne station, – vær venlig ikke at forstyrre mig, Sir, – her er overvældende travlt for øjeblikket – det kan De da selv se.“ Han slog ud med hånden. „Ingen har vist brug for restaurant eller bar her.“ En svag antydning af et humoristisk glimt i de mørke øjenhuler – og det gøs i Leighon. „Omsætningen ville blive for ringe, tror jeg.“

En sær fornemmelse af uhygge strejfede Leighon et øjeblik, men han rystede den af sig og slentrede ud på perronen med en underlig fornemmelse af at have opført sig som en idiot.

Til venstre for ham strakte perronen sig, så langt han kunne skelne i den tågedryppende dis. Han besluttede sig til at finde ud af sagerne på egen hånd. Med lange, usikre skridt fulgte han efter det sidste af bagtroppen, der langsomt, og rykvis, rykkede frem mod det, der måtte være havneområdet. Og lidt efter lidt dukkede rejsningen af et stort skib frem af halvmørket. Hans ur var gået i stå, men han formodede, at det måtte være tidligt om morgenen. De lange, oplyste rader af køjer ulmede som gløder i skumringen. Det måtte være en meget stor damper, for de øverste dæk var meget højt oppe. Som han kom tættere på, så han, at mange andre fartøjer lå langs de lange,

Og Leighon
begav sig op ad
landgangen . . .

skumle kajer. En meget stor damper var netop ved at gå ind i det nærmeste bassin. Den havde flaget på halv. Ja, der herskede nu heller ikke ligefrem feststemning, tænkte han surt. Normalt kunne han dog, under tilsvarende forhold, få en sludder med sine lidelsesfæller og hale nogle brugbare oplysninger ud af dem. Men den forsamling, han havde været rejsekammerat med på denne tur, så ud, som om de havde tabt både næse og mund. Mange af dem var asiater, mens officerer og embedsmænd så ud, som om de væsentligst stammede fra den vestlige halvkugle, selv om han ikke rigtig kunne finde ud af deres nationalitet.

En højttaler satte uventet ind: „Vær venlig at have Deres rejsehjemmel parat ved emigrationen – ved emigrationen – barak 4 – til højre – yderligere legimation forventes ikke!“

Han fumlede efter billet og papirer, for nu kom der bevægelse i kø'en foran ham. Enkelte officerer spankulerede op og ned langs rækkerne med hænderne nonchalant på ryggen. Men deres mørke øjne indprentede sig nøje hvert enkelt ansigt.

Fra vinduet i barakken kunne han se skibssiden tårne sig op. Med bogstaver, som han først antog for russiske, men hurtigt identificerede som græske, stod skibets navn S/S „Styx“. Forude ved de lange skranke var toldembedsmændene i færd med kontrollen af passagererne. De stemplede af med et håndslag, der viste lang rutine, og deres stemmer gentog monotont de samme og de samme spørgsmål.

Han spidsede øren – det samme spørgsmål og de samme svar. Da han rykkede længere frem kunne han opfatte ordene: „Faldet hvornår?“ – og så et stempel, der blev smækket på. Lige i øjeblikket tænkte han ikke nærmere over det, men så slog det ned i ham, at det egentlig var nogle højst besynderlige spørgsmål at komme med.

Han fik en intens fornemmelse af, at der måtte

været noget, der var ravruskende galt, og uvilkårligt gav han sig til at repetere de mærkelige spørgsmål for sig selv. Han blev grebet af en slags panik og var instinktivt klar over, at han måtte se at komme uden om kontrollen, hvis han skulle slippe om bord uden ballade. Der var nu kun en snes mennesker foran ham, og han benyttede et øjeblik, hvor tolderne konfererede et eller andet med ryggen vendt mod skranken, til at dukke sig helt ned i højde med disken for at komme uset forbi. Det lykkedes!

Han gik op ad landgangen og stod lidt efter på dækket, der lå øde og tomt hen. Han havde en udmærket udsigt over havneområdet. Så langt han kunne se, lå rækker af fartøjer ved kajerne. Han kunne læse navnene på mange af dem og prøvede, om han kunne få øje på M/S „Cynthia“ imellem dem. Men alle navnene var græske – S/S „Hades“, S/S „Persefone“, S/S „Tartaros“ o.s.v. Det slog ned i ham, at samtlige navne hørte hjemme i den græske mytologi, og en stærk fornemmelse af ubehag sneg sig ind over ham. Han måtte se at få fat på en steward eller på en af officererne.

Et par små, kinesiske kahytboys smuttede lige forbi ham, og han råbte dem an. De standsede og så sig usikkert tilbage – efter at have vekslet et par ord skyndte de sig videre. Han skulle lige til at råbe dem op een gang til, da en dør bagved ham gik op, og en af skibets officerer var lige ved at rende ind i ham. Han tog til huen og undskyldte, og Leighthon skyndte sig at præsentere sig. Med få ord gjorde han rede for sin situation. Styrmanden hørte høfligt efter. Tvivlrådigt betragtede han Leighthon, der havde fået billet og papirer frem.

„M/S „Cynthia“, Sir – det er bestemt en fejltagelse. Skibet her er S/S „Styx“ bestemt for Elysion. Hvordan pokker er De kommet om bord, Sir. Blev De ikke stoppet i emigrationen?“

Leighthon fandt det klogest ikke at komme nærmere ind på sin fremgangsmåde. Han mærkede, at maskinerne var gået i gang, og at afstanden mellem skib og kaj blev større og større – de sejlede.

Styrmanden kløede sig i nakken og stirrede betænkelig på ham:

„Er De egentlig klar over, hvilket skib, De sejler med nu, Sir?“

„Absolut ikke“, bedyrede Leighthon.

„Jeg er ikke klar over noget som helst, men De vil måske være så venlig at oplyse mig om de nærmere fakta. – Siden jeg kom ind i det forbandede tog fra Pang-Yang har det hele været skruravende skørt – en cigaret styrmand?“

Han følte, at situationen krævede lidt diplomati. Styrmanden rystede på hovedet med et lille smil.

„Ryger ikke, Sir, det er snart længe siden, jeg har fået en smøg“.

Leighthon havde selv fået ild og smed tændstikken over bord i de fossende skumstriber, der hastede af sted langs skibets sider.

Officeren betragtede ham skarpt: „Jeg tror hellere

De må følge med til kaptajnen, Sir. Var det ikke Leighthon, De hed? Dette her lader til at være et grænsetilfælde. Det sker måske een gang hvert tusinde år, men vi er så overhængt med transporter, at vi har måttet tage selv gammelt og delvis ramponeret materiel i anvendelse for at klare den. De ved sikkert selv – de ustandselige krige – mere effektive våben – og befolkningerne bliver større og større. De kender vel hele remsen, Sir – statistik o.s.v. – vær venlig at følge med mig“. Han slog beklagende ud med hånden.

Færgemanden Charon i sin båd ...

„Hvordan skete det?“ Hans stemme var høfligt konverserende. „Faldet på, hm! – Ærens mark“.

Leighthon gloede på ham.

„Nå, ikke! Ja, årsagerne er jo så forskellige. Trafikken, sygdom – denne vej, Sir“. Han trådte til side og lod Leighthon gå foran op ad trapperne til øverste dæk.

Han greb fat i gelænderet, da de var halvvejs oppe. „Jeg ved ikke, hvad pokker De mener med de idiotiske spørgsmål, styrmand – jeg er sgu' hverken faldet eller kørt over eller på anden måde kommet til skade med hovedet – men undskyld jeg siger det: Mon De ikke selv?“ Han bankede sig på panden og kom derved til at tænke på det lille sår, der stadig smertede ham.

„Stemmer!“ svarede styrmanden næsten muntert. „Men det er allerede længe siden. – En kugle gennem hovedet 1917, tror jeg, ved Dardanellerne“.

Leighthon stirrede vantro på ham. Hvad var det, manden gik og fortalte ham – at han havde fået et skud gennem hovedet i 1917?

Styrmanden smilede let. „Ja, det siger Dem selvfølgelig ikke meget, Sir. De er lovlig ung til, at slaget

ved Dardanellerne siger Dem noget. Alder? 35 år, skyder jeg på!“

»37«, mumlede Leighton – »ikke så helt ved siden af«.

„Nu er vi der lige straks“. De gik gennem en lang korridor; de elektriske pærer lyste sløret. Hans ledsager skød en dør til side. „Vil De være rar at vente her, så skal jeg skaffe at vide, om kaptajn Charon er i sin kahyt. Der er en fortræffelig udsigt gennem de forreste ruder“.

Han skød døren i efter sig, og journalisten lod sig synke ned i en dyb lænestol, medens tankerne surrede i hans hoved. Han forsøgte at få lidt rede på dem. – Hvad var det nu kaptajnen hed? Charon, kaptajn Charon! Hvor fanden havde han det navn fra – et eller andet sted i hans underbevidsthed dæmrede det for ham. Et eller andet sted havde han mødt det navn før. – Som et lyn slog det ned i ham . . .

Mørket uden for vinduerne var så småt begyndt at lette. En svag lysning forude kæmpede med de sortgule tågebanker, og han længtes pludselig heftigt efter solen og lyset, ligesom den gang for mange år siden... da han sad og svedte i et klasseværelse i en vis Mr. Lionelles privatskole i en lille by i Dorset og hørte historielæreren, Mr. Blaines tørre, knirkende stemme: „Og så vil lille John Leighton resumere vort pensum for i dag i den græske mytologi“. Og han hørte sig selv remse den udenadlærte lektie af sig: „... som overleverer dem til færgemanden Charon, der i sin båd fører dem over Acheron eller Styx til Hades – eller til Elysion, de saliges opholdssted“.

Det var som pokkers – det hele stemte jo: Navnene på skibene og kaptajnens! Var han da død og borte, eller hvad var dette tøjeri, han var kommet ud i, for noget?

Styrmanden skød døren til side. „Vil De lige kikke ind til skibets læge, Sir? Kaptajnen vil gerne have en lægeudtalelse, inden han taler med Dem – denne vej, tredje dør til højre. Dr. Asklepios, ja, den dør med slangen og staven på. – Tak. Jeg har gjort doktoren opmærksom på, at det haster; om ca. fire timer skulle vi have Elysion i sigte, og så skulle vi jo gerne være klar over . . .“

Leighton blev lempeligt puffet ind i et stort, lyst rum, hvor lægen, en høj, næsten klassisk smuk mand, gik ham i møde med fremstrakt hånd.

„Værsgod og sæt Dem her, kære ven. Vi må se at få Dem kikket efter i en fart“. Han blev blidt lempet ned i en stol, og lægen gav sig til at rode mellem sine instrumenter, medens han småsludrede: „I min praksis har vi ikke haft noget tilfælde af grænseovergang uden gyldig årsag. Han hægtede stetoskopet af og begyndte at lytte. „Træk vejret dybt – sådan, det var bedre, helt ned, nu ganske roligt“. Hans ansigt antog et forbløffet udtryk. „Een gang til – der er jo

ingen grund til at løbe væddeløb om at nå Elysion før tiden, selv om stedet er behageligt nok, overmåde behageligt endda“. Han lod hænderne synke og stirrede næsten begejstret på Leighton. „Virkelig et grænsetilfælde – det første siden 1712 – fantastisk! Trods hullet i panden, et typisk hovedskud“, mumlede han. Så vendte han sig til sekretæren, som Leighton ikke før havde bemærket.

„Et øjeblik, bliv bare siddende. – Dr. Stein, vil De venligst tage telefonen og få skibets fart nedsat – vi har et regulært grænsetilfælde om bord, og om en halv time er vi i lyst hav, og så er det for sent“.

Han hørte assistenten give beskeden videre, og at maskinernes takt blev langsommere. Skibet sejlede frem for halv kraft. Han kastede et blik ud ad vinduerne forude. Der blinkede det skønneste blå hav, og fjernt derude anede man en gylden bræmme af strålende, gylden sol over en kyst, der endnu ikke var fuldt synlig over horisonten.

Han vendte sig mod lægen, der skyndede på ham: „Læg Dem roligt på briksen her, sådan – tak – vi må jo have Dem fra borde, inden det er for sent“. En lille injektionssprøjte blinkede i doktorens hånd, og han døsede næsten straks hen. Langt borte hørte han doktorens stemme, der blev svagere og døde hen som en mumlen. Han opfattede lige et pust af frisk luft, og at flaget forude, der havde været på halv lige siden afsejlingen, langsomt begyndte at glide opad på hel.

– – –

„Kun et strejfskud, men lige ved – så tæt, det kunne være. Men vi fik ham halet i land“.

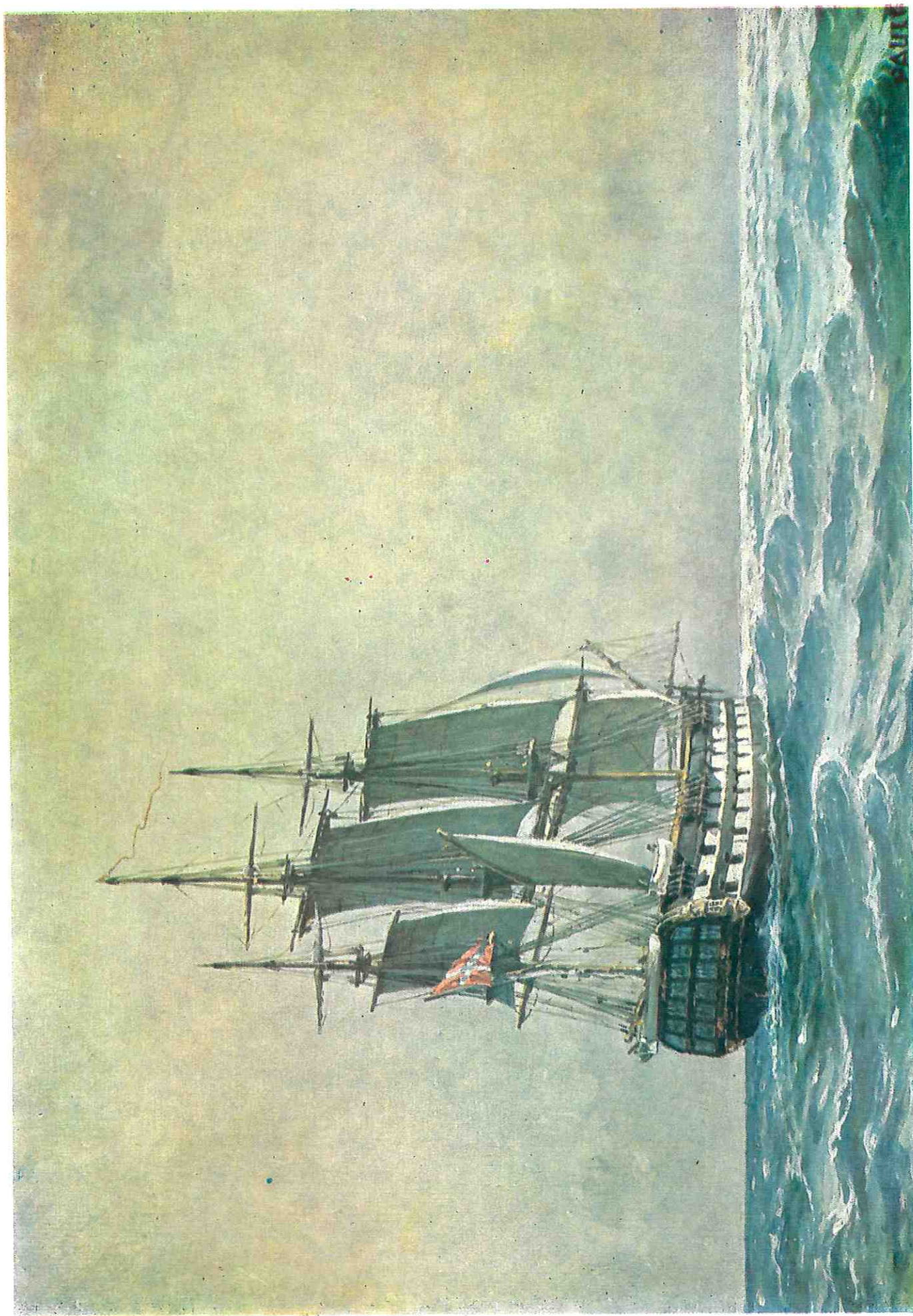
Han vågnede op af døsen, han havde en stor bandage om hovedet og trængte forbandet til en drink. Lægen trykkede ham varsomt tilbage i puderne. „Nu gælder det bare om at hvile, Mr. Leighton – bare en lille uges tid, så er De såmænd frisk som en fisk igen“.

Han stirrede stift på de to læger og sygeplejersken ved fodenden af sengen. Han ville sige noget, men var for tør i halsen.

„Javel, javel“. Lægen smilede venligt til ham. „De er på lazarettet i Pang-Yang, vi fik Dem ind i sidste øjeblik“. Han vendte sig bort. „Alt det infame skyderi giver os noget at bestille for tiden. Persienserne raslede, en duft af blomstrende kaprifolier strøg ind gennem de åbne vinduer. Han lå og lyttede til de fremmedartede indfødte stemmer nede på gaden.

„Men hvad med Elysion, doktor?“ Han hviskede det hæst og rakte hånden ud efter glasset med isvand.

»De husker nok Deres græske mytologi godt, Mr. Leighton! Det er såmænd mere, end jeg selv gør. – Nå, De trænger til nektar, »gudernes yndlingsdrik« – om et par dage vil De nok hellere have en dobbeltvæget whiskysjus, tror jeg . . .“

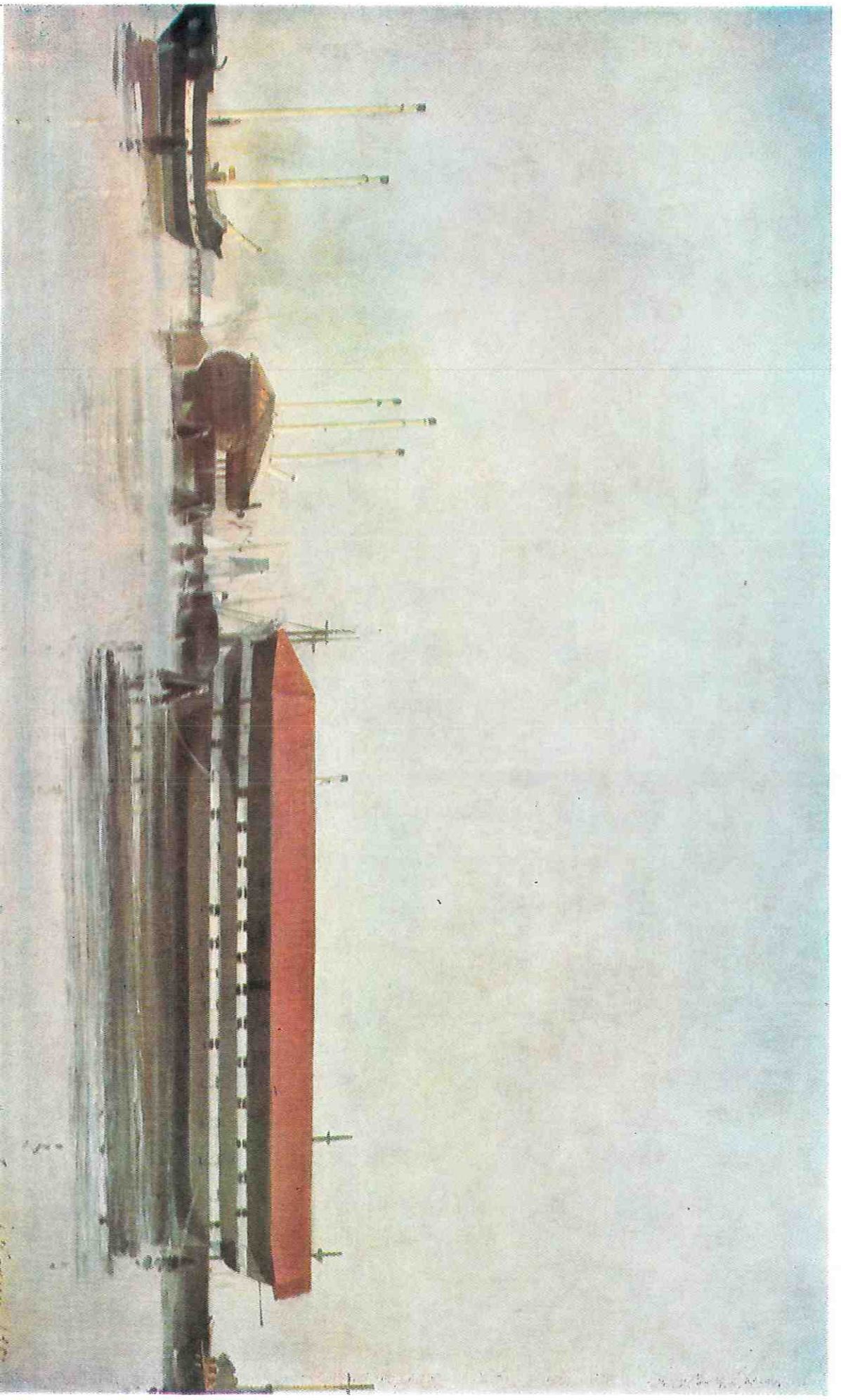

Reproduktion: Brdr. Berentzen

Linieskibet »Dannebrog« maj 1853 i Østersøen. Malet af Paul Sinding.

Det store agterspejl med ruder i afslutningen af de to batteridæk og den svære rejsting er karakteristisk for datidens træsejlskibe.

Tilhører H. Kjølsen

Maleri af Emanuel Larsen

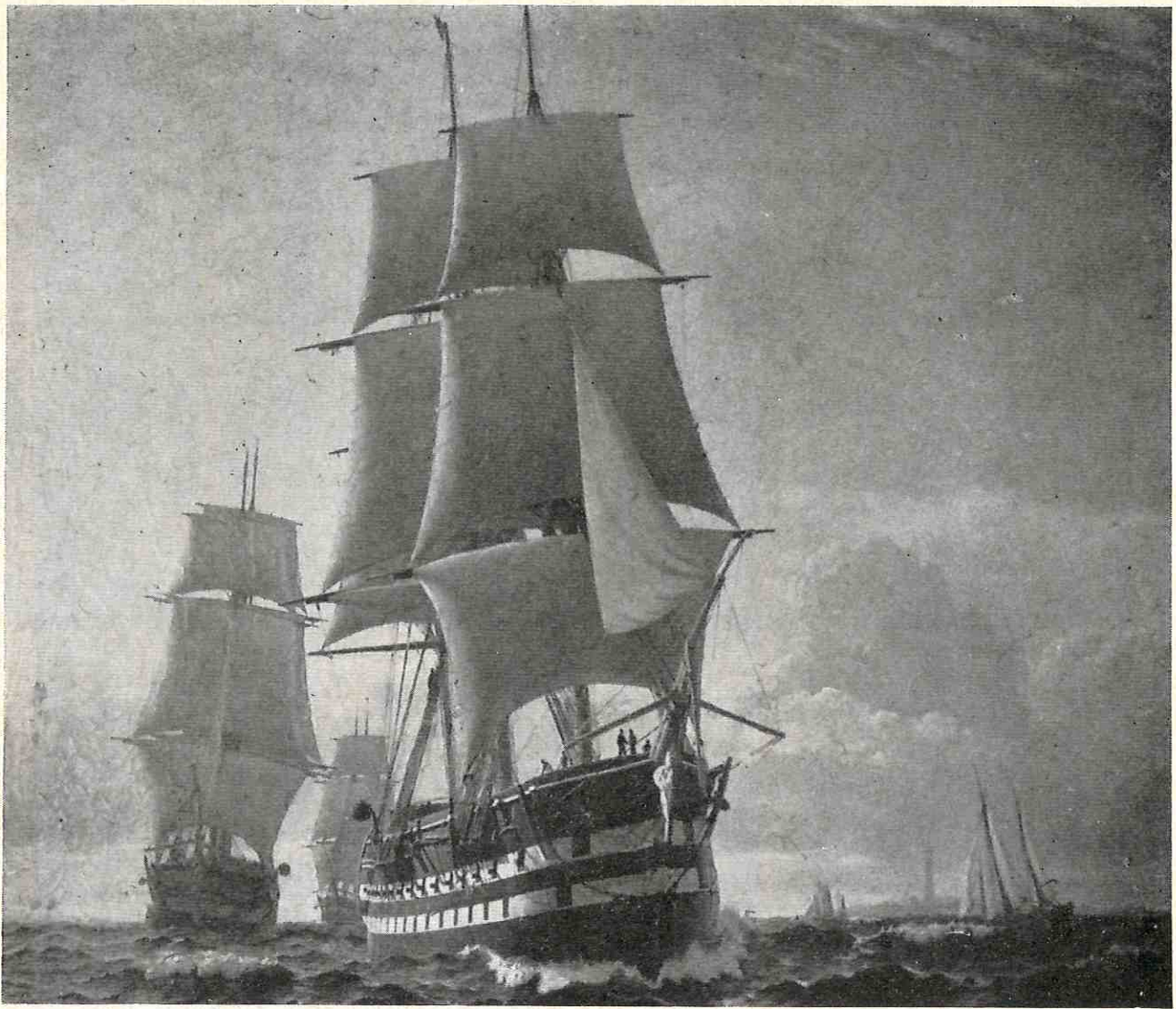
Linieskibet »Dannebrog's egetræsskrog lige efter stabelafløbningen.

Tilhører H. Kjølsen

Emanuel Larsen, elev af vor berømte marinemaler Eckersberg, viser på sit maleri linieskibet »Dannebrog's store egetræsskrog lige efter stabelafløbningen 25. september 1850. De to hvide, vandrette striber på hver side af skroget, med kanonporte til hver kanon, er særkendet for et linieskib. Endnu har skroget det beskyttende tag, hvorunder det blev bygget, men snart efter blev det vældige spryd og derefter de tre svære

undermaster sat ombord af den store mastekran fra 1746, der endnu står på Holmen og ses fra Langelinie. Så blev rigingen sat med rær og løbende gods til den store sejlføring. Til venstre for det nye linieskib, fortøjet mellem Duc d'Alber, ses et udsnit af den danske flådes skibs-yper. Lige til venstre for nybygningen ses agterfra en repræsentant for den endnu ikke udviklede dampmeknik: Hjuldamperen »Skirner«. Der-

næst ses, yderligere til venstre, sejlfragatten »Roia« med vintertag og tre tomme undermaster. Den sejlede 1838 Thorvaldens kunstværker hjem fra Italien. Til sidst, helt til venstre, ses den vinterrafriggede brig med to undermaster, opkaldt efter en af vore vestindiske øer: St. Croix. I baggrunden ses sejskibe på Rheden.

Maleriet tilhører godsejer Neergaard, Førslev. Malet af Chr. Blache. I begyndelsen af august 1853 sejlede lineskibet med eskadrechefen, kommandørkaptajn van Dockum ombord, fulgt af fregatten HAVFRUEN, kapt. F. Wulff, og korvetten VALKYRIEN, kapt. P. C. Holm. Her ses lineskibets høje rejsning, store sejl og svære spryd med galionsfiguren under – karakteristisk for datidens store træsejlskibe. Under denne sejlads er underste batteridæks kanonporte lukket.

Orlogsskibet »Dannebrog«

Skiftende tiders krav begynder at tage hårdt fat

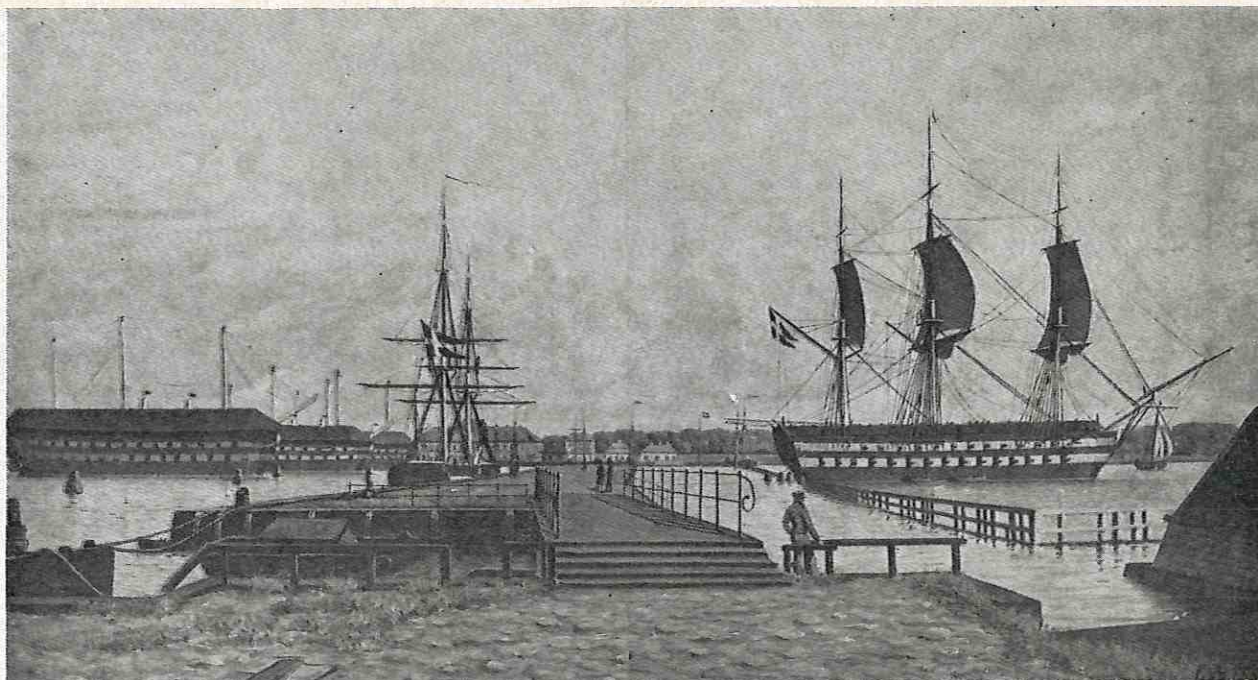
Af civilingeniør HANS H. KJØLSEN

Det var i 1843, at tegningerne til Danmarks sidste lineskib blev approberet af enevoldskongen Frederik VII ved egenhændig underskrift på selve tegningerne.

Kølen kunne straks lægges, men det varede dog syv år inden lineskibet løb af stabelen på Orlogsværftet i 1850. Under bygning blev det smukke, store og høje skibskrog beundret med kenderblikke. Det blev marinens stolthed og et plaster på det sår, der tilføjedes den, da et lineskib, magen til, under Treårskrigen i 1849 sprang i luften ved Eckernførde. Denne grundstødningsulykke, som i krigssituationen gjorde det

store sejlskib ubrugeligt og fortabt, fremkaldte landsorg. Men episoden var dødsdommen over 100 pct.-sejlskibet uden egen maskinkraft.

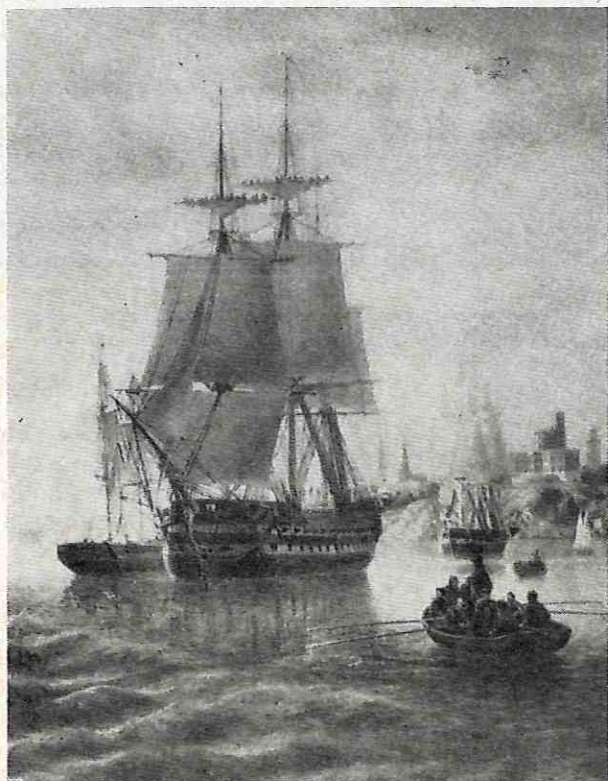
Det nye trælineskib DANNEBROG havde udelukkende hele sit fremdrivningsapparat for sejl – som vikingeskibene – i mast og sejl over skroget, men slet intet maskineri for at gøre sig uafhængig af vind og strøm. Kraftkilden til to store midtskibs gangspil skulle udelukkende fremstilles ved besætningens 200 sæt arm- og benmuskler, når ankeret skulle hales hjem. Desuden krævede sejladsen en stor del af be-

Malet af kaptajnløjtnant E. W. Normann 1853.

Fra: FØR OG NU.

Linieskibet DANNEBROG's første sejlads d. 13. maj 1853 for gunstig vind. Bemærk den kolossal høje rig. Skibet står ud fra Flådens Leje gennem Nydyb og ankrede op på Rheden. Helt til venstre ses tre oplagte linieskibe med vintertag, SKJOLD, VALDEMAR og FREDERIK D. 6. med støvne mod Nord. Midt i billedet ses en orlogsbrig under kommando.

Udsnit af den svenske marinemaler Marcus Larssons maleri. Svenska Flottans Historia bd. III. Den skandinaviske eskadre juli 1853 i Karlskrona. I midten ses: fra Sverige linieskibet KARL XIII søsat i 1819, briggen NORDENSKJØLD fra 1845 og fra Norge fregatten NORDSTJERNEN fra 1841, der ses helt til højre. Desuden deltog den norske skonnert SLEIPNER fra 1839, den svenske fregat JOSEPHINE fra 1834 samt DANNEBROG fra 1853, alle var træsejlskibe uden maskine. Bemærk topgasterne på bramræerne. Trods 34 års aldersforskel var de to linieskibe dog ganske ens.

sætningen på dækket og i masterne for at »regere« de umådelig store og svære sejldugsarealer. På øverste batteridæk stod forude et stort komfur i kabysen til besætning på et halvt tusind mand. Nybygningen skulle være sejlklar i 1853.

Man forstår den oplevelse og overraskelse det må have været i 1852 for kommandørkaptajn van Dockum at deltage i prøvesejlads ved Toulon på Middelhavet ombord i det ganske nye franske skruelinieskib NAPOLEON på 1000 HK. Alle søfolk, som dengang havde fået deres uddannelse medens sejl og rejsning var alles stolthed og skibenes eneste fremdrivningsmiddel, forstod endnu ikke hvilken overlegen fremtid der lå i brugen af dampkraft også til søs.

Sejllineskibet DANNEBROG's første chef blev førnævnte kommandørkaptajn van Dockum. Den 13. maj 1853 blev der hejst kommando og næste morgen blev travaljen, lastet med frisk kød og 200 bløde brød, roet ombord. Besætningen mønstrede derefter for chefen, som oplæste krigsartiklerne og tog mandskabet i ed. Landgrevinden af Hessen, hvis datter blev gift med prins Christian – senere Chr. IX – aflagde som repræsentant for kongehuset besøg ombord, og ved Hds. kgl. Højheds ankomst og da hun gik fra borde, salutedes med 21 skud.

Linieskibet lettede fra Yderrheden, over 100 mand havde halet ankeret hjem ved dets to gangspil, og skibet stod Norden om Middelgrunden ned i Drogden. Først blev Karlskrona anløbet. Den svenske admiral Nordenskjöld og prins Oscar kom ombord fra det svenske linieskib FADERNESLANDET, for at træffe aftale om den senere fælles nordiske eskadre-sejlads, hvori alle skibe udelukkende var sejlskibe.

Derefter sejlede DANNEBROG efter ordre med kursen mod Kiel. Det var pålagt chefen at søge »at indvirke på stemningen i hertugdømmerne«. Efter ankring d. 20. juni på Kielerfjord blev der udsendt invitationer til autoriteter og embedsmænd med damer i de større byer. Denne landsdel hørte jo til kongeriget Danmark indtil 1864.

Imidlertid kom det chefen på DANNEBROG for øren, at »stemningen« i de tysksindede dele af Slesvig ville gøre sig gældende overfor kongeriget, ved at kielerdamerne ville udeblive. Den danske kommanderende general indbød hurtigt et nyt hold gæster, der ankom på banegården i Kiel i ekstratog. Over 400 festklædte gæster samledes ombord til den fastsatte tid.

Inden var lineskibet blevet helt forandret til at modtage balgæsterne. Hoveddækket blev ryddet til festen, alle midtskibsfartøjer var blevet sat i vandet, rundholter og reservetømmer fjernet, kanoner var omplaceret, den store luge foran stormasten var blevet tildækket med planker, som dannede gulv i den midlertidige dansesal. Solsejlet blev spændt vandret ud i stor højde, og over det endnu et sejl for at aflede en eventuel regnbyge. Underkant af dette loft var dekoreret med mange forskellige flag. Orkestret havde sin plads på en midlertidig rejst tribune over forlugen, flankeret i hjørnerne af fire blanke metalkanoner, i hvis munding der bugnede med langstilkede roser. Finkenettene var dekoreret med håndvåben og blomster. Grønne planter var anbragt mellem dem, belyst af moderatørlamper. Der var desuden fremstillet lysekroner, som bar tændte lys som oplyste dansesalen og det flagdekorerede loft. Endvidere var der monteret »sole« af bajonetter, pistoler og ladestokke. Håndvåben var sammenknobtet til lysekroner og kandelabre med lys, der havde en egenartet dekorativ virkning.

På øverste batteri, hvor chefens elegante kahyt stod åben for gæsterne, var der opsat borde som buffeter, hvorfra der blev budt alle slags forfriskninger. Det underste lukkede batteri var rigt dekoreret med flag, og på borde stod tændte lys for de gæster, der foretrak spillets tillokkelser for adspredelserne i balsalen. Ved siden af banjerdækket var der i officersmessen indrettet et smagfuldt toiletværelse til damernes overtøj og tre kammerjomfruer ydede service for de kvindelige gæster. Selskabet tog sin begyndelse, og at det ville blive storartet og glimrende, gav forberedelserne løfte om. Ingen af de deltagende blev skuffet i deres forventninger. Med liv og lyst under den muntreste stemning fortsattes dansen til klokken tre præcis om morgenen.

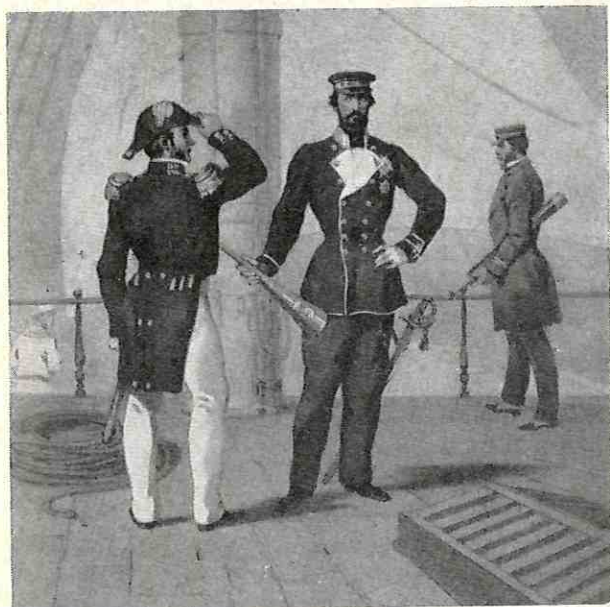
Et ekstratog til Hamborg og Altona bragte de 400 gæster hjem efter det meget vellykkede selskab. Et par timer efter at gæsterne var gået fra borde, var alle de højst ekstraordinære foranstaltninger fjernet, hvorefter lineskibet atter var bragt tilbage til sin sejlklare stand. Ankeret blev halet hjem og DANNEBROG stod ud af Kielerfjord og satte kursen Nord efter.

I det hårde vejr, der mødte lineskibet, styrtede en

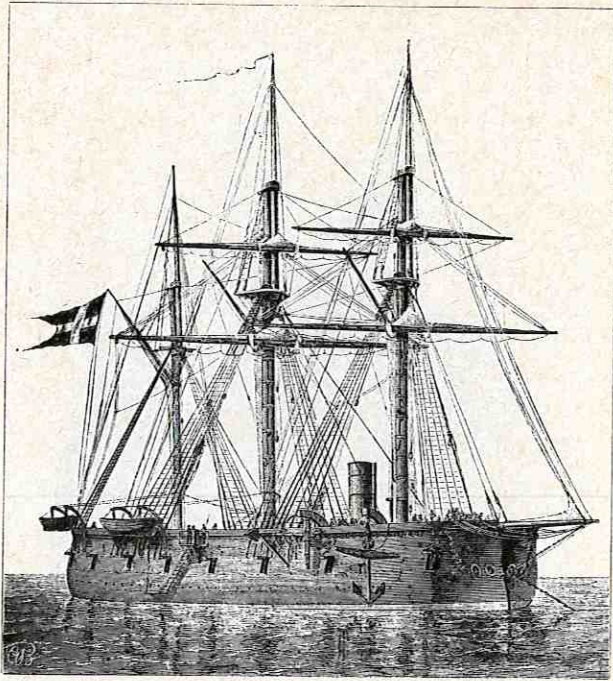

Kommandørkaptajn v. Dockum, chef for lineskibet DANNEBROG, sommertogtet 1853. (Kgl. Bibl.).

af besætningen i havet fra fokkeråen, men bjergningsforsøgene var forgæves. Dagen efter styrtede atter en fra krydsråen og kvæstede i faldet en kammerat på dækket, men ham der faldt døde, og liget blev sat i land på Hirtsholmene, hvor han fandt sin grav. Stormen tog til. Lineskibet stangede i søen og vred sig så det knagede. Fokkemasten måtte afstives, men trods alt blev mødetiden overholdt. Det var aftalt, at så længe skibene med de tre rigers flag sejlede under fælles overkommando, skulle den danske premier-

Efter maleri af F. von Dardel. Svenska Flottans Historia bd. III. I midten: Hs. kgl. Højhed prins Oscar i admiralsuniform og som flagkaptajn (senere kong Oscar II af Sverige) ombord på lineskibet KARL XIII, opkaldt efter hans bedstefader. Billedet fra den skandinaviske eskadre juli 1853 ses fra agter mod mesanmasten. Til venstre: kommandørkaptajn i galla. Til højre: premierløjtnant i daglig uniform.

Som sejllineskib til 1862 sad fremdriftsanordningerne i DANNEBROG højt oppe i master, sejl og rig. I 1862 blev de flyttet ned i skibets last og erstattet med indbygget dampmaskine med kedler og kulbeholdninger. Det øverste batteridæk, galionsfiguren og det store agterspejl blev fjernet og den høje rig »raseret«, som det hed, til halv højde. Skroget, som blev pansret, fik et lukket kanonbatteri, men skibets navn forblev uændret. Dermed var de »rene sejllineskibes tid forbi« i Danmarks flåde og den maskinelle drivkraft supplerede sejlene også i store skibe. Panserkorvetten, som gjorde blokadetjeneste i Østersøen i 1864, udgik af flådens tal i 1876 og blev ophugget 1897.

løjtnant O. Wilde være ombord i det svenske, og den svenske premierløjtnant Odelstjerna i det danske lineskib.

Om morgenen på den forud bestemte dag, d. 4. juni, fik DANNEBROG den norsk-svenske eskadre og den norske kyst i sigte. Lidt efter saluterede DANNEBROG det svenske admiralsflag med 11 skud, som besvaredes med samme antal, og kort efter fik man Torungernes to høje hvide fyr udenfor Arendal i sigte og DANNEBROG sluttede sig til den »skandinaviske« eskadre, som lagde ind for at proviantere ved Flekkerøy på norskekysten i nærheden af Kristiansand.

I de ca. tre uger eskadren manøvrerede i Nordøen og Kattegat var det efter de planer som eskadrechefen havde fastlagt. En stor del af tiden blev benyttet til sejlmanøvre, hvor skibene skulle holde en bestemt kurs og indbyrdes konstant afstand, og dette måtte de enkelte skibschefer regulere ved ændringer i sejlføringen. Der foretoges også natsejladser som foregik under ganske andre betingelser end man kender nu om dage. Man havde endnu ikke indført brugen af de farvede sidelanterner eller deres afskærmning. Den eneste lanterne der blev anvendt var et enkelt klart lys i storemærs på eskadrechefens skib.

Når vejret og eskadrechefen tillod det blev der

Chefen for panserkorvetten DANNEBROG i 1864, orlogskaptajn J. L. Gottlieb. Bemærk den prunkløse uniform.

ankret og signalet blev sat for »samkvem mellem flådens skibe er tilladt«. Det gav anledning til udveksling af besøg skibene imellem og der blev tilrettelagt konkurrencer i roning og jollesejlad. Under alle forhold var det vind og strøm der var afgørende for, hvorledes sejladsen kunne foregå.

Da eskadresejladsen var ved sin afslutning, ankredes der vest for Hirtsholmene NØ for Frederikshavn og DANNEBROG havde stukket 30 favne kætting. Den danske chef blev roet ombord i det svenske admiralskib, hvorefter premierløjtnant Odelstjerna blev roet ombord i DANNEBROG og bragte følgende:

Eskadreordre 29/7-1853.

Da det kgl. danske lineskib Dannebrog, ifølge sammes instruktion, nu skilles fra den svenske eskadre, er det mig en kær pligt at udtale min særdeles højagtelse for dettes chef samt dertil udtrykke min påskønnelse af den overordentlige opmærksomhed og nøjagtighed, med hvilken dette skib stedse har fuldført sin tjeneste i eskadren. Det er med oprigtig savn at vi see dette skib at skilles fra os, og lige oprigtigt er vort ønske at lykke og held vedblivende må følge kommandør-captain van Dockum og alle hans officerer.

Hans Majestæts lineskib Karl XIII.

S. M. Krusenstjerna.

Eskadrechef.

Oscar.

Flag capitain.

Så blev sidefartøjerne hejst. Lodsens fra Nyborg kom ombord og DANNEBROG saluterede admiralskibet. Admiralen hilste og vagtmandskabet på DANNEBROG stod på lønningen og afgav tre gange hurra. Den næste dag lettede den norsk-svenske eskadre under salut som afsked med det svenske admiralskib KARL XIII.

Da lineskibet DANNEBROG stod Sundet ind, passerede Frederik VII Helsingør ombord i jernhjul-

skibet ÆGIR under salut fra Kronborg. Dette gen-
toges i omvendt orden, da kongeskibet atter passe-
rede, og på hjemturen salutedes der igen med 27
skud, mens linieskibet havde mandskabet på ræerne
og i vanterne. Den 9. august overgav chefen i Flådens
Leje kommandoen af linieskibet til capitain Meinertz.
Nogle dage senere kom Majestæten ombord under
kongesalut, medens mandskabet mandede ræer. An-
ledningen var, at der formeredes en eskadre på tre
store sejlskibe. Eskadren forlod hovedstaden i de
uhyggelige tider, da København hærgedes magtesløst
af koleraen, den dødelige epidemi, næsten uoverkom-
melig for hospitaler, kistesnedkere og kirkegårde.
Man kendte endnu ikke noget til bakteriologi og
forebyggelse af smitte.

Eskadren manøvrerede medio august i Østersøen.
Under et uvejr og i en svær tordenbyge slog lynet
ned i linieskibets stormast, tog retning nedefter langs
storrejsningen, løb ud langs storråen, fra hvis nok
lynet som en bred stråle slog lodret ned i søen. Stor-
råen blev ødelagt, alt »godset« ved nokken blev
splintret. Lykkeligvis krævede lynet kun lette forbræn-
dinger på arme og ben på et par topgaster. Tre offi-
cerer ombord i fregatten HAVFRUEN, der lå i
eskadren i nærheden, blev kastet i dækket. De to
kunne rejse sig ved egen hjælp, men den tredje lå
nogle minutter bedøvet, inden han kom til bevidsthed.

Den 1. september 1853 lagde linieskibet ind ved
Orlogsværftet, og eskadrechefens flag blev strøget, og
dermed var togtet afsluttet.

Dette var notater og uddrag fra DANNEBROGS
skibsjournal.

Alle vidste, at det var linieskibets første togt, men

der var ingen der vidste, at det var det sidste – som
fuldrigget linieskib, udelukkende med sejlføring. Dets
dage var talt som linieskib.

I Krimkrigen 1853-56, som også førtes med store
russiske flådestyrker mod Tyrkiet med dets allierede,
Frankrig, England og Sardinien, fordi Rusland fordre-
de ret til Sortehavet og fri adgang til Middelhavet,
viste det såkaldte »fuldkraftlinieskib« med skrue-
dampmaskine sin ubetingede overlegenhed mod strøm
og vind, i forhold til de skibes ubrugelighed, der til
deres fremdrift kun havde sejlføring.

Efter at linieskibet DANNEBROG havde været
anvendt som »logiskib« i Flådens Leje, blev det be-
stemt, at det i 1862 skulle helt ombygges efter tidens
nye tekniske krav.

Linieskibe og tredækkere var en følge af krigs-
skibenes altfor langsomme skudhastighed. For at
fremme denne havde man i det forudgående halve
århundrede blot forøget kanonantallet med endnu et
kanondæk, hvorefter tredækkerens store sårbare skrog
viste sig upraktisk.

I 1862 begyndte man denne »prosaiske« ombyg-
ning fra sejl til dampmaskine og med hurtigere skyts.
Det ses tydeligt på billedet af det ombyggede linie-
skib til panserkorvetten DANNEBROG.

Litteratur:

Marinens skibsjournaler 1757-1899. Rigsarkivet.

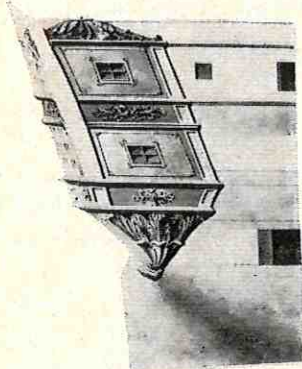
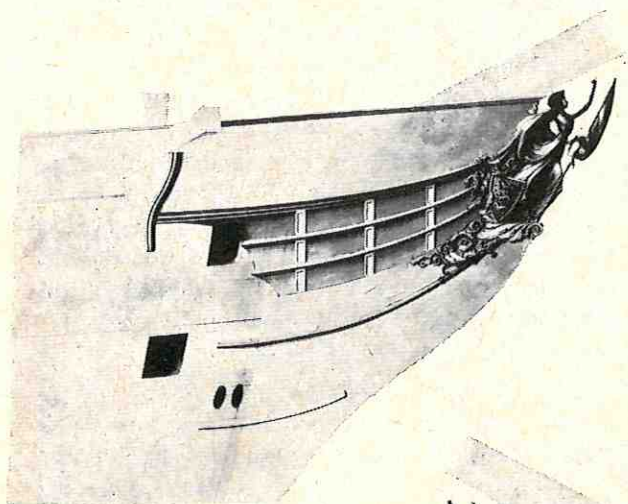
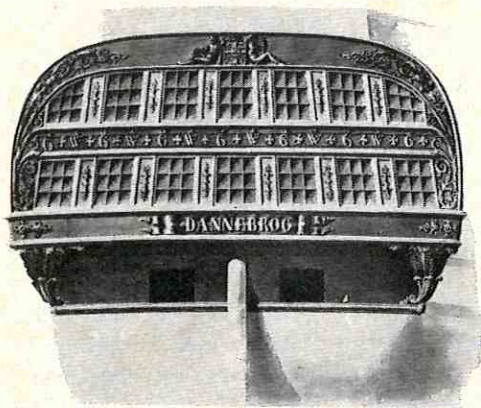
van Dockums: Gamle Minder 1888.

van Dockums: Livserindringer 1893.

Svenska Flottans Historia. III.

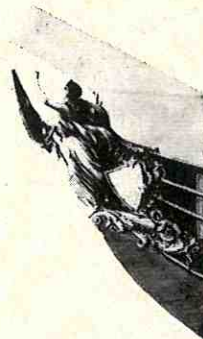
Schultz. Den danske Marine 1814-1848. Kbhvn. 1930.

Tidskr. for Søv. 1923 s. 578; 1880 s. 277; 1864 s. 72.

Fotos fra Rigsarkivet – agterspejl og galion.

Tegningerne til det ny linieskib i 1843 holdt sig i et og alt
til de hævdevundne traditioner. Her ses linieskibets agterspejl,
stævne og galion kunstnerisk gennemarbejdet, udført på Hol-
men og godkendt af Akademiet for de skønne Kunster.

HAN SKØD BEDST!

Af JOHANNES HAINAU

Tegninger af OSC. KNUDSEN

Efter en stormfuld rejse fra Charlotte Amalie, hovedstaden på Sankt Thomas i Dansk Vestindien, hvor fregatten »Hvide Ørn« havde været på togt efter sørøvere, var man nået til engelske farvande i en forfatning, der gjorde et eftersyn hårdt tiltrængt. Fregatten løb ind i den første større havn, Dublin, for at indtage nye forsyninger og reparere. Mandskabet fik efter tur landlov og brugte løs af de prisepenge, deres heldige togt havde skaffet dem.

Chefen havde ikke hast; han vidste, at resten af hjemturen norden om Skotland og over Vesterhavet også kunne stille svære krav til skuden.

Søløjtnant Stig havde endelig fået sin landlov og slentrede gennem de maleriske gader i havnekvarteret og nød den særlige stemning, som indtrådte her, når byens mange kirkeklokker ringede solen ned, og gaderne begyndte at dufte af god mad fra de mange gæstgivergårde og beværtninger, som lokkede med flotte skilte og prangende navne som »Kongen af Spanien«, »Den røde Bjørn« og »Den sorte Ulv«.

Den unge søofficer var kun 23 år og havde en vældig appetit på livet. Fra en sømandsknejspe lød munter sang og bægerklang, og han dukkede hovedet og trådte ind i det røgfyldte lokale. Han måtte ikke bære uniform, thi det var kun engelske officerer, som på engelsk område måtte bære våben og uniform. Her var menige søfolk og styrmænd fra alverdens riger og lande, og de slog sig løs med sang og musik og al slags festlig underholdning. En munter pige fik hele forsamlingen til at synge med på en vemodig sang af den ikke ukendte slags om sømanden, som kommer hjem og ser sin elskede gift med en anden.

I det samme blev idyllen brat afbrudt.

En deling engelske soldater, rødfrakker, som de blev kaldt, havde omringet værtshuset, og nu masede de ind med påsatte bajonetter. Hårdt og brutalt blev alle søfolkene jaget ud på gaden og fik lænker om hænderne. Man brugte pisk mod dem, der gjorde mest vrøvl, og så drog hele flokken af sted. Stig var imellem, og han var klar over, at det ikke nyttede noget at komme med indsigelser på nuværende tidspunkt. En trop dragoner sluttede op om flokken, der blev drevet ned til havnen. Anbragt i en halv snes barkasser under bevogtning af soldaterne blev de roet ud på Dublins red, hvor flere store engelske tredækere, linieskibe med kanoner på tre dæk, lå opankret.

Om bord på det første linieskib stillede man på linie, stadig med hænderne i lænker.

En lille hjulbenet mand trådte hen imod skaren og sagde med en pibende stemme, som stod i kontrast til hans brutale udseende:

»Hans Majestæt Kongen af England har brug for mandskab til sin marine. I er alle blevet presset og står nu under straffelov for krigsflåden. Jeg læser artiklerne højt:

1) Ulydighed straffes med døden, hængning.

2) Rømning straffes med 25 slag af den nihalede kat.

3) Indbyrdes slagsmål straffes med tab af fem rationer rom.«

Dragoner sluttede op om troppen, der blev drevet til havnen.

Han fortsatte endnu et stykke tid, medens Stig tænkte, så hovedet var ved at sprænges. Det var en net historie. Chefen anede ingenting og troede måske, at han var rømt i fuldskab med en pige.

Han vidste, at englænderne brugte den brutale metode at tvinge folk om bord på krigsskibene, og tit blev de sendt på lange togter, som kunne vare flere år.

Imidlertid blev de alle kommanderet under dæk og fik en køje hver. En stemme forkyndte: »Brug tiden til at sove. Vi letter anker i morgen – så får I brug for kræfterne.«

Den unge danske løjtnant kunne ikke sove. Han så alle sine planer fortone sig, og foran ham lå en lang række ensformige dage som presset gast på en engelsk orlogsmand underkastet den jernhårde disciplin, som herskede i den britiske flåde. Almindelig opsætsighed straffedes med kølhaling. Og det var umuligt at slippe bort. Der var væbnede vagtposter overalt. Briterne tog ingen chancer.

Han syntes, natten var meget lang. Faktisk var han slave og underkastet de samme vilkår som syv hundrede andre sømænd fra fremmede lande, som havde lige så lidt lyst til engelsk krigstjeneste som han selv. Hvad skulle han gøre, og hvad ville hans chef, kaptajn Erik Vigbo på »Hvide Ørn«, tænke?

Til sidst faldt han i søvn. Han blev purret kl. seks. De kom op på dækket og så de engelske marinere med skarpladte geværer stå på vagt overalt. Prøvede

én på at springe i vandet, ville mindst tyve kugler ramme ham. Englænderne gik ud fra, at ingen havde begreb om livet til søs, og man begyndte kort med at forklare, hvordan et orlogsskib var indrettet.

Lidt efter kom en engelsk løjtnant og stod og iagt-tog dem. Stig syntes, hans ansigt virkede sympatisk og trådte frem foran bådsmanden og sagde korrekt: »Jeg anmoder bådsmanden om tilladelse til at tale til løjtnanten!«

Stigs korrekte engelske sprog og rolige holdning fik bådsmanden til at se hen på den engelske løjtnant, som nikkede, og Stig fik lov til at tale til ham. Han sagde kort:

»Sir, jeg er tjenstgørende officer i den kongelige dansk-norske orlogsflåde, på fregatten »Hvide Ørn«, som ligger for anker her. Jeg blev presset i går, da jeg havde landlov, og nu anmoder jeg om tilladelse til at vende tilbage til mit skib og holde mig vore skibs-artikler efterrettelig.«

»Det får De svært ved,« sagde den engelske løjtnant spydigt. »Om De så er søn af selve sultanen, tror jeg ikke, det hjælper, men jeg skal føje Dem og lade sagen gå videre.«

Stig måtte træde ind i geledet igen, og tjenesten blev fortsat. Først et par timer senere blev Stig kaldt frem, og en bådsmand førte ham agterud til chefs-kahytten. Her stod en halv snes søofficerer og påhørte chefens befalinger.

Bådsmanden meldte Stig og trak sig tilbage.

Den engelske kommandør, en lille spinkelt bygget mand med et surt ansigt, så på ham og sagde tørt:

»Du vil bilde os ind, at du er dansk søofficer. Hvordan vil du bevise det?«

»Sir, lad mig vise Dem brugen af en kvadrant og lad mig skyde tre skud mod bestemt artillerimål. Kan Deres løjtnanter ramme bedre, er jeg ikke dansk sø-officer.«

Den ranke og selvbevidste optræden gjorde et vist indtryk på englænderen, som sagde: »Godt min ven, det lyder interessant. Løjtnant Taylor, lad en seks-pundig gøre klar! Afstand to hundrede yards. Mål: En tønne!«

Den engelske kommandør så på Stig og sagde: »Hvor mange skibe har Kongen af Danmark under sejl for tiden?«

»De ved, Sir, at ingen officer i eller uden for tje-nesten må udtale sig om styrkeforholdet i egen flåde over for fremmede. Desuden har jeg ikke været i Danmark i flere år, da jeg har gjort tjeneste i Dansk Vestindien.«

Kommandøren nikkede og samlede hænderne på ryggen. Pludselig vendte han sig mod Stig og nærmest snerrede: »Hvad hedder Danmarks østligste befæst-ning?«

»Christiansø og Frederiksø, øst for Bornholm, Sir,« svarede Stig roligt.

»Mine herrer, vi går på dækket,« sagde komman-døren. »Søløjtnant Taylor, De skyder først, tre skud!«

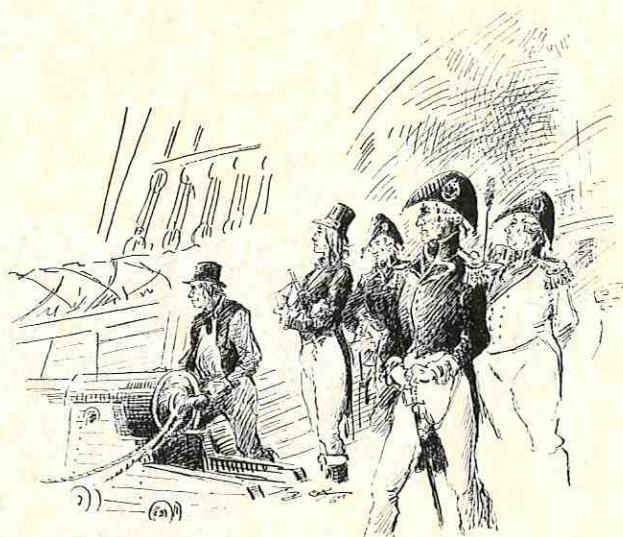
Den engelske løjtnant tog en kvadrant frem, be-gyndte at beregne afstanden og gav kanonéren sine ordrer. Så faldt det første skud. Det ramte ikke. Kug-len tog vandet en halv snes yards fra tøndens. På sam-me måde gik det med de to andre skud.

Kommandøren vrissede: »De skyder dårligt, løjtnant Taylor.«

Stig fik kvadranten. Han gjorde sine beregninger omhyggeligt og gav sine ordrer til kanonéren lang-somt og tydeligt.

Kuglen fo'r ud over havet og ramte ikke tøndens, men faldt i vandet et par yards derfra.

Han gjorde sig klar, tvang sig til at være rolig og gav befalingen: »Fyr!« Hjertet hamrede i hans bryst.

Det første skud faldt – men det ramte ikke.

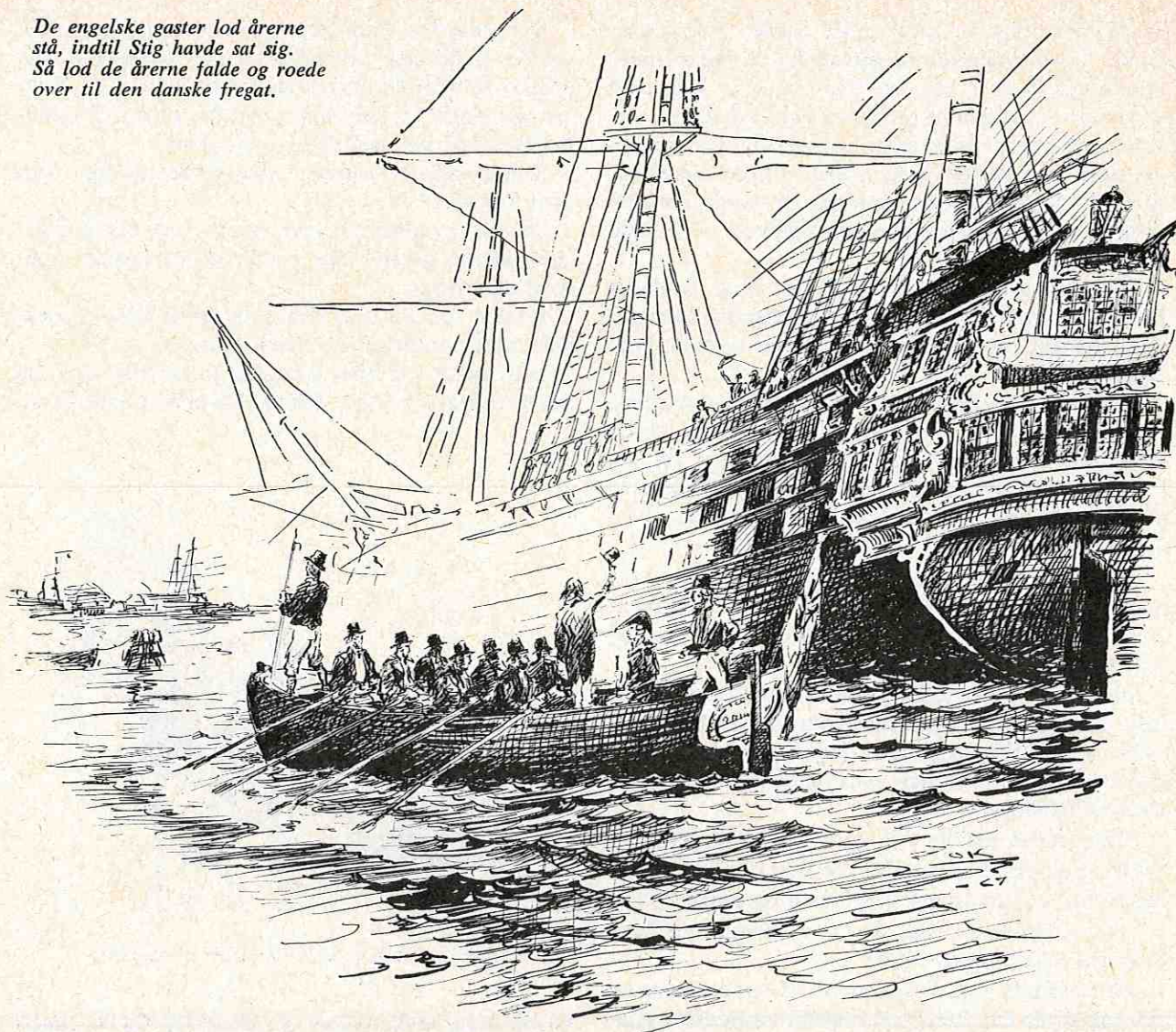
Denne gang skulle det gå. Et bifaldsråb fra de engel-ske officerer bekræftede, at kuglen havde ramt tøn-den. Den engelske kommandør vendte sig mod ham.

»De er søofficer, og De skyder godt. De bliver sat i en båd og omgående roet over til fregatten. Jeg be-klager, men vi venter krig mod Frankrig med det nær-meste, så vi må holde os klar og presse mandskab. Dem kunne vi godt bruge. God fart hjemover.« For første gang smilede kommandøren. Og pludselig fandt de engelske officerer på at gøre honnør. En bådsmand blev kaldt frem, og en chalup blev gjort klar. Stig gik fra borde, medens bådsmandsfløjten skingrede som bevis på, at briterne nu respekterede hans danske sø-officersgrad.

De engelske gaster lod årerne stå, indtil han havde sat sig; så lod de årerne falde og roede taktfast over til fregatten »Hvide Ørn«, hvor Stig hurtigt gik om bord og blev hilst med jubel af sine folk. Kaptajnen kommenterede sin løjtnants landlov med ordene:

»Denne gang var jeg lige ved at tro, at vi ikke så Dem mere. Men vi kunne følge målskydningen, og jeg blev klar over, at De var i færd med at give bri-terne en lektion i kanonbetjening. Nu letter vi anker, og når vi står havnen ud, giver vi dem en afskedsalut

*De engelske gaster lod årerne
stå, indtil Stig havde sat sig.
Så lod de årerne falde og roede
over til den danske fregat.*

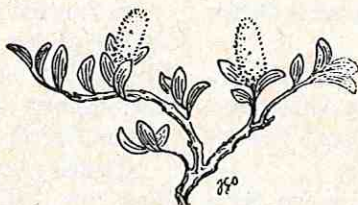
fra alle 48 kanoner, inden vi sætter kursen hjemefter. «

Der duftede af tjære og nyt tovværk overalt, og mandskabet var i strålende humør. Snart skulle de stå Sundet ind og møde Kronborgs massive mure – og derefter ville en længe ventet landlov i Kongens By, København, følge. Mandskabet trak det tunge anker op ved at trække et vældigt hjul agterude. Trods det svære arbejde gik det muntert med sang og råb. En

frisk brise fra nordvest fyldte de hvide sejl, og vinden smeldede kækt mod orlogsflagets rød-hvide dug.

Stig så til tops, og et smil lyste op i hans ansigt. Det var godt at stå på et dansk dæk og føre kommando under Dannebrog. Bølgerne slog ind mod skibets sider. De klukkede og lovede en god hjemfart.

Så tordnede kanonerne til salut over Dublins red, og fregatten satte kursen hjemover.

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Maleri af Chr. Mølsted i kaptajn Knud Hansens eje

Mit bedste kunstværk.

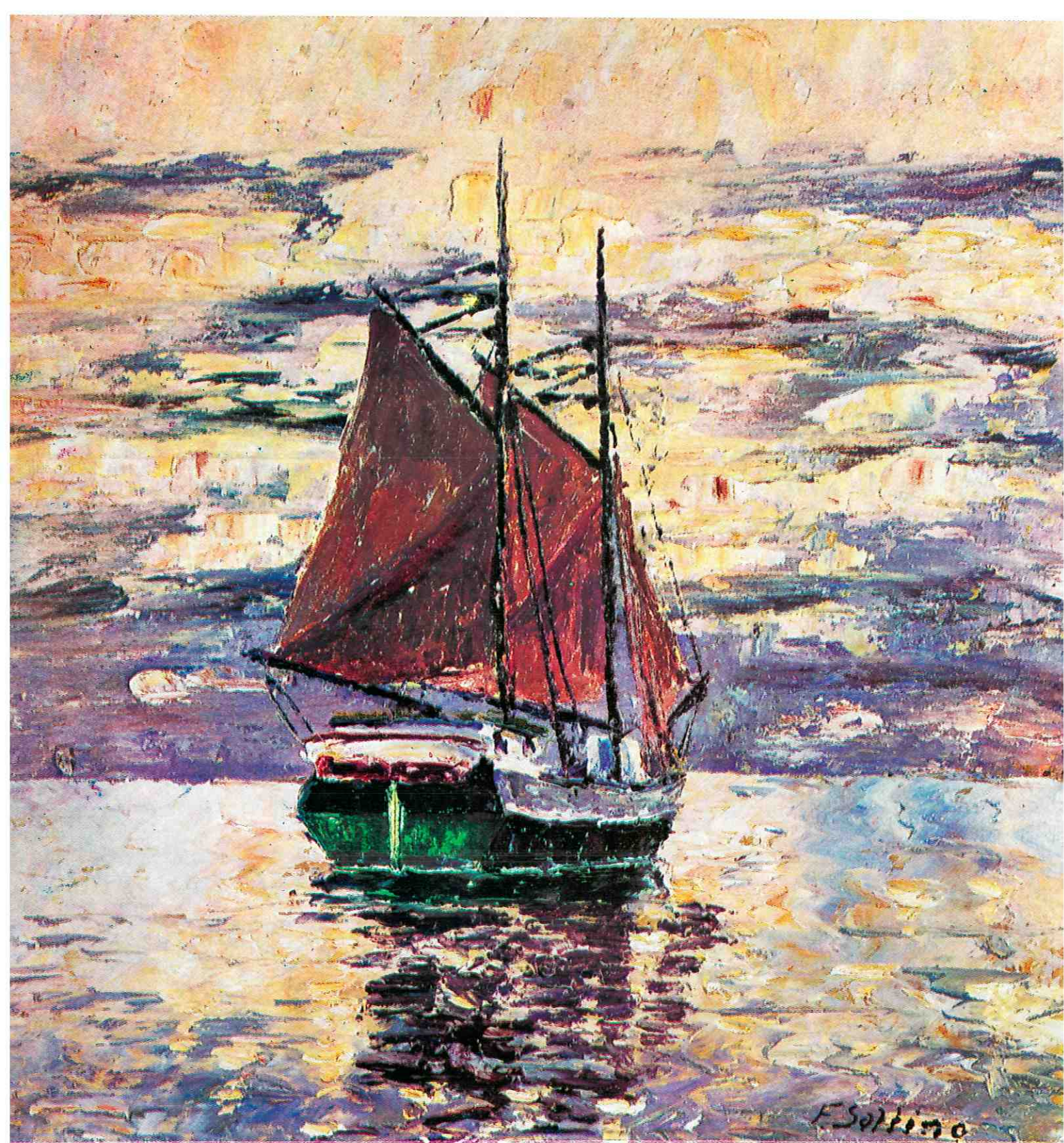
Kaptajn Knud Hansen, der har været statsskoleskibet »Danmark«s fører gennem 30 år, men som nu har lagt op, har i sit smukke hjem i Hellerup et interessant maleri af kunstmaleren Chr. Mølsted:

Gennembruddet under slaget på Køge Bugt den 1. juli 1677. I forgrunden Niels Juel's admiralskib »Christianus Quintas«.

Maleriet har tilhørt afdøde direktør A. O. Andersen, DFDS. Som fører af direktør A. O. Andersen's lystyacht kom kaptajn Knud Hansen ofte i hans hjem, og da han som ung sø-

mand i 1928 første gang så det smukke maleri, blev han meget begejstret for det. Direktør A. O. Andersen og hans familie havde lagt mærke til kaptajnens begejstring for kunstværket, og stor var kaptajn Knud Hansen's glæde, da han ved direktør A. O. Andersen's død fik maleriet skænket som testamentarisk gave. Maleriet, der måler 180×137 cm, indtager en hædersplads i kaptajnens hjem. Kaptajnen sender ofte venlige tanker til den betænksomme giver og glæder sig hver dag over det skønne maleri, som han betragter som sit bedste kunstværk.

Sj.

Reproduktion: Brdr. Bærentzen

Maleri af F. Salling

Aftenstemning i Svendborgsund. – Digt af Aage J. Chr. Pedersen.

EN TONE I NATTEN

En liden stund – så åbnes festens dør,
og alle klokker kimer: Fred på jorden,
– men glæden favnes ikke helt som før.

Jeg lytter til et suk fra fjerne steder,
en dæmpet tone i den stille nat,
– der er et folk, en hel nation, som græder.

Min sang om juleglæden får sordin –,
– nu strider de sig gennem vinternatten,
og bag dem ligger hjemmet i ruin.

Man knuste retten under magtens hæl,
med ild og stål man dræbte selve livet,
– men man kan ikke dræbe folkets sjæl!

Den Gud, profeten kaldte »vældig, stor«,
Fredsfyrsten, i hvis hånd al magt er givet,
han står, trods død og djævel, ved sit ord!

Det sejsrsord, som lød i Bethlehem,
om fred foruden frygt for bange sjæle –
Åh, almagts Gud – sig det i nat til dem!

Da Ambrosius stak til søs

En fortælling fra gamle dage af F. Gelardi Petersen

Illustreret af Osc. Knudsen

Som han vandrede ned ad Reeperbahn i søstaden Hamborg, syntes Ambrosius, at uheldet forfulgte ham; hans drømme om eventyr og oplevelser i fremmede lande blev fjernere for hver dag, der gik. Det syntes, som hans håb blev svagere, efter som hans lommer blev mere og mere tomme.

Han var en lang, tynd fyr, først i tyverne, der på grund af nærsynethed bar briller, hvad der gjorde det umuligt for ham at nå sit ønskemål: at blive kaptajn på et af de store sejlskibe, der dengang endnu pløjede de store oceaner, og som kaptajn Marryat's romaner havde fortalt ham så meget om. Dagen før havde han besøgt verdens største sejlskib, den seksmastede fuldrigger »Preussen«, der lå i havnen, for om muligt at få hyre som kahytsdreng eller noget lignende; men styrmanden havde rystet på hovedet og ladet ham vide, at bar man briller, kunne man ikke sejle med et sejlskib.

Han var nu på bar bund og flirtede med tanken om at vende tilbage til de hjemlige kødgryder, men afslog det karakterfast; måske ville det så i al fremtid blive umuligt for ham at komme ud i den vide verden, som han havde drømt om lige fra barndommen. Nej, han ville ikke give op.

Han var født i København, faderen var en ret kendt mand og moderen hans kontordame. Han blev derfor sat i pleje hos en bondefamilie ved Saltbæk Vig i Nordvestsjælland. Han havde haft en god barndom, og da han blev større, hjalp han til ved landbrugsarbejdet. Men efterhånden som han læste flere og flere af kaptajn Marryat's bøger, opdagede han, at den store verden kaldte på ham. Ved elleve års alderen var han rømt tilbage til København, hvor hans fader havde modtaget ham med åbne arme og havde sat ham i en god skole. Efter at han var blevet konfirmeret, ordnede han det således, at han blev udlært som fotograf. Han havde arbejdet nogle år hjemme, og da udlængslen blev for stærk trampet på cykel til Hamborg.

I begyndelsen var det gået ham godt; han havde straks efter sin ankomst fået arbejde i sit fag, og sproget voldte ham ingen vanskeligheder, da han i København havde gået i en tysk skole. Sin fritid tilbragte han på Sct. Pauli, hvor søfolk fra alle verdens lande mødtes. Intet var ham kærere end at lytte til deres halvt sande og halvt løgnagtige historier om deres oplevelser i fremmede, eksotiske lande.

Han havde også anskaffet sig en kæreste, som han flyttede sammen med. Hun hed Gretchen og var en lille, flittig og stræbsom fabriksarbejderske, der stod ene i verden og kun havde ét stort ønske: Et hjem, en god mand og børn. Hun syntes godt om Ambrosius, han var pæn af udseende, ædruelig, godmodig og passede sit arbejde, netop typen på den mand, hun ønskede sig. Men efterhånden som hun opdagede hans passion for at færdes mellem søfolk og hans længsel efter et eventyrligt liv, kølnedes hendes kærlighed, og en dag sagde hun til ham: – Du taler evig og altid om at rejse, er det ikke bedst, at vi skilles, ellers sidder jeg måske en dag alene med frugten af vores kærlighed. Du vil jo ikke gifte dig med mig.

Ambrosius blegnede. Gifte sig, få et barn? Så ville jo alle hans planer og håb gå op i røg. Men han forstod hende, og de skiltes som venner. Trods sin påholdenhed havde han givet hende, hvad han havde sparet i de tre måneder, de havde boet sammen, og hun havde givet ham et kærligt kys og de bedste ønsker til afsked.

Nogen tid efter var han blevet arbejdsløs, og skønt han havde besøgt alle fotografer og andre steder, hvor der var mulighed for at få arbejde, var det ikke lykkedes for ham. Nu var pengene slut, og det var altså intet under, at humøret stod på nulpunktet.

Han var ikke den eneste, der var på hælene, han kendte mange unge sømænd, der af en eller anden grund var i samme situation. Hvad logi angik, sov de om natten i fyrrummet på de mange bugserbåde, der lå i kanalerne, og hvad mad angik, så var der mange restaurationer, hvor en arbejdsløs sømand kunne tjene et måltid mad ved at hjælpe med opvasken – for slet ikke at tale om de danske skibe. Hvilken kok eller koksmath ville vel sige nej til at blive hjulpet, så de kunne komme tidligere i land om aftenen? Jo, Ambrosius skulle nok klare sig, mente han. Men det var jo ikke just den slags eventyr, han tragede efter. Han var også bange for sit tøj; han var pillen og noget forfængelig. Mange af de andre *beachcombers*, som de kaldtes – d.v.s. en bølge, der kastes op på stranden – så frygtelige ud, og at blive en bums, som enhver kunne se var på vej ned i skidtet, ville være en frygtelig ulykke.

– God aften, kammerat! Vil du hjælpe en sømand, der er på'en, med lidt penge til en kop kaffe?

Denne sætning kunne Ambrosius på mange sprog,

og den gav altid gevinst, selv om det hændte, at han blev budt på øl i stedet for mad, hvad der altid ærgrede ham.

Efterhånden, som tiden gik, begyndte han dog at blive betænkelig og bestemte sig derfor til at forsøge, om der var bedre chancer i Bremen; det så for håbløst ud i Hamborg. Viste det sig, at der heller ingen chancer var i Bremen, måtte han bide i det sure æble og rejse hjem.

Han ankom til Bremen tre dage senere. Det havde været en lang vej at trave. Han var træt, sulten og snavset og blev glad ved at se, at der lå et dansk skib i havnen. Han gik ombord, og kokken viste sig meget venlig. Han fik mad, vaskede og barberede sig og fik til slut adressen på den danske konsul i Bremen. Nu kunne han ikke mere, det hele så håbløst ud, men han trøstede sig med, at han ikke var den eneste eventyrer, der måtte ty til de hjemlige kødgryder igen.

– Hvad ønsker De? spurgte konsulen ham med en brysk stemme, da han trådte ind i konsulatet.

– Jo ser De, hr. konsul, stammede Ambrosius, – jeg vil gerne sendes hjem. Jeg kan ikke finde noget arbejde i mit fag, og jeg har søgt hyre som messedreng, men uden held.

– Hvad siger De? udbrød konsulen, – hyre, og her står jeg og skal skaffe en messedreng til S/S »Erna« pr. aldeles omgående. Vent udenfor, så kommer kaptajnen snart.

Ambrosius trak vejret dybt. Hørte han rigtigt? Var der virkelig sket et mirakel? Han stammede: – Tak, hr. konsul, og gik ud i hallen.

Det varede ikke længe, før døren ud til gaden gik op, og en herre i uniform trådte ind; det var kaptajnen.

– Hr. konsul, udbrød han, – nu kan jeg ikke vente længere, papirerne er underskrevet, og i rederiet bliver man rasende, hvis man hører, at jeg ligger og venter på en messedreng.

– Kaptajn Petersen, svarede konsulen, – Deres messedreng er her. Han venter ude i hallen; vi påmønstrer ham med det samme.

Da Ambrosius kom ind, betragtede kaptajnen ham indgående og sagde: – Ja, han ser jo lidt miserabel ud, men han kan vel bruges.

Således skete det, at Ambrosius fik sin første hyre med S/S »Erna« af København til en hyre af tredive kr. om måneden . . .

Ambrosius' første dage til søs faldt ikke heldigt ud. Hans første fadæse var, at han kastede messens knive, gafler og skeer overbord; han havde glemt at tage dem op af den pøs, han vaskede op i. Hvad kokken sagde, nævnede han aldrig til noget menneske, men man kan jo tænke sit. Hans næste uheld var også at beklage. Denne gang kastede han opvaskevandet ud i vind siden, så vinden blæste det hele tilbage i ansigtet på ham. Var sagen endt dermed, havde det hele jo været til at le af, men hvem der ikke lo, var førstestyrmand, der netop kom ud af messen, nynnende »Oh, Dagmar, oh, Dagmar.« Han fik sin del af pø-

sens indhold i ansigtet og ned ad sin fine uniform. Denne herre, der var noget af en laps, gik straks over i en anden toneart, der slet ikke lød behagelig i Ambrosius' øren. Det tog begynderen to dages fritid at rense og presse styrmandens uniform, og da han afleverede den, kneb styrmanden ham i øret, stak ham en krone og sagde: – Husk aldrig at kaste noget ud til luvart igen, Peter.

Tredie gang, det gik galt, var i en storm, da han skulle bringe maden forud til mandskabslukafet. Han tog sig ikke i agt for søerne, der nu og da skyllede ind på fordækket, og blev fanget af én, der slog benene bort under ham. Han lå og svømmede i madrester og vand, da andenstyrmand, der havde set det hele fra broen, fik halet ham i sikkerhed, før han kom alvorligt til skade.

»Erna« var nu kommet over Biscayabugten, og vejret blev mildt og behageligt. Ambrosius havde lært sit arbejde og var blevet vel lidt af alle ombord. Ingen bebrejdede ham de små fejl, han nu og da begik.

Skibet var på vej til Guldkysten, men skulle forinden anløbe Las Palmas, Dakar og Monrovia. Han længtes efter Guldkysten, han havde læst Livingstones og Stanleys værker og forbandt deres oplevelser med sit besøg på denne kyst. Han havde fået et sæt brugt tropetøj af en af officererne og en tropehjelm af kokken.

»Erna« var nu kommet ind i passaten, og en lun brise omsvøbte skibet dag og nat. Mandskabet sov for det meste på dækket om natten, og Ambrosius havde fundet et godt natteleje i en af redningsbådene, hvor han nød de tropiske nætter. Der var væggelus i alle kahytterne, og hvor meget han end sprøjtede, hjalp det ikke, disse uhyrer syntes at blive grådigere og mere glubske, jo varmere det blev.

Flyvefiskene om dagen og morilden, der lyste om natten, var noget helt nyt for den unge mand, og selv om det ikke var det store eventyr, så følte han dog, at han var på vej dertil. Når han lå i redningsbåden om natten, og den store, klare tropemåne smilte til ham, så byggede han luftkasteller, ikke om magt og rigdom, men om rejser i fremmede lande . . .

Skibet nærmede sig sit første mål, de Canariske Øer, og en morgen fortøjede »Erna« i Las Palmas. Denne by var værd at besøge, syntes Ambrosius, den lå smukt omgivet af bjerge, på hvis skrån timer der lå moderne hoteller og villaer, alle hvidkalkede og med store terrasser, hvor bedrestillede borgere kunne nyde siestaen i varmen, som passatvinden hindrede i at blive trykkende.

Kokken, der havde bemærket Ambrosius' længselsfulde blikke mod land, lo og sagde: – Skynd dig at blive færdig med opvasken, jeg skal i land for at gøre nogle indkøb, og har du lyst, kan du komme med.

Det gik hurtigt med at blive færdig, og en halv time senere fulgtes de ad i land mod den palmeklædte allé, der førte op til byen.

De anløb Dakar sent om eftermiddagen, og den første til at bede om landlov var den unge eventyrer.

Da Ambrosius gjorde sin entré i konsulatet, mønstrede kaptajnen ham indgående.

Byen og havnen var forholdsvis moderne og lignede enhver sydeuropæisk havn, men i modsætning til Las Palmas var luften her trykkende og lummer som i en bageovn. Byen var delt i to dele, den europæiske, som var ren og proper, og den indfødte bydel, Kasbaen, der så ganske anderledes ud. De fleste huse var opført af udbankede petroleumsdunke og lignende materialer.

Næste havn var Monrovia i Liberia. Denne stat, der var anlagt af frigivne negerslaver fra USA, var ligesom de amerikanske byer anlagt med rektangulære gader, den havde ingen havn, og »Erna« måtte losse på redan i lægtene. En båd med et flag vajende agterude, som lignede det amerikanske, men kun havde én stjerne, bragte myndighederne ombord. Det var seks negre, iklædt strålende uniformer, men med kludesko på fødderne. Længere inde på stranden lå et krigsskib, der ikke kunne flyde og derfor var sat på grund. Byen imponerede ikke; den bestod af faldefærdige hytter, hvis træværk var ædt op af termitter.

En morgen, nogle dage efter afgang fra Monrovia, vågnede Ambrosius ved, at skibets maskiner var standsede; han kom hurtigt ud af båden og tumlede ned på dækket. Det var knapt lyst, og han kunne kun svagt skimte land. Han gik ind i kabyssen, tændte op i komfuret og lavede morgenkaffen. Da han bragte den op til styrmanden, var det blevet lyst, og de kunne tydeligt skimte byen.

– Der ser du gammelt dansk land, fortalte styrmanden ham. – Vi ejede engang alt landet her omkring, og det danske flag vajede på det gamle fort, du ser derovre på klippen. Det er ikke umuligt at nogle af dine forfædre har opholdt sig her. Du vil finde mange navne, der vil minde dig om den tid: Christiansborg, Amalienborg og mange andre. På forterne vil du se kanoner med danske kongers navnetræk.

Ligesom i Monrovia var der ingen havn her, og

skibene måtte ligge på redan og laste og losse i lægtene. Satte pålandsstorme ind, måtte de stå til søs for ikke at risikere at blive kastet på land. Rundt skibene sværmede kadrejere, der forsøgte at sælge frugt, håndarbejder og meget andet til skibenes besætninger.

Efter at lasten var udlosset, begyndte lastningen af sække med kakaobønner til Liverpool, og da Ambrosius hørte, at »Erna« skulle tilbage til Europa, bestemte han, at han ville rømme. Nu da han var kommet bort fra de hjemlige strande, ville han sandelig ikke tilbage igen. Han havde trukket, hvad han havde til gode i hyre, og kadrejterne fristede ham ikke. Om søndagen fik han lejlighed til at betragte den by nærmere, som han tænkte at bosætte sig i – til en begyndelse.

Accra var som de andre afrikanske byer delt i den europæiske del og den indfødte. Hovedgaden – Christiansborg Road – skilte dem ad. Hvad han mest bemærkede var, at kvinderne for det meste havde nøgen overkrop. Mange af dem bar, foruden en kurv på hovedet, også et barn på ryggen.

Næste dag gjorde han et bekendtskab, han skulle få megen glæde af. Han stod i kabyssen og kiggede længselsfuldt mod land, da han blev tiltalt af en ældre neger:

– Massa, lød det, du have skrå til mig?

Ambrosius smilte venligt til den sorte mand og lod ham forstå, at han skulle vente, hvorefter han gik ned i sin hytte og hentede en rulle skrå. Kokken havde informeret ham om, at skrå og cigaretter var glimrende byttevarer, og han havde derfor forsynet sig. Han følte sig smigret over at blive kaldt Massa, herre, og lod negeren forstå, at han kunne beholde hele rullen.

Negeren, der hed Sam, fortalte, at han tilhørte Ashanti-stammen, der havde givet englænderne mange kvaler og havde kostet mange menneskeliv på begge sider. Han havde været mange år i engelsk fangeskab og lært at bruge skrå og tale sproget til husbehov. Da han hørte, at Ambrosius ikke var englænder, tilstod han, at hans stamme hadede dem og kun ventede på en chance til at kaste dem ud i havet igen; men chancerne var ikke store, englænderne herskede med jernhånd, og alle tegn på oprør blev straks knust, og deltagere strengt straffede.

De blev snart gode venner, og Ambrosius bad negeren om at være ham behjælpelig med at rømme, så skulle han til gengæld få hele tre ruller skrå. Sam følte sig meget taknemmelig over den hvide mands venlighed, han var ikke vant til venlighed fra den side og indvilligede i at hjælpe ham, ja, tilbød endog at skjule ham i sin landsby, der lå nogle miles fra Accra. Aftalen blev, at han næste aften skulle indfinde sig for at hente Ambrosius.

Den eventyrhungrende messepetter var henrykt; endelig viste chancen for det store eventyr sig for ham, nu var han færdig med at vaske tallerkener og være messepetter. Han gik til styrmanden næste dag og fortalte om en god handel, han kunne gøre med skrå og

cigaretter, og fik for resten af, hvad han havde til gode, af disse varer.

Sam holdt sit løfte; ved elleve-tiden næste aften lød et sagte fløjt på det aftalte sted, og Ambrosius kunne skimte en lille båd ikke langt fra lejderen, der ikke var trukket op. Han firede sine få ejendele ned i båden og klatrede selv bagefter. En halv time senere stod de i land på strandbredden.

Denne nat tilbragte Ambrosius på et billigt hotel; de havde aftalt, at Sam skulle hente ham tidligt næste morgen.

Sam mødte til den aftalte tid, og sammen begav de sig på vej ud af byen. Det var en lang spadseretur, først gennem snørklede gader, derefter gennem skov og over store sletter, der ikke syntes at få ende. Det blev mørkt, inden de nåede landsbyen, der lå ved udkanten af den egentlige jungle.

De blev modtaget med begejstring af landsbyens indbyggere, der strømmede dem i møde. Ambrosius, der aldrig før havde været så træt og sulten, blev igen i vigør, da et festmåltid bestående af majsgrød og en lækker duftende og velmagende kødret blev stillet for ham. Havde han vidst, at kødet bestod af en slags firben, som de indfødte satte meget højt, havde han måske ikke været slet så begejstret.

Han fik anvist en hytte og faldt straks i søvn på de bløde palmeblade, der erstattede både seng og madrass. Da det lysnede, vågnede han, og hans tanker vendte tilbage til »Erna«. Hvad ville de mon sige, når de opdagede, at han var forsvunden? Messepeter, sagde han forarget hen for sig, det var også et navn at give et voksent menneske! Nu kunne de selv ordne deres lukafer og vaske deres gulve.

Han havde ligget vågen et stykke tid og røget nogle cigaretter, da Sam, fulgt af en ung pige, der medbragte nogle skåle med mad, kom ind i hytten. Hun så ud til at være omkring seksten år, havde nøgen overkrop og var kun iført bastskjørt. Ambrosius stirrede betaget på hende. Hun bemærkede hans blik, rullede med øjnene, stak en finger i munden og fniste. Sam, der havde bemærket hans interesse, sagde smilende: – Du give mig tre pakker skrå, hende Mary dér være din kone og give dig mad, allright?

Ambrosius rødmede. Der var intet, han hellere ville. Han pakkede straks tre ruller skrå ud – der var i alt tolv – gav dem til Sam og trykkede hans hånd.

– Mig være tilfreds, svarede den sorte mand, – hun Mary blive hos dig, arbejde for dig og lave mad.

Negerpigen fniste, da Ambrosius kærligt lagde sin arm om hendes hals.

Tiden i negerlandsbyen faldt ikke Ambrosius lang; han var fuldstændig betaget af sin Mary, der sørgede for alle hans fornødenheder. Han havde opdaget, at han besad en formue i sin beholdning af skrå og cigaretter, hvormed han kunne tiltuske sig, hvad han havde brug for i landsbyen. Hans elskede fik hver aften en cigaret, inden de lagde sig til at sove, og det betragtede hun som en stor ære; hun så op til Ambrosius og gjorde alt for at gøre ham tilfreds. Han tænkte

tit, at hvide kvinder er der altid noget i vejen med, nogle er kolde, de fleste vil forsørgeres, næsten alle vil de have penge. Det var noget andet med Mary, hun kendte kun ét: at gøre sin massa tilfreds; hun var aldrig kostbar, hun var, som en kvinde bør være, venlig, villig og underdanig.

En dag skulle et bryllup finde sted, og store krukker med palmevin kom for dagens lys. Jagtudbytte blev tilberedt, og masser af skovens forskellige frugter blev arrangeret i forskellige kurve. Nogle af kvinderne var travlt beskæftiget med at tilberede maden, medens andre kom slæbende med brænde fra skoven til den åbne plads i midten af landsbyen, hvor festen skulle holdes.

Om aftenen, da tropernes fuldmåne steg op over skovens træer og kastede sit blege lys over landsbyen, begyndte festen. Bålet blev tændt, og de ældste indtog deres pladser nær ved bålet; de gjorde ved tegn Ambrosius forståelig, at han skulle sætte sig hos dem. Først derefter begyndte ædegildet, hvori både kvinder og børn deltog. Bagefter spillede musikken op, den bestod af trommer og nogle fløjter af træ, der gav nogle hylende lyde fra sig. En kriger dansede ind omkring bålet, han var nøgen, men bemalet over hele kroppen. Søgende dansede han frem og tilbage og syntes ikke at bemærke den unge kvinde, der var danset ind fra den modsatte side; med ét syntes han at få øje på hende og dansede mod hende, der forsøgte at flygte. Således dansede de rundt om bålet, indtil kvinden syntes at snuble; da greb krigeren hende, kastede hende over skulderen og forsvandt ind i skoven med hende. Trommerne blev stærkere, hvirvlerne hurtigere, og forsamlingen begyndte at synge. Sam, der sad ved siden af Ambrosius, oversatte:

– Han nu tage hende, hun være hans.

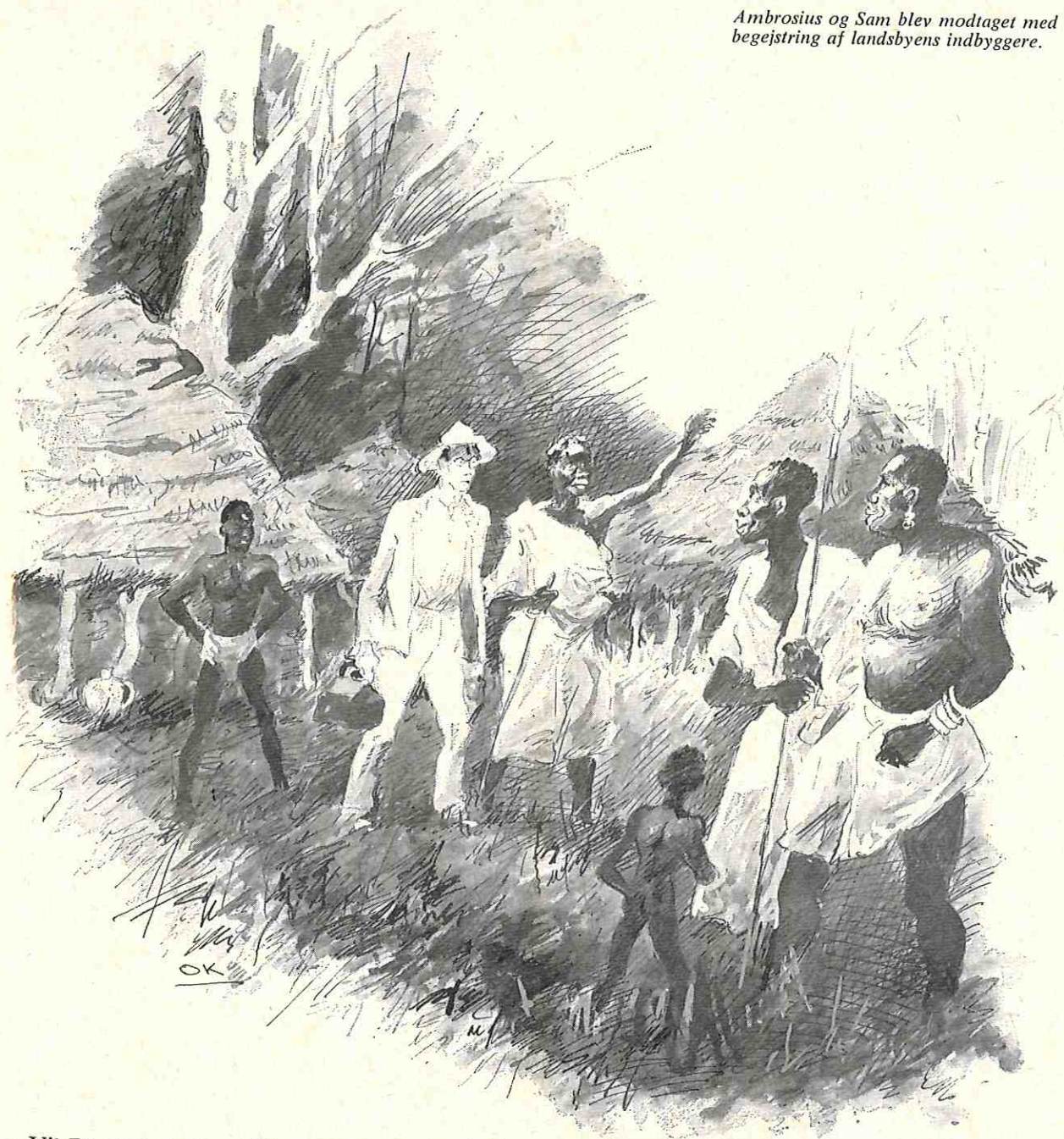
Det unge par deltog i dansen, men Ambrosius blev hurtigt træt og begav sig sammen med sin Mary tilbage til deres hytte. Sangen, musikken og larmen holdt dem dog begge vågne; de havde begge drukket godt af palmevinen og var ophidsede af dansen. Den unge eventyrer var sikker på, at denne nat ville han sent glemme.

Der kom nu en god tid for den unge, hvide mand; han var ret intelligent og lærte hurtigt meget af de indfødtes sprog. Hans venlighed og medfødte godmodighed gjorde, at han blev afholdt af alle; kvinderne og især børnene forguede ham. De små fulgte ham næsten overalt. Han havde som ung engang hjulpet en tryllekunstner og havde afluret ham mange af hans tricks. Nu benyttede han dem til at underholde børnene med. Han benyttede den gamle formular, »Hokus, Pokus, Filiokus« og tryllede. Børnene lærte hurtigt formularen, kunne sige den meget alvorligt, men blev forbavset, når der intet skete.

Men hvor længe var Ambrosius i paradiset?

Overrumplende de indfødte ankom en dag to engelske politisoldater og overraskede Ambrosius, der sad uden for sin hytte og nød livet.

Ambrosius og Sam blev modtaget med begejstring af landsbyens indbyggere.

- Vil De være venlig at følge med os, sagde de til ham.

Ambrosius gik ind i hytten for at hente sine sager. Mary, der havde stået lige indenfor, faldt ham grædende om halsen.

- Du må ikke rejse fra mig, udbrød hun grædende, - du må altid blive hos mig.

Ambrosius følte sig dybt ulykkelig og forsøgte at trøste hende.

- Jeg kommer tilbage, sagde han på sit gebrokkne sprog; men hun syntes utrøstelig.

Han tog sin lille kuffert med sig og gik ud på pladsen, hvor de engelske officerer ventede på ham; de havde medbragt en ekstra hest til deres fange, og da han havde bestegt den, var de fleste af landsbyens beboere samlet for at tage afsked med ham. - Kom

snart tilbage, råbte de. Han så nogle af kvinderne græde og var også selv bevæget.

Da de om aftenen nåede Accra, blev Ambrosius straks ført for den øverste politichef, der modtog ham meget venligt, ja, endog bød ham på et stort glas whisky.

- De vil komme for dommeren i morgen, sagde han, - anklaget for at have opholdt Dem uden tilladelse i kolonien. I nat kan De sove på et hotel, såfremt De giver os Deres æresord på, at De ikke forlader byen. Han så nu hen på en af betjentene og fortsatte: - Tag den unge mand ned til Wiltshire Manufacture og sørg for, at han får noget ordentligt tøj og sko på benene, vi kan ikke have en hvid mand gående i sådanne laser, hvad vil dommeren ikke sige?

Ambrosius kunne ikke klage, politiet havde været

meget elskværdigt imod ham, han havde fået to skjorter, to par benklæder og sko, derefter var han vist hen på et pænt hotel, og efter at han havde spist, kunne han om aftenen spadserere rundt i byen, hvor han ønskede. Han skulle møde i retten klokken ti, men allerede en time før fik han besøg af en tysker, der både skulle være tolk og forsvarer.

– Du vil ikke blive straffet, fortalte tyskeren ham, – du vil kun blive udvist. Hele den hvide by kender din historie og morer sig. Jeg kan fortælle dig, at mindst halvdelen af de hvide mænd har unge, sorte kærester gemt omkring i byen, men skulle det ske, at en hvid kvinde fik lyst til en farvet mand, så ville himmel og hav komme i oprør, og den stakkels sorte få fængsel på livstid, hvis han slap med det.

I retten blev Ambrosius anbragt på den modsatte side af de farvede forbrydere, der efterhånden blev afhørt.

Den første, der blev bragt ind, var en høj neger med lænker på benene og en stor jernkugle, der var anbragt på lænken. Han var anklaget for at have forsøgt at myrde en hvid mand. Det benægtede han, men indrømmede, at han havde slået til en hvid mand, der havde brugt pisken på ham. Han fik tvangsarbejde i otte år. Derefter gik det slag i slag, små og større forbrydelser mellem hinanden. Og alle straffene var meget hårde.

– Det gælder om at få gratis arbejdskraft til vejarbejde, hviskede tyskeren.

Endelig blev det den unge danskers tur. Anklagen lød på, at han havde taget ophold i kolonien uden tilladelse, det kunne kun straffes med udvisning, men da der ingen fattiggård var, hvor han kunne opholde sig, ville han være at indsætte i centralfængslet, indtil han kunne forlade landet. Man kunne ikke tillade, at en hvid mand var uden eksistensmuligheder.

– Tak Hendes Nåde for hendes mildhed, hviskede tyskeren til ham, og han gik over til dommeren, bukkede og sagde: »Thank you«. For første gang fik han set hende tydeligt; hun var en ældre dame med et ansigt så rynket som et gammelt æble og med en hudfarve som en citron. Hun rakte ham en rynket hånd, som han ærbødigt trykkede.

Ambrosius førtes nu til centralfængslet, der lå i nogen afstand fra byen. Der var en fire meter høj stenmur, der omgav en større plads med mange små og store træhytter samt et par større bygninger af sten. Foran den store port stod fire negersoldater vagt med opplantede bajonetter. De gjorde stramt honnør, da Ambrosius og hans eskorte red ind. Han blev ført til kommandanten, der hilste venligt på ham og bad ham tage plads; han sad selv i en læderbetrukken lænestol, der stod under en pulka, en slags vifte, der, når man trak i en snor, satte luften i bevægelse. Mekanismen blev manøvreret af en sort boy, der sad på et skab og trak i snoren. Han lignede en vildmand, var kun iført et lændeklæde og var tatoveret over næsten hele kroppen.

– Velkommen, sagde kommandanten, da de begge

havde sat sig, – vi er glade for at se Dem herude, vi savner en hvid mand, De skal være vores æresgæst. Drikker De tør whisky, eller vil De have vand til?

Ambrosius blev godt ør i hovedet af whiskyen, inden han blev ført over til sit fremtidige opholdssted, et af de små huse, der var indrettet med to små værelser og en stor veranda. I et lille udhus var placeret et træbadekar og to toiletspande. Der blev tildelt ham to sorte fanger til opvartning; var der noget, han ønskede, behøvede han kun at klappe i hænderne, så kom de straks springende for at udføre hans mindste befaling.

Det første, den unge fange gjorde, var at tage et bad, og derefter var det tetid. Hans tjenere bragte ham te, marmelade og brød fra kommandantens køkken, desuden en dåse med halvtreds cigaretter, og fra kommandantens frue kom en stor pakke bøger på engelsk og tysk. Han blev godt behandlet, men savnede sin Mary; han var dog klar over, at med dette eventyr var det slut.

Han læste meget. Bøgerne, som kommandantens frue så venligt havde sendt over til ham, hørte til hans gode gamle bekendte: Forfattere som Jules Verne, Charles Dickens og nogle enkelte af hans yndlingsforfatter kaptajn Marryat. Tre gange om dagen blev maden bragt over til ham, og hveranden dag en æske med halvtreds cigaretter. Han røg ikke nær så meget, men hvad han fik til overs, gav han sine tjenende ånder, efter med tegn at have gjort dem opmærksom på, at det var i al hemmelighed. Det rygtedes dog mellem de sorte fanger, der trods deres had til den hvide race, så på Ambrosius med sympati og venlighed.

Efter en måneds ophold i fængslet begyndte han at blive utålmodig og henvendte sig en dag til kommandanten for at spørge, hvordan hans sag stod.

– Begynder De at længes efter at forlade os? spurgte kommandanten. – Sagen er, at vi gerne vil finde en hyre til Dem, for så gælder udvisningen nemlig ikke, men jeg håber da ikke, at vi har forsømt at gøre opholdet så behageligt for Dem som muligt? Jeg kan for resten glæde Dem med, at der snart ventes et skib, som De kan få hyre på. Med disse ord rakte han sin fange en flaske whisky. Det er den bedste medicin, vi har, når ensomheden begynder at plage, sagde han.

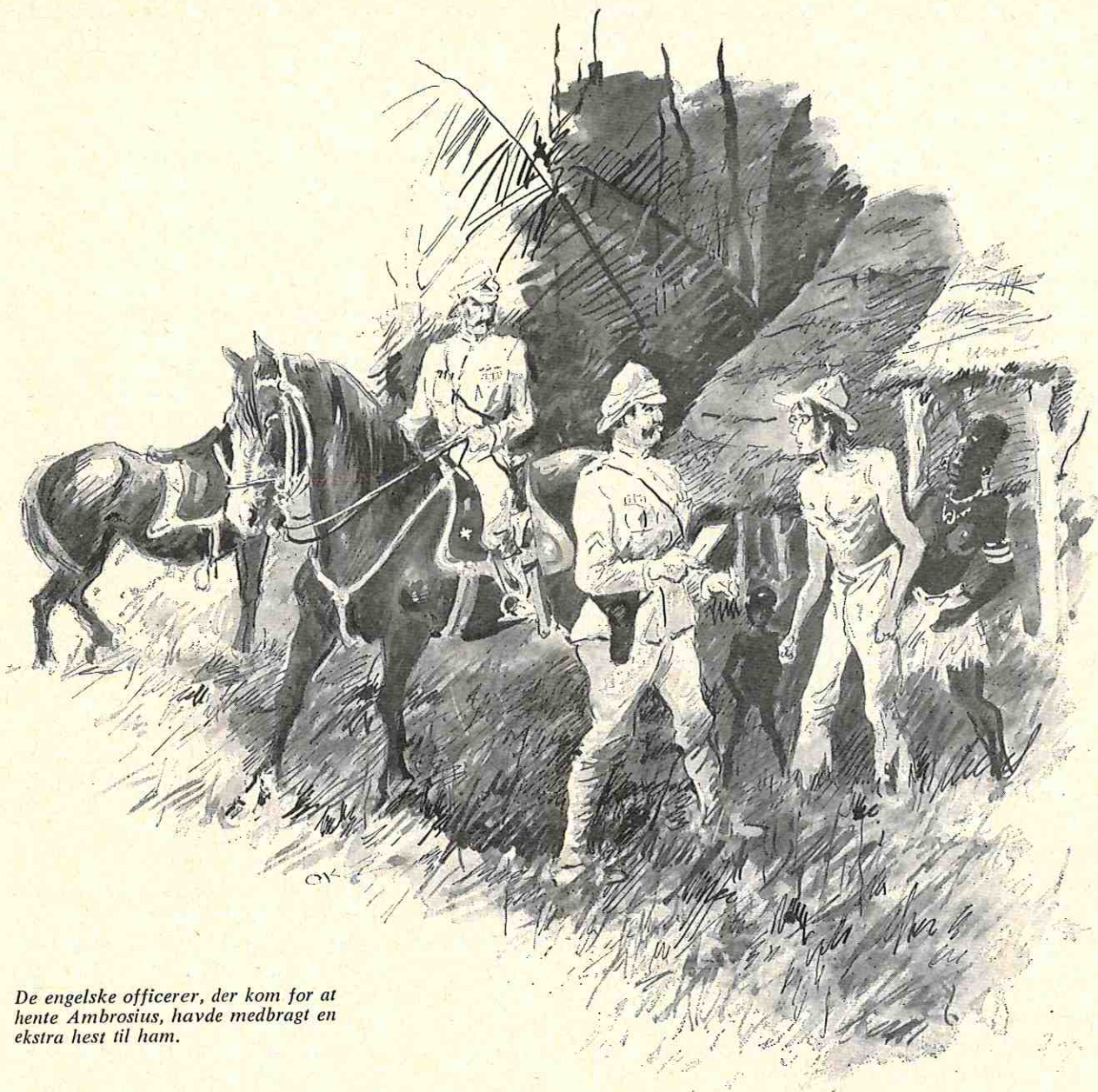
En uge senere blev Ambrosius kaldt til kommandanten, hvor en politiofficer ventede på ham og hilste ham med ordene:

– Gør Dem klar til at følge med til Accra. S/S »Iconka« er kommet i havn, og en af skibets stewarder er bragt syg i land. De kan nu blive påmønstret i stedet for at blive udvist og deporteret.

Ambrosius blev glad; han takkede kommandanten for hans elskværdighed og sagde, han ville aldrig glemme den pæne behandling.

– Intet at takke for, svarede kommandanten, – jeg har også noget tropetøj, der ganske sikkert vil passe Dem. Good luck.

Eskorteret af en hvid kontorist fra det engelske

De engelske officerer, der kom for at hente Ambrosius, havde medbragt en ekstra hest til ham.

emigrantkontor entrede Ambrosius op ad lejderen på det engelske passager- og fragtskib »Iconka«, der sejlede mellem engelske og afrikanske havne. På dækket tog kontoristen afsked med ham, ønskede ham god rejse og afleverede et brev og påmønstringspapirer til vagtmanden, der førte ham op til kaptajnen, der læste brevet og gennem et talerør tilkaldte en steward.

– O'Brian klagede i går højlydt over, at De havde sat ham til at betjene de to amerikanske negermissionærer, som vi har ombord, sagde han, – her er en afløser, han har opholdt sig mellem negre i længere tid, så det er et job, der passer ham; men se til at han ikke går og driver den af.

Ambrosius forstod det meste af, hvad kaptajnen havde sagt og bemærkede den fjendtlige tone, men trak blot på skuldrene.

– Du får et par negre at passe, instruerede stewarden ham, – gøre deres lukafer rene og servere for

dem når de andre passagerer er færdige med at spise. Vi skal holde dem på afstand, men vi vil ikke have nogle klager. De er baptistpræster og har været ude for at frelse sorte sjæle. Når du er færdig med dem, melder du dig til mig, jeg finder mig ikke i, at nogen drysler omkring uden at bestille noget.

Stewarden viste ham hans kahyt, som han delte med fem andre, og præsenterede ham for de to negerpræster, hvorefter han forlod ham.

De to negerpræster viste sig at være to kulsorte herrer, der både var sympatiske og intelligente, men som gik meget op i deres religion. Da stewarden havde forladt dem, og den ene af præsterne spurgte Ambrosius: – Er du frelst, broder? forstod han, at hans forgænger var blevet fornærmet. Han lo ved sig selv; han kendte sine racefællers foragt for de farvede mennesker. Senere på aftenen, da han serverede for præsterne, lo han igen. De hvide ville ikke sidde

til bords sammen med de sorte, men havde ikke noget imod at spise de to sorte kokkes mad. Han syntes, det hele var naragtigt.

Efterhånden blev han gode venner med de to mørke passagerer, der var meget interesserede i at høre om hans ophold i negerlandsbyen. Kun kunne de ikke lide, at han havde levet i synd med en negerpige.

Præsterne var også meget interesseret i, hvad han ville foretage sig, når han kom til Liverpool.

– Søge hyre igen, svarede Ambrosius.

– Hvorfor sejler du ikke ud fra Staterne? spurgte den ene af præsterne ham, – hyren dér er jo tre til fire gange så høj som her.

Ambrosius svarede, at han ville forsøge at komme derover, men han fik kun et par pund i afregning, så han måtte straks søge hyre på ny.

De to præster, der begge var fra Baltimore, roste denne by. Her kom skibe fra hele verden, og man kunne altid få hyre dér; de gav ham deres adresser og lovede, at kom han derover, skulle de hjælpe ham.

Ja, hvorfor ikke? tænkte den unge hjælpesteward.

På vejen nord over anløb de mange havne, passagerer gik i land, og passagerer kom ombord, og efter næsten en måneds forløb ankom de til Liverpool. Ambrosius tog afsked med sine sorte venner, der hver gav ham et pund i drikkepenge; han var taknemmelig, nu behøvede han ikke at tage den første den bedste hyre. Han bar deres kufferter ned, og deres sidste ord var: – Vi vil bede for dig, broder.

Da han var afmønstret, tog han ind på det store Sailors Home på Canning Place. Liverpool var dengang fuld af sailors boardinghouses, hvor en sømand var et ærligt bytte. På en eller anden måde forsvandt hans penge, og han boede på kredit, som blev afviklet ved en måneds forskud på hyren.

Efter at have tilbragt et par dage i land gik han ind til forstanderen på sømandshjemmet og fortalte, at han søgte hyre på en båd til Staterne som serveringssteward og blev glædelig overrasket, da forstanderen svarede:

– Om tre dage kommer Cunardliniens »Carmania« ind, de skal bruge fem stewarder. Jeg har de fire, vil du være den femte, så allright, du skal kunne servere og medbringe to hvide jakker.

Igen havde skæbnen været den unge dansker gunstig; men det var ikke den eneste overraskelse, han fik. Da han sad og spiste, så han sig omkring og fik øje på kokken fra »Erna«, der sad ved et andet bord. Gensynsglæden var stor, og om aftenen gik de sammen ud for at fejre mødet. Ambrosius spurgte, hvad der var blevet sagt, da de opdagede, at han var rømt.

– Intet særligt, svarede kokken, – egentlig savnede vi dig slet ikke. Jeg fik en letmatros i kabyssen, han var meget dygtigere end du til at hjælpe mig, men politiet blev jo underrettet, og du blev eftersøgt. Da man ikke kunne finde dig, var der et vittigt hoved, der mente, at du var blevet ædt af kannibaler, hvortil jeg bemærkede, at ingen kannibal med respekt for sig selv ville gå ombord i en så mager steg, som du ville blive, når de var vant til fede, lækre missionærer. Så udbrød maskinmester: – Havde det så endda været den fede madfordærver, som vi har som kok, så ville både kannibalerne og jeg fryde os!

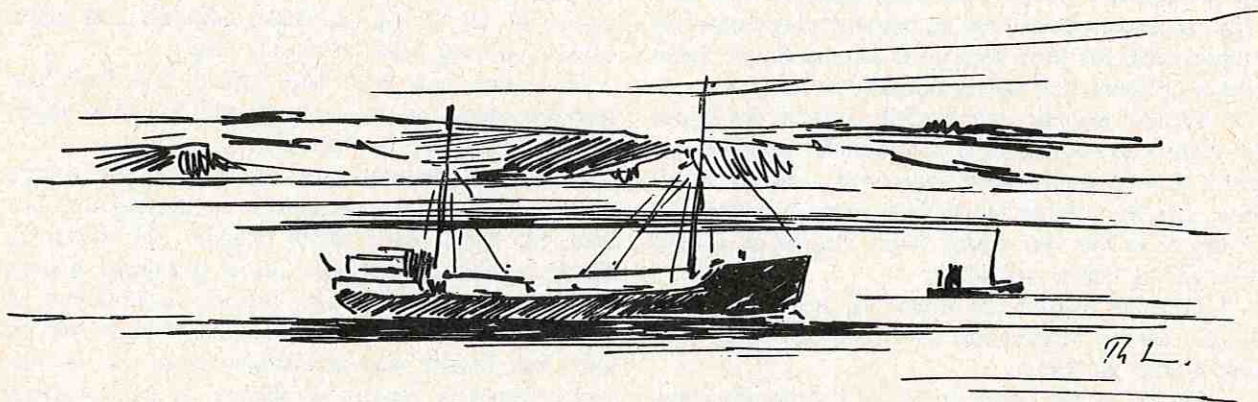
Så blev jeg rasende, fo'r ind i kabyssen og hentede min store forskærerkniv. – Nu er det slut med dig, mester, råbte jeg, – ud til hajerne med dig, skønt de stakkels dyr bliver forgiftet af at æde dig!

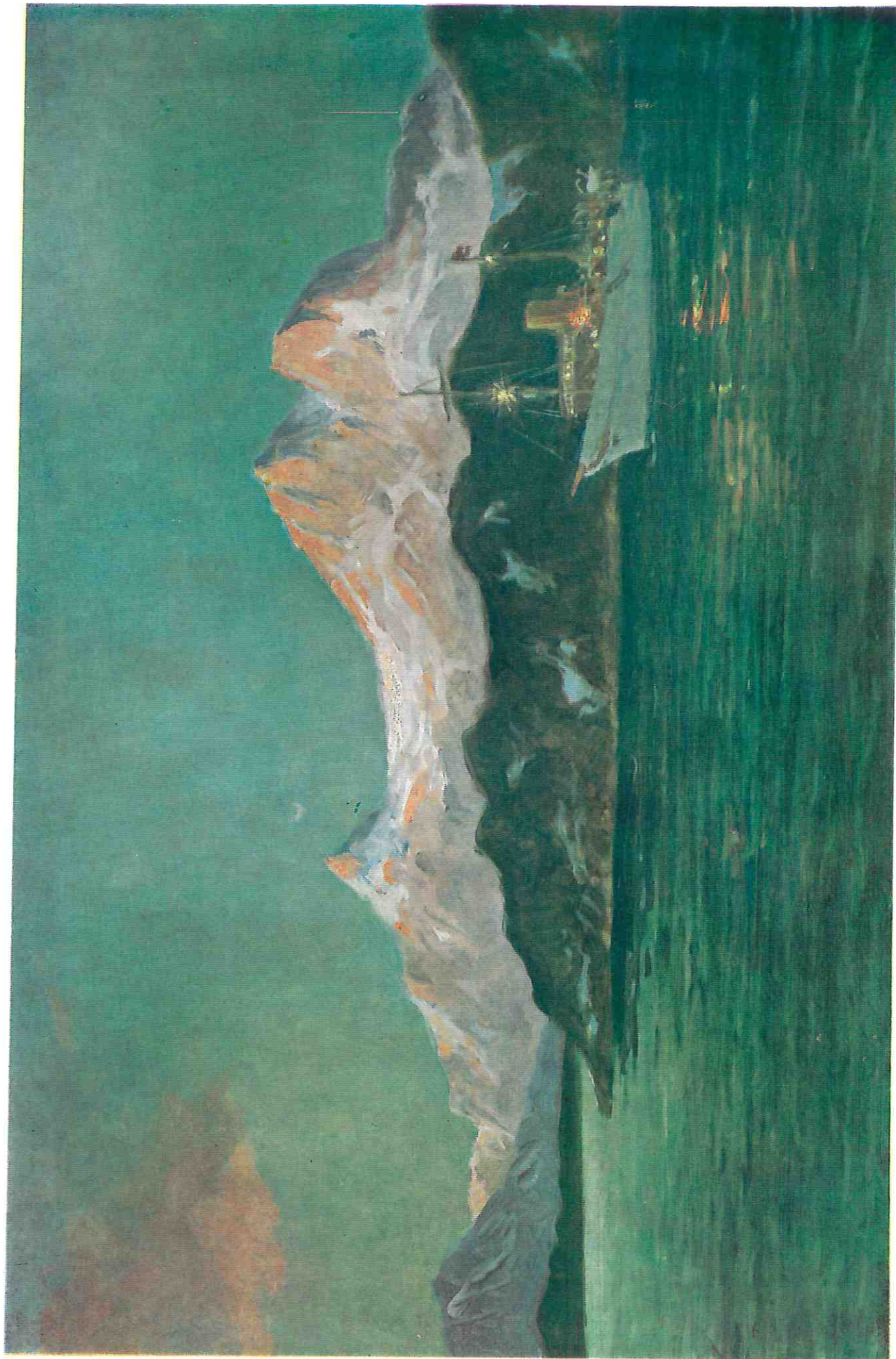
Han fo'r op, ud af messen og jeg efter ham, du kan tro, vi havde fart på, jeg forfulgte ham to gange rundt om kabyssen, medens han råbte højt om hjælp. De andre stod bare og lo. Pludselig lød der en stemme:

– Hvad går her for sig?

Det var kaptajnen, der havde hørt hans råb om hjælp. Vi fik en ordentlig balle begge to. For ca. otte dage siden mønstrede jeg af, jeg havde sejlet med »Erna« i to år. Jeg har haft adskillige tilbud, men venter på noget, der passer mig. Senere gik de over til en restauration, hvor der var dans.

Tre dage senere mønstrede Ambrosius og gik ombord i Cunardliniens store passagerdamper »Carmania« – på rejse til New York.

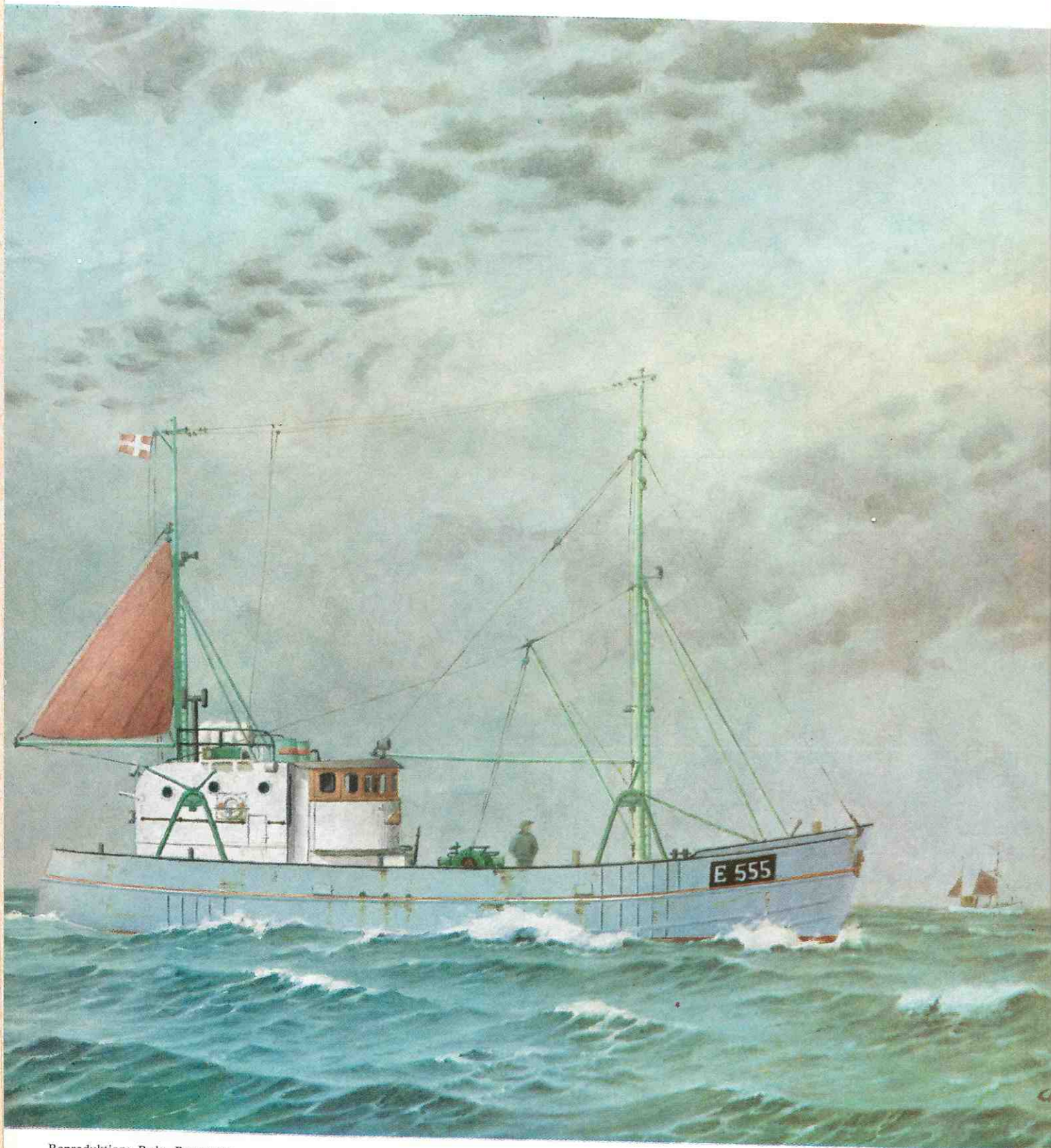

Maleri af Paul Sindig

Kongeskibet »Dannebrog« står ud fra Holsteinsborg juli 1952 kl. 23.

Tilhører civilingeniør J. A. Thorvang

Reproduktion: Brdr. Barentzen

Maleri af A. Laursen

»Vestjysk Pioner«.
Bygget i Esbjerg 1957 som den første stålkutter.

Mit hjemlands flag

Du sømand fjernt fra Danmarks strand,
hvad gælder dine tanker,
når Dannebrog sig folder ud
i solens hede brand?

Da går din længsel højt mod nord,
for eet dit hjerte banker.

Mit hjemlands flag, jeg hilser dig,
min konge og mit land.

Jeg så dig under tropesol
langs palmeklædte strande,
et gensyns-glimt i purpurskær
mod Tongas hvide sand.

Jeg mødte dig på ishavsfærd
bag Nordkaps kolde vande.

Mit hjemlands flag, jeg hilser dig,
min konge og mit land.

Du vajer over sund og bælt,
fra bakke, dal og tinder,
hvor barndomshjemmet lå engang
ved skoven under strand.

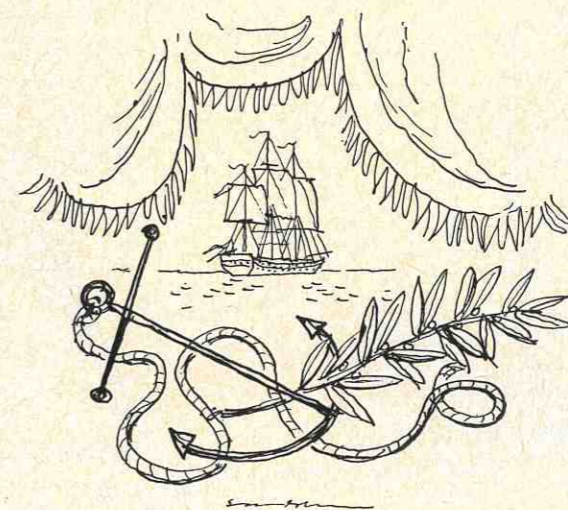
Du maner frem en tid, der svandt,
min ungdoms lyse minder.

Mit hjemlands flag, jeg hilser dig,
min konge og mit land.

Hvor havets sønner stævner ud
på dybets alfarveje,
mod fjerne horisonter
under himmelbuens rand,
der bølger korssymbolet, som
vi fik i arv og eje.

Mit hjemlands flag, jeg hilser dig,
min konge og mit land.

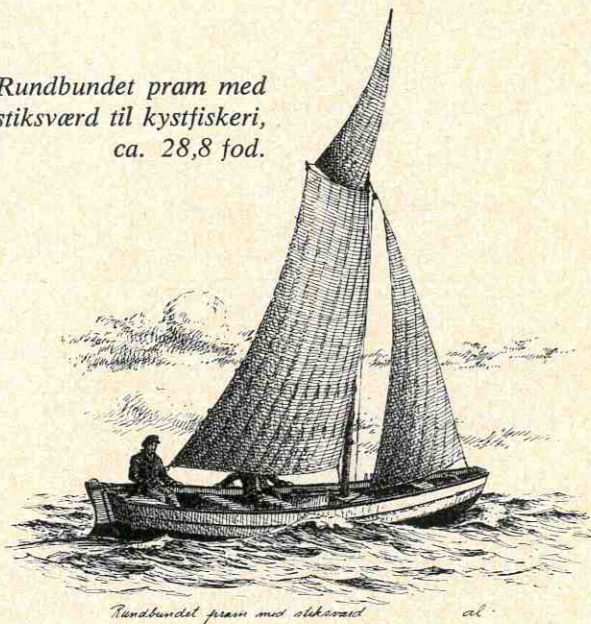
Børup Sørensen

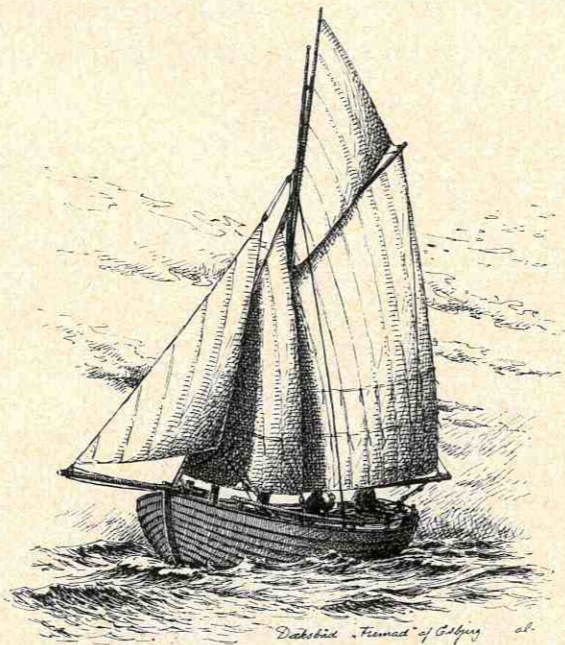
Fiskerbådens udvikling ved Esbjerg gennem hundrede år

Efter studier på Esbjerg Museum og i Dansk Fiskeriforenings model-samling har vor medarbejder A. Laursen udarbejdet disse tegninger med Esbjerg havns 100-års jubilæum som baggrund.

Rundbundet pram med stiksværd til kystfiskeri, ca. 28,8 fod.

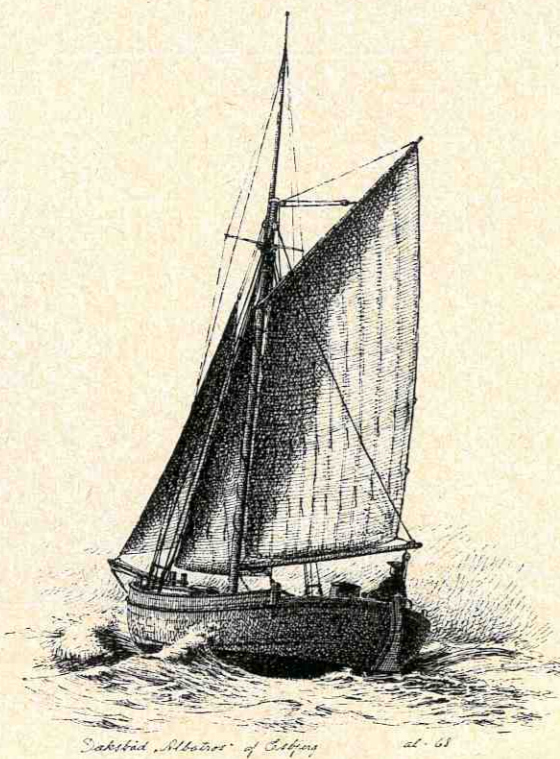

Rundbundet pram med stiksværd al.

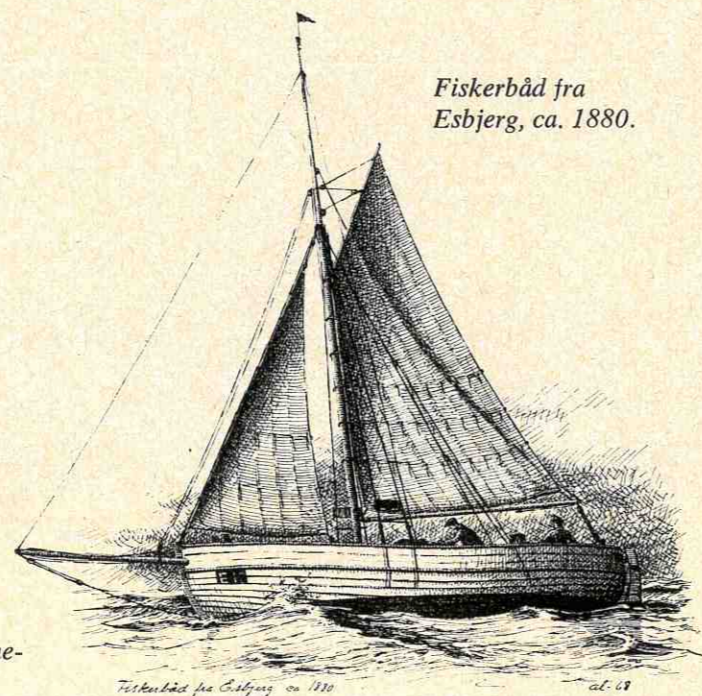
Dæksbåd 'Fremad' af Esbjerg al.

Dæksbåden »Fremad« af Esbjerg, bygget i Norge 1875, købt til Esbjerg i 1879. 4,42 tons.

Dæksbåd 'Albatros' af Esbjerg al.

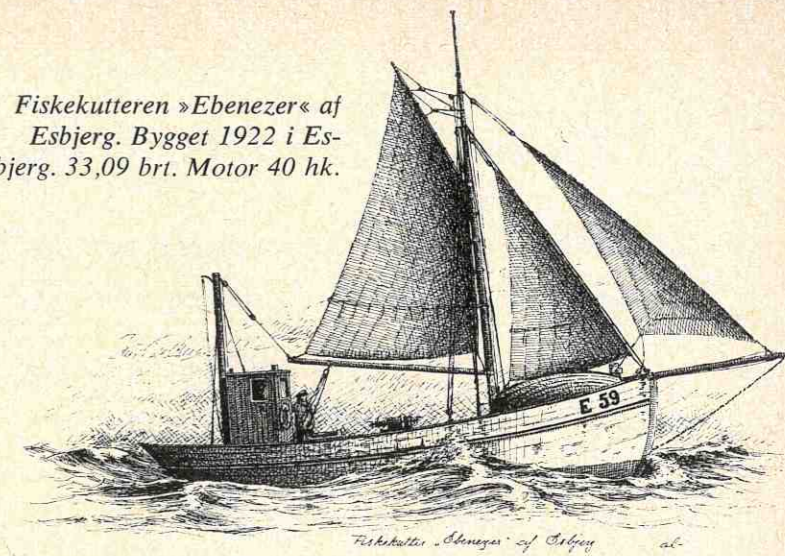
Dæksbåden »Albatros« af Esbjerg til trawl- og line-fiskeri, ca. 1890. 13,94 tons.

Fiskerbåd fra Esbjerg, ca. 1880.

Fiskerbåd fra Esbjerg ca. 1880 al.

Fiskekutteren »Ebenezer« af Esbjerg. Bygget 1922 i Esbjerg. 33,09 brt. Motor 40 hk.

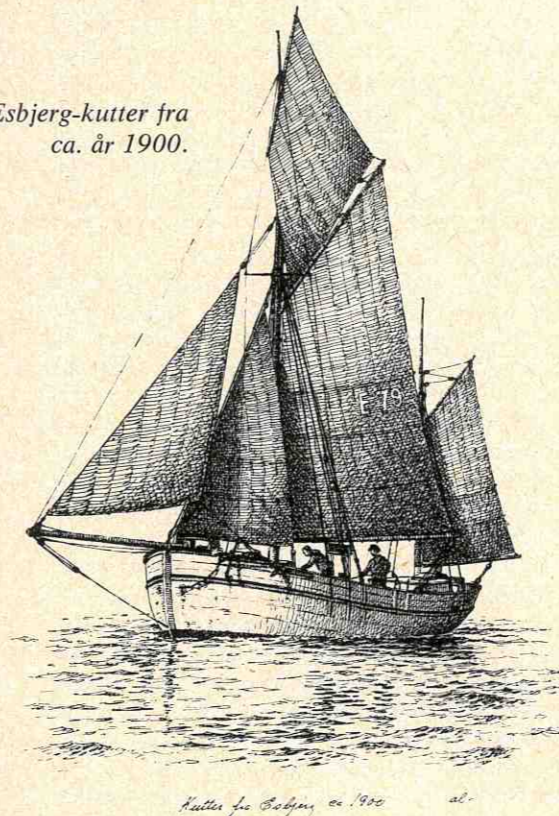
Fiskekutter 'Ebenezer' af Esbjerg al.

Engelsk fiskesmakke. Der blev indkøbt en del af typen til Esbjerg omkring århundredskiftet.

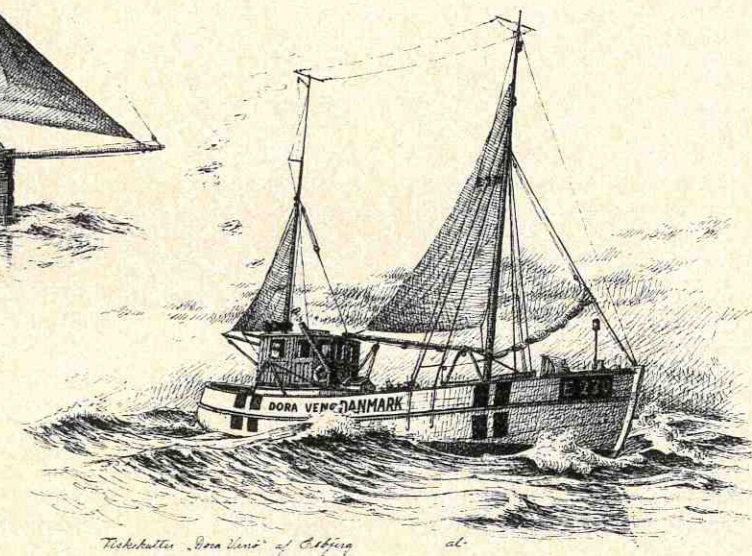

Engelsk fiskesmakke al.

Esbjerg-kutter fra ca. år 1900.

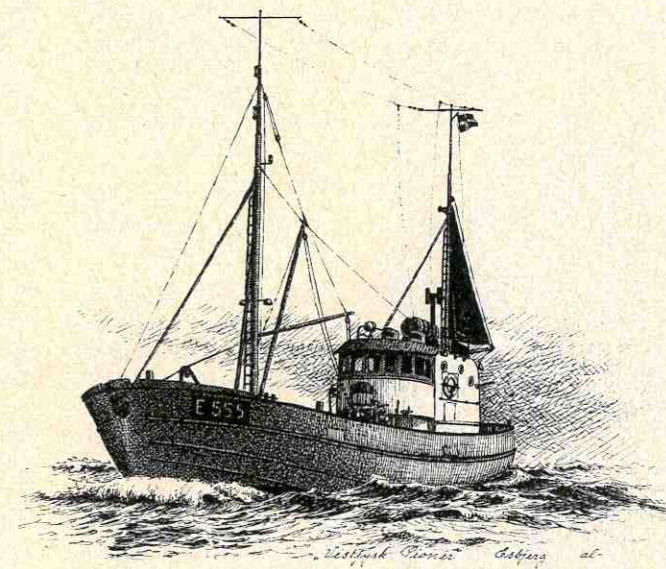

Kutter fra Esbjerg ca. 1900 al.

Fiskekutter 'Dora Venø' af Esbjerg al.

Fiskekutteren »Dora Venø« af Esbjerg.

Vestjysk Pioner af Esbjerg al.

»Vestjysk Pioner« af Esbjerg. Bygget 1957 i Esbjerg som den første stål-kutter. 48,16 brt. (Se i øvrigt farveplanchen andet steds i heftet).

Sjællands Søren Kanne

To redningsforetagender - Søren Kannes og Ole Petersens - henholdsvis ved Grenaa Strand og Gudminderup Lyng

Af fuldmægtig ved Redningsvæsenet

G. Honnens de Lichtenberg

Den jyske redningsmand *Søren Kanne* og hans tapre og modige indsats i 1835 er velkendt for de fleste, ligesom den har sat sig spor i vor litteratur og kunst. Derimod er det vist de færreste bekendt, at der 50 år senere er udført et tilsvarende redningsforsøg ved Sjællands kyst, og det er kun et fåtal, der kender mindestenen for redningsdåden ved Gudminderup Lyng i Sejerøbugten.

For at drage en sammenligning mellem disse to - næsten ensartede - begivenheder vil det være på sin plads først at genopfriske Søren Kannes bedrift for med den som baggrund at gennemgå enkelthederne i Ole Petersens og hans fællers uselviske indsats d. 10. juni 1885:

Den 15. november 1838 bragte Randers Avis et fortællende digt af den jyske præst og forfatter Steen Steensen Blicher om bonden Søren Kanne og hans heltemodige hjælpearbejde på Djurslands østkyst.

Visen regnes af forfatteren *Jeppe Aakjær*, der kritisk har gennemgået hele Blichers litterære produktion, for det bedste blandt hans forskellige »Redningsdigte«, både i formens renhed og i følelsens styrkegrad.

Men den gode Blicher har dog taget sig flere friheder rent historisk set end strengt nødvendigt.

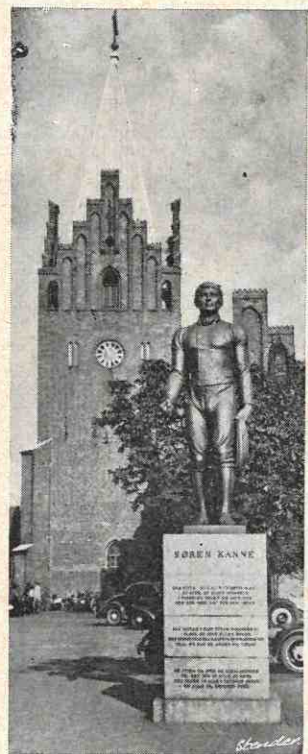
For det første er der datoen for begivenheden.

Den fandt sted allerede den 15. februar 1835 på Grenaa Strand, og den blev umiddelbart efter omtalt i forskellige ugeblade. Herfra har Blicher den og fremkommer den 15. november 1838 i Randers Avis med skildringen under titlen:

»En anden og ny *Vise om en Sømand og en Landmand*«

Den kom hurtigt i folkekunde, og allerede året efter blev den fremsagt på Det kgl. Teater i København, og siden har visen holdt sig levende helt op til vore dage udsendt i skrifter, særtryk og bøger af forskellige art hvoraf flere med illustrationer. - Dog, før Blicher

Statuen af Søren Kanne på Grenaa Torv

Mindestenen ved Gudminderup Lyng

tog sig af dette emne, var sagen allerede behandlet af kollegiet i en for datiden usædvanlig hast. Begivenheden var nemlig også kommet kong Frederik VI for øre, og han beordrede kancelliet til at undersøge forholdene omkring dette redningsforetagende. Allerede den 8. april 1835 kunne der forelægges landsfaderen en udførlig beretning og indstilling sagen vedrørende.

Det fremgik heraf, at det strandede fartøj var en jagt »Bente Marie« af Hornbæk, der med sine seks kommercelæster (12 tons) og to mands besætning foruden skipperen, Ole Jensen Jyde kaldet, nok har været en smule større end den senere omtalte svenske jagt »Johanne Petronella«. På rejse med en last salt fra Helsingør var »Bente Marie« kommet ud i en hård østenstorm. Kompasset blev skyllet væk af en »bræksø«, og lyset slukkedes. Kl. 20,30 tog skuden grunden på Hessel Forstrand lidt syd for Grenaa. Ved grundstødningen led jagten megen overlast, den blev nærmest slået til vrage, hvorfor de tre mand ombord med det samme forsøgte at komme i land ved hjælp af jollen, men denne fyldtes med vand, hvorfor mændene måtte søge tilbage til vrage, medens båden drev på land.

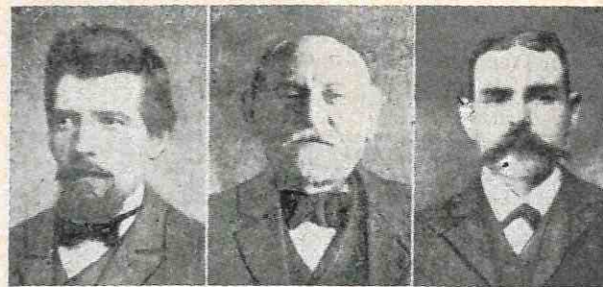
Skipperen holdt sig nu fast ved agterspejlet og stod her i vand til op på livet indtil næste dags morgen. Den ene matros, der holdt sig fast ved masten, blev senere på aftenen skyllet over bord og sås ikke siden. Den anden sømand krøb op i vantet, hvor han holdt sig fast til ud på morgenen, da han opfordrede skipperen til sammen med ham at svømme i land. Denne var imidlertid nu så afkræftet, at han næsten bevidstløs måtte forblive ombord, medens matrosen nåede velbeholden, men udmattet i land.

Og nu kommer den gæve *Søren Kanne*, redningsmanden, ind i billedet.

Sammen med sin gamle far kom han til vogns ned på stranden. Flere gange forsøgte de at få den iland-drevne jolle søsat, men hver gang blev den slået tilbage af den oprørte sø og pålandsstorm; adskillige gange var den ved at kæntré, og kun ved at holde godt fast i bådens essing undgik Kanne at blive kastet i søen.

Han ville imidlertid med ægte jysk stædighed redde den nødstedte skipper, hvis jammerskrig stadig kunne høres.

Trods faderens afstandtagen mente Søren Kanne, at det var muligt at redde skipperen ved hjælp af hestene, og han styrede - ridende på den ene hest - spandet ud i bølgerne, således at hestene svømmende nåede ud til en

De tre redningsmænd fra Gudminderup Strand.

lille sandbanke i læ af vrage, hvor de så nogenlunde kunne stå fast.

Herfra kastede Søren Kanne flere gange enden af hestetømmen ud til skipperen, der efter adskillige forsøg omsider fik den om livet, og nu kunne redningsmanden hale ham ind til sig på tre alens afstand. Skipperen var dog så forkommen, at han ikke selv kunne stige til hest, hvorfor Kanne måtte sidde af og fra vandet løfte ham op på den ene hest. Men den reddede sømand magtede dog ikke at holde sig oprejst på hesten, så Søren Kanne måtte støtte ham med den ene hånd og styre spandet mod land med den anden. På denne besværlige måde bragtes den skibbrudne sømand velbeholdent i land, hvor han kom under omhyggelig pleje i sin redningsmands hus.

Den af Blicher i visen omtalte skibsdreng, der her nævnes som den eneste reddede foruden skipperen, er dog taget frit ud af digterens fantasi, men han er så rodfæstet i folks bevidsthed, at alle nævner ham, når der spørges om, hvem eller hvor mange den modige Søren Kanne reddede. Dog, derfor er den jyske landmands bedrift udført under betydelig livsfare ikke mindre beundringsværdig, og beretningen om denne redningsdåd har stadig holdt sig levende i den danske befolknings erindring.

Det var derfor også kun naturligt, at amtmanden i Randers indstillede Søren Mikkelsen Kanne til dekoration med medaljen for ædel dåd i forbindelse med en passende pengebelønning. Efter kollegiets undersøgelse af begivenheden og en herpå følgende indstilling bestemte kongen under 11. april 1835 efter en for datiden forbavsende hurtig ekspeditionstid på godt to måneder, at »boelmand Søren Mikkelsen Kanne af Fuglsang i Randers Amt tildeles medaljen for druknede redning med tilladelse til at bære samme i det for medaljen i anledning af søeslaget den 2. april 1801 bestemte bånd«, hvortil kom en gratifikation af 40 rdl. sedler.

Denne medalje skal endnu være i slægtens eje tillige med et mindebæger, som Kanne modtog 11. juni 1835 med følgende inskription:

»Fra Borgere og Borgerinder i Aarhus til Boelsmand Søren Kanne, den højmodige Frelser af et Menneskeliv«.

Begge dele har senest været udlånt til en juleudstilling på Djurslands Museum i 1938.

I sit arbejde med at samle oplysninger om Søren Kanne og hans bedrift kom Jeppe Aakjær også i forbindelse med skipperens søn, som levede i Grenaa, og herved kom det frem, at redningsforetagendet først blev gennemført kl. 3 om eftermiddagen, dagen efter strandingen; den arme skipper havde således stået i det havombruste vrage i over 15 timer på en kold årstid.

Marineforeningens Grenaa-afdeling har senere rejst en mindesten for denne redningsdåd, en søsten på ca. 3000 kg, på tilsvarende måde, som den lokale befolkning havde gjort det i 1912 på Gudminderup Lyng. Mindestenen for Søren Kannes bedrift blev afsløret på Helgolandsdagen den 9. maj 1926 i den da anlagte strandplantage syd for Grenaa havn i overværelse af ca. 1000 mennesker, heriblandt også fhv. brevsamler Hans Sejer Jensen, en søn af skipper Søren Jensen Jyde fra »Bente Marie«.

Det er dog ikke alene selve redningsforetagendet, der er blevet erindret ved en mindesten; også redningsmanden Søren Kanne har fået sin statue på torvet i Grenaa. Den er skabt af billedhuggeren Johannes Bjerg og blev afsløret den 30. juli 1949.

Om redningsmanden Søren Kanne, der var født i 1801, er til slut kun at fortælle, at han selv led druknedøden den 10. november 1860.

Trods det, at Blicher lader sin begivenhed ske om sommeren i stedet for på vinterhalvårets slutning, og at han lader de to matroser, hvoraf den ene som nævnt svømmede i land og den anden druknede, ude af betragtning til fordel for det mere dramatiske i den opdigtede skibsdrengs frelse, så lever hans digt fortsat i det danske folk, både i skrift og tale.

Uden at forklejne den velkendte jyske redningsmands beundringsværdige indsats er det interessant at belyse hans sjællandske kollega, Ole Petersens bedrift 50 år senere. Den foregik under nærmest samme forhold og med de samme helt enkelte hjælpemidler: Hestekraft og menneskehånd. Desværre kender kun alt for få noget til den sidstnævnte begivenhed, hvor ingen belønning ud over udelte agtelse og beundring fra den lokale befolknings side blev de raske redningsfolk til del.

Fra den nordvestsjællandske højbjerg, Lumbsaas, roden af den lange, smalle Sjællands Odde, har man glimrende udsigt - dels ud over Kattegat mod Nord, dels mod Syd over den store Sejerøbugt. I frisk vind fra vest ses heroppe fra en bred, skumfyldt bræmme ud for bugtens lange, flade sandstrand, og bølgerne kan her bryde nok så kraftigt og givetvis være farlige for mindre skibe, der kommer i havsnød her, hvor tre farlige sandrevler følger kystlinien ligesom langs den jyske vestkyst.

Inderst i den nordlige del af Sejerøbugten finder man ved Gudminderup Lyng i Højby sogn tæt ved stranden en beskeden mindesten af granit, hvori der er udhugget:

Minde om redningsdåden 10. juni 1885

- det er alt.

En nærmere forklaring herpå kræver et større efterforskningsarbejde, thi kun få på egnen ved i dag egentlig, hvad der hentydes til, skønt en for nylig udkommen fortræffelige rejsefører over Odsherred giver en kort forklaring om begivenheden. Dog, i det i øvrigt meget interessante egnmuseum i Stenstrup er der mulighed for en opklaring, idet der blandt andre lokalhistoriske dokumenter findes den originale strandingsprotokol sammen med avisudklip og notater, hvori begivenheden er optrykt og genfortalt, bl. a. i anledning af mindestenens rejsning i 1912 på foranledning af førstelærer Godsk.

Efter snart 100 års forløb vil en nærmere redegørelse, et sammendrag af sagens gamle akter være på sin plads, og i det efterfølgende vil begivenheden blive belyst nærmere; i første række på basis af »Protokol over Jagt

»Johanne Petronella«s Stranding udfør Gudminderup Lyng den 10. Juni 1885« – fire ark stærkt gammelt hvidt, nu dog af tiden gulnet, ulinieret skrivepapir i folioformat og sammendraget med tråd i et gammeldags, bitt konceptpapir-omslag; i dette hæfte er der yderligere indhæftet to bilag.

Af dette dokument – hastig nedskrevet med gammel-dags gotisk håndskrift af fuldmægtig Friis, der år 1885 den 10. juni i politimesterens fravær, kl. 2 eftm. havde indfundet sig på Gudminderup Lyngs forstrand, hvor der i henhold til strand- og sognefoged Rasmussens anmeldelse samme dags morgen var indstrandet en jagt – hvilken anmeldelse forelagdes.

I gammeldags lovsprog fortsættes:

»Tilstede ved Strandingsstedet var Gaardmand Ole Petersen af Gudminderup, der paa anfordring forklarede, at han kl. 6½ samme Morgen var blevet opmærksom paa, at et Skib styrede indefter og blev sat paa Grund ca. 2500 Alen fra Land paa en flad Sandbanke, der her strækker sig ca. 600 Alen ud i Havet. Vandstanden var 1 Alen over daglig Vande. Hele Natten og Morgenstunden havde der blæst orkanagtig Storm fra NNW, ret ind paa Kysten – det var umuligt for Skibet at klare Kysten, da det paa Grund af den kraftige Storm ikke kunne føre Sejl.«(?)

Her forekommer nu noget mystisk i beretningen, idet Ole Petersen derefter forklarer: »at det strandede Skib stod ind paa Kysten alene med Fokken (et forsejl) oppe« – han har netop oplyst, at skibet ikke kunne føre sejl. Da samme Ole Petersen nåede strandingsstedet, var skibet allerede grundstødt og havde lagt sig over på styrbords side med siden ret mod land, og to mand gav signal om hjælp.

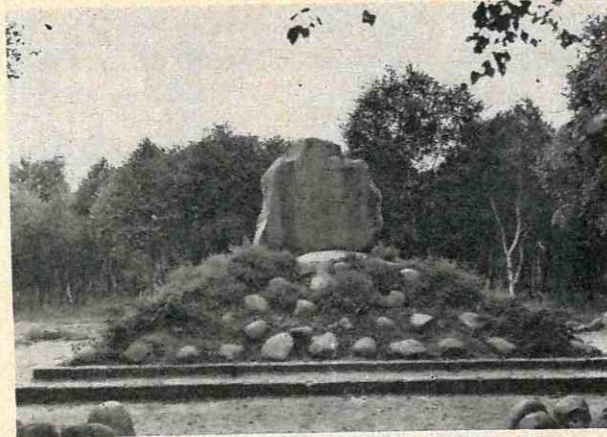
»Comparenten« – i dette tilfælde Ole Petersen – sendte bud efter to*) af sine hest(e) og gjorde signal til skibsbesætningen om at blive ombord (med hvad og hvorledes), medens styrtørerne uafsladelig væltede ind over det strandede skib.

Sammen med insidder Lauritz Larsen af Gudminderup og parcellist Peter Madsen af Stenstrup, der var kommet til, forsøgte Ole Petersen at vade ud til skibet – de var alle tre kraftige mænd. Under dette forsøg kom hesten(e) til, og Ole satte sig nu op på den ene af disse, men skønt hesten(e) på grund af det kraftige højvande måtte svømme største delen af vejen, var det ikke muligt at komme skibet nærmere end til ti favnes afstand. Dels væltede styrtørerne stadig ind over fartøjet, dels var en fra dækslasten løsnat bjælke, der flød i læ af jagten, en hindring.

*) I redaktør Toksvigs senere refererede, meget detaljerede beretning i *Holbæk Posten*, dateret 13. juni 1885, baseret på hans samtale med Ole Petersen på strandingsstedet den 10. juni om eftermiddagen, gives en fra strandingsprotokollen noget varierende beskrivelse af redningsforetagendets indledende forløb og herunder tillige en forklaring vedrørende de 2 heste:

Ole Petersen skal, inden de tre redningsmænd begyndte at vade ud mod det strandede skib, til en navngiven mand (Anders Larsen) have sagt: »Løb hjem efter én af mine heste« – Under den besværlige vadetur ud mod den oprørte sø kom Ole Petersen i tanke om, at det var nødvendigt at få hentet én hest til, og en ung mand blandt tilskuerne fik af Lauritz Larsen, der var vadet i land igen, ordre til hurtigst muligt at få fremskaffet yderligere en af Ole Petersens heste.

Da de to mænd havde stået i vandet i henvend en time, kom Lauritz Larsen ud til dem med den første hest, en 20 år gammel og halvmager, skimlet hoppe, der svømmede godt.

Marineforeningens mindesten for Søren Kanne ved Grenaa Strand. (Foto: Carl Stender).

Ole Petersen var dog alligevel kommet nær nok til, at han kunne gøre sig forståelig for jagtens mandskab. Han bad dem gøre en tilkastet ende fast i vantet, stikke den ud til ham og derpå trække ham ud til sig med dette tov.

Nogen misforståelse opstod dog her – måske på grund af sprogvanskeligheder eller besætningens udmattelse. I stedet for at gøre enden fast i vantet (rigningen), satte de den fast i skibsjollen, som de derefter steg ned i og satte fra borde, men i samme øjeblik gik en styrtør over jagten og fyldte jollen, der sank med de to skibbrudne. Ole Petersen søgte ganske vist at hale jollen ind til sig, men måtte slippe tovet, for at ikke han og hesten begge skulle blive trukket ned af båden, der blev drevet udefter af den fra land tilbageslåede sø.

Umiddelbart herefter kom jollen op med bunden i vejret, men begge søfolkene havde dog fat i den. Den ene slap nu sit tag i båden og svømmede ind mod den beredne redningsmand, der kom ham i møde og fik fat i hans ene hånd. Den skibbrudne selv fik tillige fat i hestens tøj, hvorved denne blev trukket lidt mere udefter, men redningsmanden var dog kommet så langt mod land, at både Lauritz Larsen, som holdt sig til en løsreven planke for lettere at kunne forcere søen, og Peter Madsen, der var nået ud til hesten, kunne komme ham til hjælp, og ved forenede anstrengelser lykkedes det dem at redde manden; den pågældende var i øvrigt så forkommen, at han måtte bringes til nærmeste hus, (Lauritz Larsens).

Da Ole Petersen fik fat i styrmanden, var den anden mand – skipperen – drevet godt 50 alen længere ud. Nu vendte jollen rundt og tog skipperen med sig; han må formentlig have mistet sit tag i båden og er druknet, for han blev ikke set siden, medens jollen senere drev i land uden spor af skipperen.

Nu anføres i strandingsprotokollen: »Saa fremstaar Lauritz Larsen og Peder Madsen, der begge forklarer i Overensstemmelse med Comparenten, Ole Petersen, hvis Forklaring blev oplæst i deres Nærværelse, de begge i et og alt tiltraadte.«

Protokollen oplyser endvidere, at det strandede skib var en jagt »Johanne Petronella« af Malmø, der var lastet med tømmer bestemt for møllebyggerarbejde på Nexelø. Den skønnedes at blive vrage. Stråkløven var alt drevet i land i flere stykker. Bjærgningen kunne ikke fortsættes på grund af vejrliget, men da vinden stod på

land, var der ikke fare for, at bjælkerne fra dækslasten, hvoraf godt 40 stk. allerede var drevet på land, skulle drive til søs igen.

Styrmanden, der var bragt i hus hos parcellist Ole Madsen på Gudminderup Lyng, var nu kommet så meget til kræfter, at han kunne afhøres, og heraf fremgik:

At jagten var hjemskreven i Malmø, hvor skipperen Carl Lundgren, der var familiefader, var hjemmehørende. Jagten ejedes af skibbygger Thulin, Stora Kvärnsgatan i Malmø, og ladningen tilhørte P. Stadle, ligeledes fra Malmø. Styrmanden, der var 23 år gammel, hed John Anderson, og han var også fra samme by. De var afgået fra denne den 9. juli og nåede Sejerøbugten om natten. På grund af stormen måtte de bjærge sejlene på nær fokken (?), for hvilken de styrede mod land ind i bugten, uden at det var dem muligt at klare grunden*) Da de om morgenen var kommet kysten så nær, at det var klart for dem, at de måtte strande, styrede de ret ind mod kysten og satte jagten på grund.

Om selve redningsforetagendet forklarede han i overensstemmelse med Ole Petersen, hvis afgivne forklaring han tiltrådte. I øvrigt kendte han intet til fragten, til førerens papirer eller overhovedet noget nærmere til jagten. Det var hans første rejse med den. Navnlig vidste han ikke, om skibet var nyt eller gammelt, eller om det og ladningen var assurerede. Han formodede, at jagten havde fået en læk**), da den var fyldt med vand, inden den blev forladt. I øvrigt mente han ikke at kunne tage nogen som helst bestemmelse på skipperens eller ejerens vegne.

Ved en senere fornyet afhøring, gentog han, at han ikke så sig i stand til at træffe nogen bestemmelse med hensyn til det strandede skib. Han ønskede kun at rejse hjem snarest mulig, idet han håbede at kunne medgives de til rejsen nødvendige penge, ligesom han håbede, at hans klædningsstykker kunne bjærges.

»Ihvorvel« – som det derpå så smukt hedder i protokollen – »at Stormen Kl. 5 Emd. var aftaget«, var der dog på det tidspunkt ingen mulighed for bjærgning af det forliste skibs last. Man var dog besluttet på at gå i gang med hermed under ledelse af strandfoged Rasmussen, så snart vejret bedredes. Som bjærgere antoges ti mand fra nærmeste omegn med gårdejer Ole Petersen som forbjærger – alt dog med forbehold af de bestemmelser, som ladningsejeren og skibets ejer måtte træffe.

Bjærgningen af de faste dele af skibsinventaret skulle dog opsættes, til der var afholdt synsforretning over vrage og »derefter under Forventning af Amtets Sanktion og imod en af Amtet nærmere fastsat Bjærgeløn«.

Strandfoged Rasmussen forklarede derefter til protokollen, at han efter modtagelsen af meldingen om stran-

*) Der synes også her at være nogen uoverensstemmelse mellem strandingsprotokollen og redaktør Toksvigs beretning: Strandingsprotokollen siger afgang fra Malmø den 9. og strandet den 10. om morgenen, medens Toksvig oplyser, at jagten afgik fra Malmø mandag morgen. Tirsdag aften tordnede den grundene ud for Ordrup Næs, men kom fri ved egen hjælp og førtes derpå af strøm og vind ind i Sejerø Bugt, hvor den strandede onsdag morgen den 10. juni 1885.

**) Ved grundstødningen på Ordrup Næs-grundene kan jagten muligvis have fået en mindre lækage, som i forbindelse med den endelige stranding fyldte skibet med vand. Toksvig observerede nemlig »et Brød, der bar tydelige Spor af at have ligget i længere Tid i Vand, og som laa agterude ved Siden af en gammel Raaber«. Der må således antagelig have været vand i skibet, inden det strandede ved Gudminderup.

dingen straks havde begivet sig til stranden og her sat vagt ved skibet og det ilanddrevne tømmer fra dækslasten. Endelig fik bjærgningsmandskabet udleveret et eks-emplar af strandingsforordningen og blev ligeledes antaget til skiftevis at holde vagt ved skib og last efter amtets nærmere bestemmelse.

Op så slutter protokollatet med den lakoniske bemærkning:

»Der blev paany anstillet Undersøgelse efter den druknede Skipper, men al Søgning var forgjæves –«.

De to i protokollen indhæftede bilag er følgende:

1. En i Nykøbing Sjæll. af svensk vicekonsul C. Nielsen og købmand C. Petersen af Svinninge udfærdiget erklæring som befuldmægtigede for henholdsvis ejeren af den strandede jagt »Johanne Petronella« af Malmø som for ejeren af ladningen i bemeldte jagt, med anmodning om frafald af øvrighedens fortsatte medvirken ved ovennævnte strandingsbehandling, idet de indestår for de ved den påbegyndte strandingsbehandling påløbne omkostninger, lyder:

»Iøvrigt meddeler jeg, Petersen, at jeg har sluttet Akkord med Bjærgerne angaaende Bjærgning af Lasten, hvorfor jeg betaler Bjærgerne en Sum af 200 Kr., og at jeg ligeledes er villig til at deltage i Hjemsendelsen af den ved Strandingen reddede Mand om fornødent maatte forlanges. Det er en Selvfølge, at vi afholder Toldafgifter af Skib og Ladning.«

2. En af strand- og sognefoged Rasmussen den 10. juni 1885 i Højby udfærdiget rapport til Dragsholm Birk's kontor vedrørende strandingstilfældet med anmodning om, at Birkkontoret foranlediger den fornødne anmeldelse til toldvæsenet.

Endelig et notat:

»Aar 1885, den 13. Juni fremlagdes til Strandingsprotokollen en for Ejeren af det strandede Skib og Ladning indkommen Begæring af D.D., hvorved de frafalder Øvrighedens fortsatte Behandling og indestaar for paaløbne Omkostninger. Det konstateredes, at der var fremkommet Oplysninger om, at hverken Skib eller Ladning var assureret.«

Denne sidste erklæring er formentlig grunden til, at der intet er at finde om dette strandingstilfælde i Dragsholm Birks og Holbæk Amts arkivalier i Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Heller ikke i den ved Det danske Redningsvæsen siden midten af forrige århundrede førte protokol over strandingstilfælde ved de danske kyster er der noget at finde om Gudminderup-strandingen. Dengang var der ikke som nu en redningsstation i nærheden (Odden havn), hvorfor sådanne oplysninger skulle tilgå redningsvæsenet fra politimyndighederne, i dette tilfælde Dragsholm Birk.

Ganske naturligt satte denne sjældne begivenhed sine i bevægelse, og dette spores tydeligt i samtidens lokale presse.

I *Holbæk Posten* refereres strandingen som tidligere anført kort efter af lokalredaktøren – Toksvig – i Nykøbing Sjælland, som samme formiddag tilfældigt hørte herom fra en besøgende på kontoret, uden at denne dog kendte nærmere til enkelthederne, men dog oplyste, at besætningen ikke var reddet, og det ville have sin vanskelighed hermed, da der næppe på den del af kysten fandtes både, der var egnede hertil.

Som den gode journalist, Toksvig var, tingede han sig lejlighedsvis befordring til Gudminderup og nåede ud til Ole Petersens gård, men her var »manden ikke hjemme«. Sønnen kørte imidlertid redaktøren til strandingsstedet, hvor man nu var i gang med at bjerge lasten i land, medens en mand vadede rundt langs strandkanten og søgte efter den druknede skipper.

Jagten lå nu ca. 300 alen ude, og Toksvig kom ombord og hørte beretningen af Ole Petersens og de andres egne munde. Han så også, at kahytten og lastrummet var fyldt med vand, ligesom han bemærkede sig en gammel råber, hvis irrede sider vidnede om lang og tro tjeneste. Skuden havde da allerede boret sig ned i sandet.

I sin artikel (af 13. juni) anfører han, at Ole Petersen og Peder Madsen havde stået en god time på revlen, før Lauritz Larsen kom ud til dem med hesten, en 20 år gammel, blakket hoppe, der svømmede godt.

Dette referat beskriver også mere detaljeret, hvorledes Ole Petersen havde tovet fra jollen over skulderen, medens han drev hoppen ind mod de to mænd på revlen. Søen rev dog tovet fra ham, og jollen med de to skibbrudne førtes nordover af strømmen, men Ole Petersen vendte hesten og arbejdede sig ud efter den. Ca. 10 favne fra skibet slap styrmanden sit tag i jollen og svømmede over mod rytteren, greb fat i dennes ene ben med én hånd, medens han med den anden fik fat i tøjrpælen – samtidig med at Ole Petersen fik fat i hans tøj. Hesten blev atter vendt, og den betrængte sømand blev ført hen til Peder Madsen og Lauritz Larsen, der bragte ham velbeholden i land. Ole Petersen red nu udefter igen for at redde den anden mand, men det lykkedes ikke. Han selv og hoppen var begge stærkt udmattede, hesten var knapt i stand til at svømme længere. Sømanden var også ført mere udefter, og da det nu stod klart for gårdmanden, at videre redningsforsøg var umulig, vendte han om og svømmede og red ind mod revlen, hvorfra han sammen med Lauritz Larsen og Peder Madsen nåede land i stærkt forkommen tilstand.

Der var, som tidligere anført, sendt bud efter to heste, men en af de tilstedeværende på stranden havde taget den ene for med den at hente en båd, der lå længere borte. Han nåede dog ikke frem med den, før det her skildrede havde fundet sted. Ole Petersen fastholdt dog senere, at havde han haft begge heste, havde der måske været en mulighed for også at hente den druknede skipper i land.

Redaktør Toksvig slutter sit lange referat med følgende:

»En af dem, der var Vidne til hans Daad, sagde: Ikke een af hundrede vilde have gjort det, Ole Peter-

sen gjorde; det saa farligt ud, da han red ud i Vandet, for undertiden saa man intet andet af Hesten end Hovedet. Jeg kan forstaa, der har været Varme og Inderlighed i de Ord, hvormed Ole Petersen blev modtaget af sin Hustru, da han kom hjem til hende om Aftenen: 'Gud velsigne dig, Ole', sagde hun, 'du har gjort en god Gjerning i dag'.«

Såvidt »Holbæk-Posten« for 13. juni 1885, der andet steds oplyser, »at den Mand, der fandt Døden i Havet efter Sigende desværre efterlader sig Kone og Barn«.

Og så er der egentlig ikke mere at berette om denne stranding. Bjergningen af skibet er formentlig gået sin normale gang, som anført for privat regning. Der er intet at finde herom i Dragsholm Birk's retsprotokoller.

Mindet om begivenheden har dog stadig levet blandt egnens befolkning. Tre af dens gode mænd: Førstelærer *Godsk*, pastor *Herskind* fra Lumsaas samt den blinde museumsbestyrer *Lauritz Jensen* fra Stenstrup, satte sig i spidsen for arbejdet med at rejse en mindesten ud for strandingsstedet. Den 14. juni 1912 – det har ikke været muligt at finde ud af, hvorfor man netop valgte denne dag, ganske uden relation til begivenhedens år og dato – afholdtes en mindefest på stedet, hvori deltog ca. 200 personer. Den 3½ alen høje granitsten blev overdraget til Historisk Samfund i Højby, og pastor *Herskind* skildrede i sin afsløringstale hele redningshistorien og fremhævede de tre mænds modige og snarådige indsats – det mentes, at i hvert fald to af dem havde fået mén af den livsfarlige tur. Hovedpersonen, Ole Petersen, var afgået ved døden kort før mindstens afsløring, og det nævnes, »at han før sin Død blev hædret med Betegnelsen Dannebrogsmænd« (?)*)

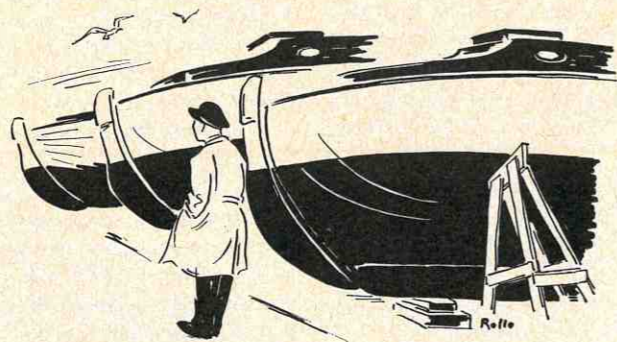
Endelig vides på egnen, at en mand fra Lumsaas skal have ristet Ole Petersen følgende minderune:

*Den Bondemand svømmed' sin Hest fra Land,
red ud i den oprørte Sø
og frelste fra Dybet en skibbruden Mand.
Gud lader hans Daad sætte Frø.*

*) Ordenskapitlets sekretariat har på forespørgsel oplyst, at det ikke ses, at en sådan udnævnelse har fundet sted.

Det nævnes også på egnen, at alle tre mænd var indstillet til Redningsmedaljen (Medaljen for druknedes redning). Den mere velstående gårdmand Ole Petersen skulle have modtaget en sådan, medens de to andre, der sad i mindre gode økonomiske kår, i stedet for valgte at modtage en kontant belønning på to speciedaler.

Heller ikke herom har noget kunnet opspores i officielle kilder, men påstanden svækkes alene derigennem, at det i 1885 var 10 år siden kronemøntens indførelse i Danmark – og to speciedaler (fire kroner) var da også en ussel belønning, selv om penge dengang havde større værdi.

Maleri af Fr. Landt

Digt af Knud II Poulsen

Briggen »Tjalfe« og »Hans Egede«.
LÆNGSEL

Derhjemme i Danmark står bøgen i knop
snart tænder kastanjen sin kærte –
herude på havet slår bølgerne op
og kryster os til deres hjerte.

Derhjemme i Danmark på vårgønne eng,
bli'r kvæget snart tøjret i græsset –
herude på havet slår stormen sin streng,
og skæbnen har dødsleen hvæstet.

Derhjemme i Danmark i forårets tegn
man vågner af vinterens slummer –
herude på havet i ruskvejr og regn
her ved vi, hvad foråret rummer.

Derhjemme i Danmark, der længes man nu
mod sommer med blomster og fugle –
herude på havet her rinder i hu
de tanker, vi helst ville skjule.

Derhjemme i Danmark snart solsortens fløjt
vil hilse småblomster i trængsel –
herude på havet kun saltvandets sprøjt
skal nære vor hjemvé og længsel.

Derhjemme i Danmark skal høres min røst
helt ud i den fjerneste hytte:
vor skæbne er hård og vor eneste trøst
er den – at vi aldrig vil bytte.

7 Solnedgange

Tekst og tegninger: Th. Langelund

det skidt itu. Faldt helt fra hinanden og ud af rammen, og bagklædningen faldt på gulvet.

Opgivende overvejede jeg et øjeblik alvorligt, om det var bedre værd end at smide i skraldespanden, men idet bagklædningen ramte gulvet, flagrede fire sedler ud. Fire pengesedler, forstår du det, fire plovmand!

Det forstod jeg godt, men Maleren syntes, han burde forklare det nærmere: – De havde siddet i spænd mellem de to stykker pap, det billedet var malet på og så bagklædningen.

– Javel, nikkede jeg.

– Men forstår du også, at jeg havde hjertet i halsen og vand i øjnene, da jeg ilede hen for at banke marskandiseren op, og at jeg var helt ligeglad med hans ukristelige banden over at blive forstyrret midt i sin nattesøvn?

Igen nikkede jeg, og Maleren så længe på mig, inden han fortsatte: – Så forstår du måske også, at jeg lod ham bande færdig, før jeg forelagde ham mit ærinde og ganske langsomt forklarede ham, at jeg absolut måtte have de seks solnedgange igen, som jeg havde solgt ham?

– Ja.

– Marskandiseren stod og gloede, som en kat i torden, så sagde han endelig: – Men jeg har ikke Deres dumme skilderier mere.

– Solgt dem? spurgte jeg med kulderislen ned ad ryggen.

– Ja.

– Til hvem?

– Seks forskellige kunder.

– Giv mig lige adresserne, bad jeg.

Han lurede på mig: – Hvad vil De give for dem?

– En tier.

– Stykket?

– All right.

Han blev stående i døren med selerne hængende ned på hælene og så efter mig, da jeg gik med hans papirlap. Et eller andet syntes at volde ham hovedbrud, men jeg så mig ikke tilbage.

– – –

Da det første dagslys sivede frem, var jeg på vej på ad havegangen i sommerhuskolonien, og uden besvær fandt jeg det lille blokhus med grønt paptag og det rigtige numer på. Et forkrøblet juletræ voksede midt i plænen, men ingen svarede, da jeg dundrede på døren, og det undrede mig, for den stod åben. Og gennem døråbningen kunne jeg se onkels billede hænge inde på væggen over sovesofaen.

Maleren fortæller:

– Har jeg nogen sinde fortalt dig om de syv solnedgange? spurgte Maleren og så ud over bådepladsen, hvor bådene stod sølvtunge under deres stive vinterpresninger og, ligesom vi, ventede på mildning i luften.

Jeg rystede på hovedet, og Maleren fortsatte: – Syv helt ens solnedgange, malede efter et og samme postkort, og det var netop det, der var den gamles stolthed, at de var så helt ens, at ingen kunne se forskel på dem.

– Hm, sagde jeg.

Vi sad i klubhuset, Maleren og jeg, for vejret så pænest ud inde fra et opvarmet lokale. Med enkelte solstrejf og kredsende måger, men det var frysende koldt, så koldt, at man kun havde lyst til at drikke noget varmt, og nu sad maleren altså der og spurgte, om jeg nogen sinde havde set syv helt ens solnedgange.

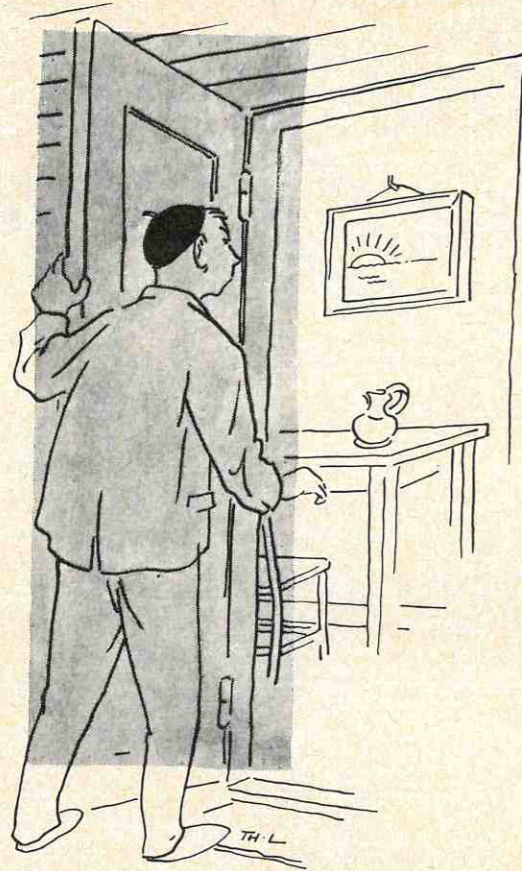
Det havde jeg ikke.

– Men jeg har, ivrede Maleren og drejede hovedet om mod mig: – Jeg har ejet sådan syv engang.

– Nå?

– Ja. Jeg havde arvet dem efter en kær gammel onkel, som selv havde malet dem, og i øvrigt tit fortalt mig, at de var penge værd. Men jeg troede ham ikke. Derfor solgte jeg også straks de seks til en marskandiser, som påstod, han nærmest gjorde mig en tjeneste ved at skille mig af med dem. For en tier stykket. Den syvende og sidste hængte jeg op hjemme hos mig selv, men en aften faldt den ned bag sofaen, ganske simpelt fordi snoren knækkede.

Jeg fiskede skilderiet op og satte en ny snor i, men medens jeg stod og arbejdede med det på bordet, gik

Gennem dørråbningen kunne jeg se onkels billede hænge på væggen.

Jeg gik en tur rundt om huset og kaldte forsigtigt på ejeren, og så stod jeg igen ved den åbne dør og så ind på onkels billede. Uden at det tog længere tid, end det lige behøvede, listede jeg ind, skar bagklædningen fri og fiskede de fire sedler ud, og så stod jeg igen udenfor. Måske kom billedet til at hænge en smule skævt, men det skyldtes travlhed og en smule nervøsitet, ikke andet, for jeg ville jo gerne spare den forklaring, jeg havde haft parat, hvis ejermænd uventet var dukket op og havde givet sig til at stille spørgsmål.

Jeg så onkels billede med det samme, så snart jeg trådte ind ad døren i den lille havnekiosk, og medens jeg satte den unge pige bag disken i gang med at ekspedere mig en pakke cigaretter, fortalte jeg hende, at det var et pænt billede, hun havde hængende.

Det vidste hun godt og forklarede mig, at det forestillede en solnedgang over havet.

Jeg sagde, at det kunne man se, og spurgte hende så, om hun ville sælge det.

Men det ville hun ikke, tværtimod. Hun sagde, hun var interesseret i et mage til – til den anden endevæg i forretningen.

Jeg sagde, at jeg måske kunne skaffe hende et, hvis jeg måtte tage det, hun havde, ned og se rigtigt på det.

Det måtte jeg gerne.

Så kom et par fiskere ind og fyldte hele rummet med store armbevægelser og højrøstet tale, og medens pigen fnisende solgte dem en rulle skrå, og hvad de ellers troede, de ikke kunne leve uden, anede ingen af de tre

henne ved disken, hvad min lommekniv foretog sig med pigens solnedgang. Hun konstaterede blot, at hendes billede hang på væggen, da jeg gik ud ad døren, og mindede mig med et smil om mit løfte.

Kunstmaleren boede, som en kunstmaler må bo. Med vid udsigt fra sine store vinduer og et rod af tuber og pensler, og han blev fyr og flamme, da jeg sagde, jeg kom for at købe et billede af ham.

– Nærmest noget i retning af en solnedgang, forklarede jeg.

– Er De oldnordisk? spurgte han. Sådant maler man slet ikke mere.

– Jeg har altid holdt af solnedgange.

– Men vel ikke af den slags, man kan købe hos enhver marskandiser?

Det troede jeg nok.

Han gav sig til at slæbe billeder frem, men jeg rystede på hovedet, og til sidst tog han onkels solnedgang, lagde den i hænderne på mig og spurgte med mord i øjnene:

– Er det den slags, De er ude efter?

Jeg nikkede tavs.

– Hold da helt kæft, mand, kan De ikke se, det ligner et spejlæg på en rusten stegepande?

– Jo, sagde jeg.

– Og for øvrigt er det slet ikke til salg. Jeg har det kun stående til sammenligning for at lære folk at se forskel på god, ægte, alvorlig kunst og så fidusmaleri.

Jeg syntes, det var pænt, og det fik ham til at springe en meter op fra gulvet og jamre: – Så er verden da virkelig fuld af idioter og tåber, af bælgøjede kvajpander, som ikke er i stand til at fatte noget som helst, kan De da ikke se, mand ... må jeg ikke prøve på at forklare for Dem ...

– Nej, afbrød jeg ham, og lod som om jeg var stødt over, at han ikke ville sælge mig det eneste billede, jeg brød mig om. Jeg gik hen mod døren, men kunstmaleren stoppede mig: – Tag det. Tag det for en hundredlap.

Hun ville ikke sælge ... tværtimod.

Men gem det under frakken og løb hele vejen hjem. Lad for himlens skyld ingen se, De kommer ud her fra med rædslen og røb for alt i verden ikke for et eneste menneske, at De har købt det af mig.

Fabiansen var pensioneret skibsfører. Han havde sejlet på de syv have, og for ligesom at bevare duften af hav og skib i næseborene, havde han startet en lille skibsprovianteringshandel i nærheden af havnen, da han gik i land og lagde op.

Jeg gik ind til ham – lod ham prøve en gul oliefrakke på mig og lod så forsigtigt sive ud, at jeg var amatørsmåmand og fuskede lidt med maleriet. Især kunne jeg godt lide at male solnedgange – især over havet.

– Så skal jeg vise Dem et billede, jeg har, ivrede han. En solnedgang over Kinasøen.

Han forsvandt ind bag ved og stod et øjeblik efter i døren med onkels billede mellem hænderne. Der var triumf i hans stemme, da han forklarede mig, at det var kunst.

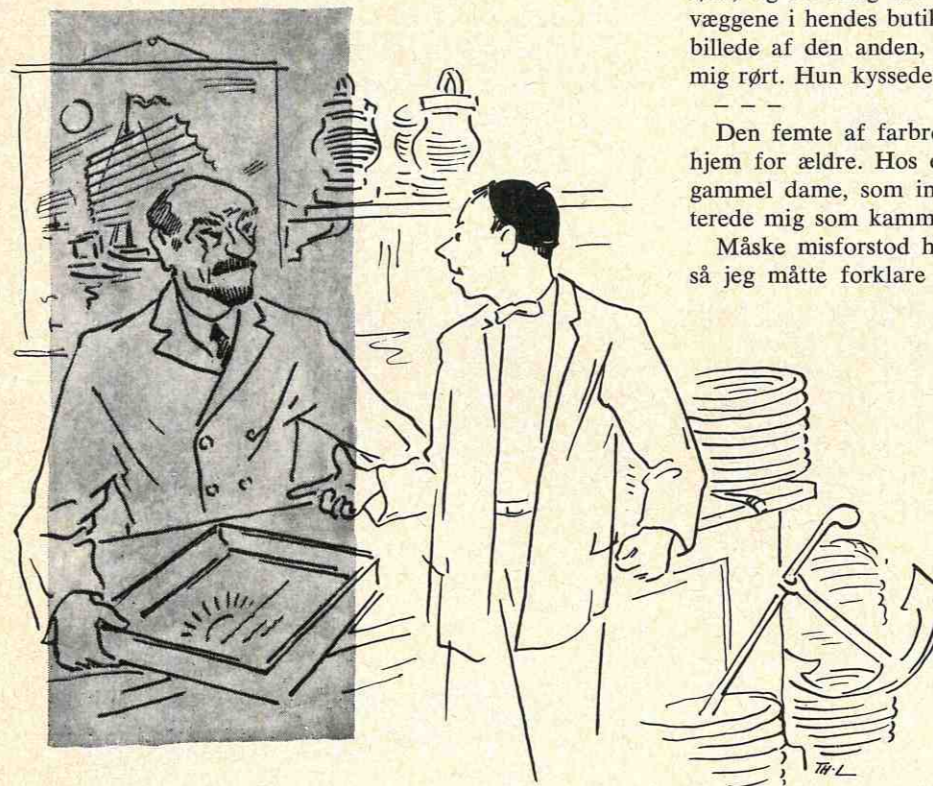
Jeg nikkede anerkendende og sukkede, at det sikkert havde været dyrt.

– Dyrt? råbte han. Det er slet ikke til at købe for penge.

– Hvem har malet det? spurgte jeg for at holde samtalen i gang.

– En indoneser, en født kunstner, en der har vidst noget om farver, et naturtalent. Og så må De jo ikke glemme, at billedet for mig rummer minder fra min stormende ungdom, da jeg lå og sejlede vandet tyndt i farvandene derude i Østen.

Det glemte jeg heller ikke og sukkede igen, da han sagde, at det var et billede, han meget nødtigt skilte sig

Han sagde, det var et billede, han meget nødtigt ville skille sig af med.

Kan De ikke se, det ligner et spejlæg på en rusten stegepande?

af med. I hvert fald da ikke en øre under to tusinde kroner.

– Det er det også værd, sagde jeg med overbevisning.

Jeg fik lov at tage billedet hen i lyset for rigtigt at se på det, jeg åbnede døren og gik halvt uden for med det, og uden for havde jeg det billede stående, jeg lige havde købt af kunstmaleren. Bagklædningen sad lidt løs, men det tænkte ingen over, Fabiansen gjorde det i hvert fald ikke, da han troede, jeg rakte ham hans billede tilbage og hovedrystende forklarede ham, at det vist alligevel ikke var de to tusinde kroner værd ...

Pigen i havnekiosken lånte mig en hammer og et søm, og så hang der en solnedgang på hver af endevæggene i hendes butik. Den ene syntes at være et spejl-billede af den anden, og pigen var lykkelig og takkede mig rørt. Hun kyssede på fingeren efter mig, da jeg gik.

Den femte af farbrors solnedgange befandt sig på et hjem for ældre. Hos en enlig dame. For øvrigt en fin, gammel dame, som inviterede på kaffe, da jeg præsenterede mig som kammerjæger.

Måske misforstod hun udtrykket til at begynde med, så jeg måtte forklare hende nærmere, hvad ordet stod

for i moderne sprogbrug, men det forandrede intet i hendes måde at være på. Det var først, da jeg sagde, jeg skulle se på det nye skilderi, hun havde købt, at hun blev lidt forskrækket: – Gud, kan der være utøj i det?

– Det tror jeg ikke, der er, men for en sikkerheds skyld er det vel rart nok for Dem at få det undersøgt. Det ville da være ærgerligt, om sådant skulle brede sig i alle de smukke ting, De i øvrigt har i Deres hyggelige stue.

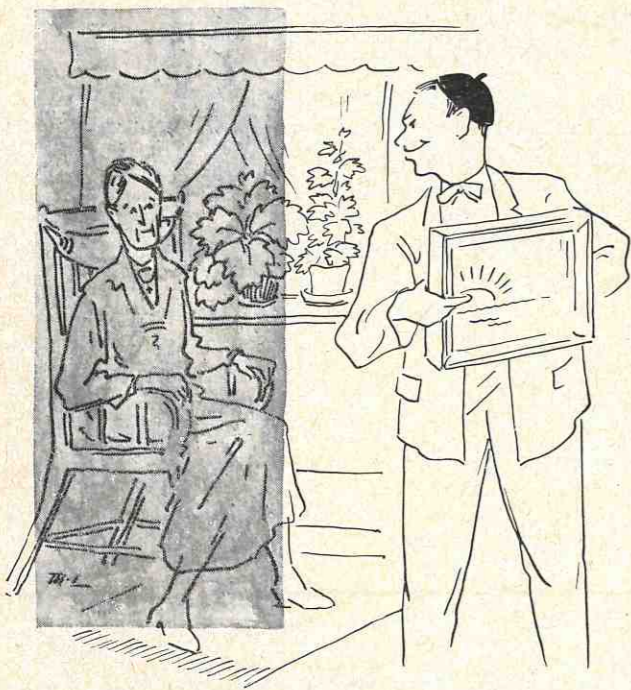
Henne ved vinduet gjorde min lommekniv det, jeg ventede mig af den, og da jeg hængte den gamle dames billede på plads, kunne jeg med garanti forsikre hende for, at der intet var i hendes billede, ikke det aller-mindste. Der havde været noget, men det havde jeg fjernet.

Hun smilede elskeligt og takkede mig varmt, og jeg sagde selv tak. Bagklædningen sad lidt løst, men den skulle hun nok få en bekendt til at sætte ordentlig fast med en smule klæbebånd, sagde hun. Jeg ville gerne have ordnet det for hende, men jeg turde ikke give mig tid til det.

— — —

Det sidste billede var havnet hos en vognmand, som af og til kørte for marskandiseren. Han havde vist fået noget til middag, han ikke kunne lide og så ud, som havde han mest lyst til at smække døren i på næsen af mig, så jeg måtte til at fortælle ham den rørende historie om billedet, der var malet af en kær, afdød slægtning, at det havde affektionsværdi for mig og kun ved en fejltagelse var kommet marskandiseren i hænde.

– Ah, De kommer for at købe det? spurgte han med løftede øjenbryn.

Jeg måtte forklare hende nærmere, hvad ordet stod for i moderne sprogbrug.

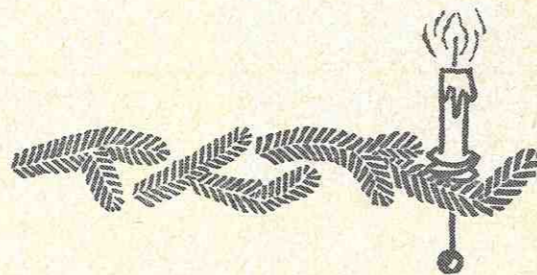
Han hentede billedet, og jeg slap sedlen.

- Ja, hvis vi ellers kan blive enige.
- Hvad vil De give for det?
- Det samme, De selv har givet.
- Jeg har givet hundrede kroner.
- All right.
- Slip sedlen, så henter jeg billedet.
- Hent billedet, så slipper jeg sedlen.

Han fikserede mig skarpt, troede vel, at han så meget snedig ud, men jeg lod som ingenting, selv om jeg vidste, han aldrig havde givet det for billedet, som han påstod. Vi byttede lige over. Han stak sedlen i lommen, og jeg tog billedet under armen.

— — —

Hjemme hængte jeg det op ved siden af det, jeg havde i forvejen. Jeg kunne måske have solgt det til marskandiseren for en tier, men det ville jeg ikke, jeg ville beholde det. For onkel havde jo haft ret, hans billeder havde været mange penge værd, men det anede jo ingen andre end han selv – og så jeg.

Løven er løs!

Af Court Haurvig. – Ill. af Osc. Knudsen.

Kaptajnen og førstestyrmand stod på broen, da jeg kom derop. Skibet duvede ganske lidt, og horisonten var diset og regnfuld: Gråt i gråt.

– Hvordan går det med rovdirene? spurgte førstestyrmand. Han hørte til den høje, kraftige type, og hans øjne var ærlige og intelligente.

Jeg gav mig god tid til at tage læderhandskerne af og tænde mig en cigaret, før jeg svarede ham:

– Meget godt. De er en smule urolige på grund af vejret, men det må heller ikke være sjovt for dem at komme ud på sådan en sejltur, efter at de har opholdt sig i junglen hele deres liv.

Kaptajn Jørgen Hansen, en lille alvorlig mand, næsten lige så bred som han var høj, mønstrede mig skarpt.

– Synes De også, at det er noget pjat, at jeg tog dem med, andenstyrmand?

– Nåh! Jeg inhalerede dybt på cigaretten – ingen af os er jo dyrepassere i den forstand, men vi klarer dem nok til Antwerpen!

– Det mener førstestyrmand ikke! Kaptajnen kneb øjnene sammen. – Han vil ikke tage noget som helst ansvar for denne del af fragten!

– Sådant to unge hanløver er ikke til at spøge med, sagde førstestyrmand – og jeg har en dum fornemmelse af, at der vil ske et eller andet – jeg ved ikke hvad!

Kaptajnen gryntede.

– De er overtroisk, sagde han. Så gik han hen og kikkede i radaren. – Det er ved at blive tåget, sagde han. Det forekom mig, at han, af en eller anden grund, ville væk fra emnet. Jeg tog mine handsker og gik over mod døren til bestiklukafet.

– Jeg går ned og hviler mig, jeg skal jo tørne til om tre timer!

Førstestyrmand nikkede. Kaptajnen svarede ikke.

Nede i kammeret trak jeg mine sko af og lagde mig på sofaen. Det kunne næsten ikke betale sig at gå helt til køjs. Uden for var det begyndt at blive mørkt, og jeg tænkte på Antwerpen, hvor vi forventede at være om tolv døgn. Antwerpen, hvor Yvonne ventede mig!

Brevet lå på bordet. Jeg tændte en ny cigaret og greb det. Mens jeg foldede det ud, tænkte jeg på, om de derhjemme – dem, man holder af – egentlig ved, hvor meget et brev betyder for sømanden.

Kære Peter!

Så kan jeg begynde at tælle dagene, til vi igen mødes. Hvis du vidste, hvor jeg længes efter det øjeblik. Alt er i orden til vielsen, den kan finde sted næsten lige efter, at I er kommet ind. Jeg glæder mig også til, at du skal holde op med at sejle og i stedet have det job i København. Tænk dig, Peter,

et lille hjem og os to – til at begynde med. Jeg kan næsten ikke fatte at skulle være sammen med dig hver dag – hvis du vidste, hvor jeg glæder mig...

Jeg indstillede læsningen og stirrede ud i kammerets halvmørke. Skibet slingrede lidt mere nu, og fra rovdireburene på bådedeck kunne jeg høre nogle voldsomme brøl. Uvist hvorfor begyndte en mærkelig uro at snige sig ind over mig. Men straks efter smilede jeg ad den mærkelige fornemmelse. Hvad skulle der kunne ske, bare fordi vi havde taget et par unge løver med fra Congo?

I det samme blev der banket på døren. Uden at afvente noget svar blev den åbnet, og trediestyrmand kom ind. Vi kaldte ham populært Sam om bord, en høj, opløben fyr, hvis navn var Samuel Nielsen.

– Undskyld, at jeg forstyrrer, Peter, sagde han – men rovdirene er ikke til at styre. Det blæser op, og førstestyrmand er en smule urolig. Du er jo den eneste, der har lidt forstand på dyr, er du ked af at se på dem?

– Jeg skal jo snart på vagt, sagde jeg gnavent, mens jeg rejste mig op.

– Det var også dumt af skipper at tage dem med uden at sikre sig en ordentlig dyrepasser! Trediestyrmand gik foran ud gennem døren.

De to tremmebure med løverne var anbragt oppe på bådedeck. Det var solide kasser, der kunne stå for meget, og alligevel havde jeg en fornemmelse af, at de ikke var helt så solide, som jeg kunne ønske. Et stykke fra tremmeburene stod to matroser. Løverne rørte sig uroligt på den lille plads, der var levnet dem, mens de udstødte høje brøl.

– Hvordan var vejrmeldingen? spurgte jeg.

Trediestyrmand så bekymret på mig.

– Ret ustadigt med mulighed for storm!

Kaptajnen kom ned fra broen. Hans ansigt var mørkt.

– Tror De, at kasserne er surret godt nok, andenstyrmand – vi får muligvis uvejr?

Jeg kikkede trosserne, der bandt kasserne, efter og følte mig som en smule af dagens mand. Det var ikke hver dag, kaptajnen spurgte mig til råds.

– Jo, sagde jeg – de skal nok holde!

Kaptajnen lo, men hans latter forekom mig anstrengt.

– Dyrene skulle jo nødt slippe ud –!

Han vendte sig om og gik ind til sig selv. Jeg gik helt hen til burene og begyndte at tale dæmpet og beroligende til de to unge løver. Deres legemer var spændstige og fyldt med muskler. Ingen af dem skænkede mig et blik; de fortsatte deres urolige bevægelser.

Da jeg gik på broen klokken tolv, slukkede jeg den projektør, der oplyste rovdireburene. Blæsten var taget til i styrke og havde næsten udviklet sig til storm. Skibet huggede hårdt i søen, men det var et held, at vi havde vinden forind. Kom den fra siden, ville vi blive nødsaget til at ændre kurs.

Rutinemæssigt aflæste jeg kursen og vekslede et par små bemærkninger med førstestyrmand, før han gik ned. Udkikken, matros Vammen, kom op. Ved ét-tiden gik jeg ned og så til rovdirene. De var stadig lige urolige og udstødte dybe brøl, da jeg tændte projektorerne. Jeg slukkede hurtigt lyset igen.

Ved to-tiden havde vi vindstyrke 9, og klokken tre var den oppe på 10½. Barometeret var fortsat faldende, og da „Gnisten“ tog vejrmeldingen klokken tre, kunne vi se, at skibet var på vej lige ind i et stormcenter. Det var blevet vanskeligt at holde sig fast; skibet duvede så voldsomt frem og tilbage, at man hele tiden måtte have fat i et eller andet. Da jeg var nede for at se til rovdirene lidt over tre, kunne jeg høre kasseroller og pander køre omkring i kabysen. Tilbage på broen gav jeg Vammen ordre til at purre kokken ud, så der kunne blive orden i sagerne i den gastronomiske afdeling. Vammen skyndte sig ned. Jeg stillede mig op ved kompasset og kikkede ud i dissen, mens jeg forsøgte at tænke på Yvonne og den fremtid, der ventede os hjemme i Danmark. Men alligevel kredsede mine tanker hele tiden om løverne.

Vammen var ligbleg, da han kom farende op ad lejderen.

– Andenstyrmand, det ene rovdirebur har revet sig løs og farer frem og tilbage nede på bådédækket! Hvis det bliver sådan ved bliver det smadret, og løven slipper ud!

Jeg skyndte mig ud på brovingen og fløjtede efter frivagten. Vinden bar agterud, og han var der på et øjeblik. En lille, sat letmatros fra Marstal.

– Vi skal have rovdireburene surret, sagde jeg – det ene har revet sig løs. Du holder udkik, Jensen, og slår alarm, hvis et eller andet skib skulle vise sig. Vammen og jeg går ned på bådédækket!

Jeg sprang ned ad lejderen med Vammen efter mig. Men vi nåede kun halvvejs ned, så stoppede jeg brat. Gennem mørket kunne jeg skimte en lang, slank skikkelse og et par lysende øjne nede på bådédækket. Ganske langsomt begyndte jeg at bakke og skubbede samtidig Vammen tilbage.

– Den ene løve er løs, sagde jeg. Vi skyndte os ind på broen og lukkede døren. Så greb jeg råbereren ned til kaptajnen. Han vågnede på et øjeblik.

– Den ene løve er løs, brølede jeg – og den er vist helt vild. De må komme herop med det samme!

Kaptajnen havde kun taget en slåbrok over sin pyjamas, og han havde en sværkalibret riffel i hånden. Sveden perlede på hans ansigt.

– Det er frygteligt, sagde han – vi må advare alle om bord. Jensen, løb ned på officersgangen og pur alle mand ud! Han vendte sig mod mig. – Andenstyrmand, bliver vi nødt til at skyde dem, kommer jeg til at betale dyrene. Hvad skal vi gøre?

Jeg trak på skuldrene.

– Før det er lyst, kan der ikke gøres noget. Sørg for, at alle døre ind til gangene er forsvarligt lukkede og advar dem agter –!

Kaptajnen tog telefonen og ringede hen agter. Da han havde lagt røret på, vendte han sig mod mig. – Så var surringen jo ikke god nok alligevel, sagde han olmt.

Før jeg kunne nå at åbne munden, svarede Vammen:

– Jo, kaptajn, surringen var god nok. Men det stykke ræling, som kassen var surret til, er gået i stykker. Måske har det været rustent –!

Førstestyrmand kom op fra gangen.

– Hvad sagde jeg, var hans første ord – forhåbentligt bliver skidtet skyllet ud over siden . . .!

Kaptajnen så arrigt på ham. Vi stod alle og klamrede os til bordet i bestiklukafet.

– Det vil betyde en formue for mig, sagde kaptajnen.

– Og samtidig vil De blive en god portion klogere, bed førstestyrmand ham af.

Der var tavshed. Vi ventede alle på, at et eller andet skulle ske, men vi kunne ikke høre noget på grund af stormens hulen. Nu kom også trediestyrmand op, han så forvåget og søvnig ud. Førstestyrmand gik hen og tændte monkeybroens projektor.

– Måske kan vi få øje på dem, sagde han og dirigerede projektørens skarpe lys hen over dækket. Vi skyndte os hen til vinduerne.

Begge bure havde nu revet sig løs og lå slænet over mod styrbords side. Vi så et glimt af den ene løve, idet den trykkede sig op ad bagbords redningsbåd. Dens øjne lyste fosforgule, og dens gab var åbnet, som om den brølede, men vi kunne ikke høre noget gennem stormens rasen.

– Et par strenge kammerater at komme i karambolage med, sagde førstestyrmand roligt, mens han søgte videre med projektøren. Ingen af os svarede. Efter en stunds forløb opgav han og slukkede.

– De er begge to ude, sagde kaptajnen – vi må lægge en slagplan!

– Hvis vi kunne få dem jaget ud i tømmershoppen, foreslog trediestyrmand – dér er jernskodder, så de ikke kan slippe ud!

– Og hvordan så med at fodre dem? spurgte førstestyrmand.

– Ideen er god nok, sagde kaptajnen – de kan fodres gennem køjet. Men døren derhenne er ikke lukket op, og selv om den var det, hvorledes skulle vi så få dem derind?

Jeg bed mig i læben. Så sagde jeg roligt:

– Når det bliver lyst, går jeg hen og åbner døren, hvis De dækker mig her fra broen med riffelen. Bag efter henter vi noget kød i fryseboksen, så finder dyrene nok selv derind!

– Er De rigtig klog. Førstestyrmand så bestyrtet på mig. Hvordan vil De få kødet derhen. Inden De er kommet halvvejs, har løverne flået Dem!

– Også hvis de ikke kan lugte kødet? Jeg så kampberedt på ham.

– Den idé med kødet må vi opgive, sagde kaptaj-

Løvens øjne lyste fosforgule, og dens gab var åbent, som om den brølede.

nen – men hvis De lukker døren derhenne op, mens jeg dækker Dem herfra, så finder vi måske en eller anden udvej til at få lokket dem derind!

– Ild, sagde trediestyrmand – den slags dyr er bange for ild!

Kaptajnen fløjtede.

– Det var måske noget, sagde han.

Førstestyrmand udstødte et råb. Vi kikkede alle forbavsede på ham.

– Barometeret stiger, sagde han.

Vi stod på broen og kikkede ud over skibet og det grå hav, da det begyndte at lysne. Skibet slingrede ikke så voldsomt mere, åbenbart var stormen ved at stilne af. Skylaget over havet var heller ikke mere så tæt, og fra øst brød nogle af solens stråler igennem. Trediestyrmand gabte, kaptajnen var urolig. Vi kunne ikke se løverne nogen steder.

– Så må jeg vel til det, sagde jeg. Jeg følte et ansvar over for løverne. Der kom noget anspændt over de andre. Trediestyrmand åbnede forsigtigt døren til brovingen og stirrede ud over rælingen. Kaptajnen afsikrede riflen og stillede sig op ved læ ræling mod fordækket. Lige før jeg skyndte mig ned, nåede jeg at se førstestyrmand ryste opgivende på hovedet.

Forsigtigt åbnede jeg døren ud til fordækket. Der var ingen løver at se. Et øjeblik tænkte jeg på at løbe forud alt det, jeg kunne, men så beherskede jeg mig og slentrede langsomt frem over dækket. Måske havde løverne slet ikke fundet vejen ud til fordækket gennem svalegangen, men befandt sig endnu på agterdækket. Jeg håbede det.

Så standsede jeg brat. Døren ind til tømmershoppen stod åben, en eller anden måtte have glemt at lukke den. I det samme lød der et brøl, der fik hårene til at rejse sig på mit hovede. Jeg reagerede lynhurtigt og smækkede døren ind til tømmershoppen i. Så stirrede jeg ind gennem det lukkede køje.

Begge løverne lå derinde, trykket op mod skottet til forstævnen. Et øjeblik stod jeg stille, til jeg havde overvundet mine knæs rysten, så gik jeg tilbage, til jeg kom inden for kaldevide til broen.

– Alt er i orden, råbte jeg – De er begge derinde! Vi skal bare have smadret køjet, så vi kan fodre dem! For jeg går ikke ind og åbner det!

Jeg hørte ikke, hvad der blev svaret deroppe fra. Jeg gik ind på mit kammer og lagde mig på køjen. Mine fingre rystede en lille smule, da jeg endnu en gang greb brevet fra Yvonne og begyndte at læse det.

Fregatten Perlen Fortsat fra side 6

Det var dertil konstateret, at Skagens Fyr havde brændt meget dårligt, og fra de to anklagedes side påstodes, at havde fyret brændt lige så godt før, der blev afgivet nødsrud, som efter, ville strandingen være undgået, hvilket bragte retten ind på den tankegang, at fyret havde været slukket og først var blevet tændt igen, da forliset havde fundet sted, og endelig mente man at måtte tage i betragtning, at dette fandt sted i en vinternat med meget hårdt vejr i et snævert farvand og med delvis uøvet mandskab, i hvilken forbindelse kaptajn Nissen oplyste, at det tog halvtredie time at tage reb i mærsejl.

Resultatet af retsforhandlingerne blev, at generalauditøren og fire af rettens medlemmer voterede for at idømme skibets chef 6 måneders arrest i Nyholms hovedvagt og til i dette tidsrum at have tre fjerdedele

af sin gage forbrudt til Søkvæsthusets kasse, medens de øvrige medlemmer, altså flertallet, voterede for embedsfortabelse. Overstyrmand Jens Berlin Winde degraderedes til matros.

Kongen fulgte flertallet og stadfæstede dommen, men tilstod dog på kollegiets indstilling de to dømte for tab af deres ejendele et gratiale af samme størrelse, som retmæssigt tilkom den øvrige besætning; i øvrigt fik kaptajn Nissen senere kongelig udnævnelse til toldforvalter i Nykøbing Falster, og overstyrmand Winde, der under krigen mod englænderne havde forrettet upåklagelig tjeneste som månedsløjtnant, fik i løbet af et halvt års tid sit styrmandspatent tilbage.

Efter »Perlen«s forlis afrejste generalguvernøren, i stedet for med fregatten, fra London til Vestindien med en engelsk paket, og transportskibene »Anna Dorthea« og »Europa« forlod København i slutningen af november og nåede trods hårdt vejr velbeholdne ud til de Dansk-Vestindiske Øer.

Julestemning med tovværk Fortsat fra side 13

ter er lagt kronkatning, og de resterende to parter danner »kalv« i platingen. Efter 8 cm lægges et bændsel, og i de følgende 4 cm er de ti garn snoet sammen to og to.

Efter et nyt bændsel fortsættes 16 cm med kronplating som før. Så følger et fireslået stjerneknob.

Under dette er garnenes antal tyndet ud til fire og holdes sammen af et par bændsler. Der er trukket en rød trækugle på, den holdes på plads af et fireslået stjerneknob, hvis tampe danner en kvast forneden. Bændslerne er skjult under fem tyrkerknob. Det korte stykke med snoede garn giver klokkestrengen en behagelig og praktisk bøjelighed på det rigtige sted.

Barometer med 120 stjerner (fig. 12).

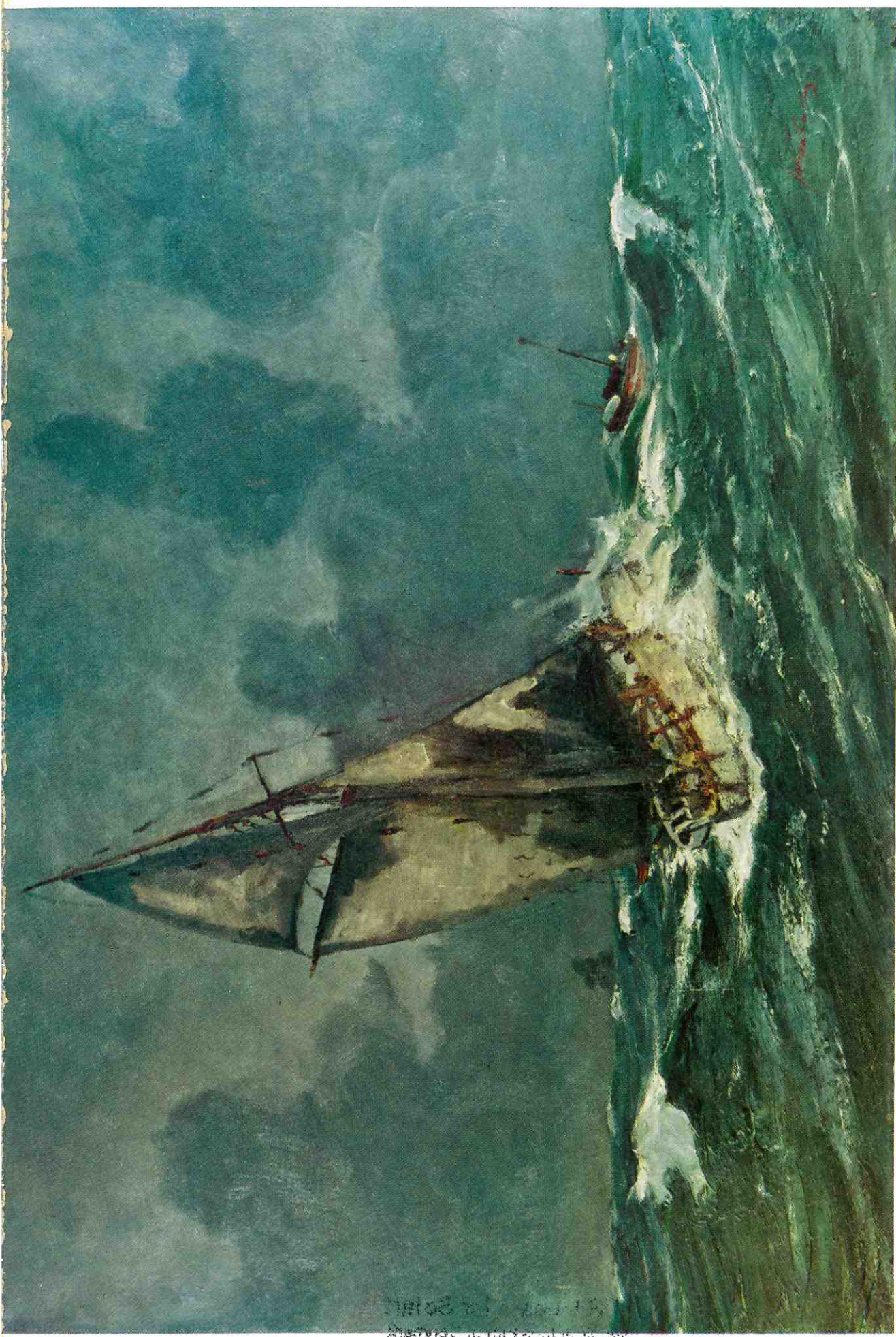
Frode Johansen, Oslo, har monteret barometeret på en lakeret egetræsskive, ca. 50 cm i diameter, og dekoreret pladen med fire rækker stjerneknob, hvis stamme er limet ned i huller i pladen. I hver række er 30 stjerneknob, voksende fra tre- til seksslået. De sidstnævnte er afsluttede med en krone med rundtørn. Pladen er kantet af en ring, som er klædt med krydskatning. Garnet er hvid bomuld.

Kamholder (fig. 13).

Med 5 mm line er dannet et øje og lagt et stjerneknob af de 6 kordeler. Disse fortsætter i almindelig katning og sluttes med et sjoeverknob. De 20 cm lange tampe trevles op.

Nøgleholder (fig. 14).

Et 30 cm langt stykke 3 mm line er bøjet sammen på midten og samlet med et sjoeverknob af de 6 kordeler. Disse fortsætter i rund plating og sluttes af et stjerneknob.

Reproduktion: Brdr. Børentzen

Maleri af Johan Kock, Ærøskøbing

»Monsunen«, forfatteren Knud Andersens fartøj, med hvilket han foretog en jordomsejling samt flere andre langture.

Hvad mon der nu går af skuden?
tænk dig om i himlens navn!
hvorfor stikker du nu snuden
lige luk i bølgens favn?

Se nu der! hvor vandet fosser
ned fra bakken i eet væk,
blot fordi du går og tosser
og er både dum og fræk.

Vestlig storm. – Digt af Knud II Poulsen.

Du må ta' dig sammen, makker,
bære dig fornuftigt ad,
høre efter når jeg snakker,
ikke være lige glad!

Jeg har brug for dine kræfter
til at klare os i land!
og af samme grund, hør efter,
du har brug for min forstand –

M/S Museet for Søfart

4950313744